

Stenografični zapisnik

dvaintridesete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 28. oktobra 1910.

Nayzoči: Prvosednik: Deželni glavar Franc pl. Šuklje. — Vladna zastopnika: C. kr. deželni predsednik baron Teodor Schwarz in c. kr. okrajni glavar Karol grof Künigl. — Vsi člani razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, eksclenca Josip baron Schwegel in Ivan Knez. — Zapisnikarja: dr. Karol baron Born in Franc Demšar.

Dnevni red:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
2. Priloga 290. — Poročilo deželnega odbora glede vodovodne naklade za mesto Kranj.
3. Ustno poročilo upravnega odseka:
 - a) o samostalnem predlogu poslanca Lavrenčiča in tovarišev v zadevi pravnega vprašanja meščanske korporacije v Kamniku. (Dež. zb. št. 55.);
 - b) o samostalnem predlogu poslanca Mandelja in tovarišev za ustanovitev mesta živinozdravnika za sodna okraja Višnja Gora in Žužemberk. (Dež. zb. št. 56.);
 - c) o prošnji županstev občin: Iška vas, Iška loka in Tomišelj za uravnavo Iške. (755/Pet.);
 - d) o prošnji županstev Domžale, Ihan, Dol in Dovsko za uravnavo Kamniške Bistrice. (744/Pet.);
 - e) o prošnji županstva Krško za podporo pri preložitvi ceste Senuše-Ravno. (234/Pet.);
 - f) o samostalnem predlogu poslanca Višnikarja in tovarišev glede pisave krajnih imen. (Dež. zb. št. 53.);
 - g) o zakonskem načrtu glede pogozdovanja zemljiških parcel, ki jih po gozdnem zakonu ni dolžnost pogozditi. (k prilogi 85.)
4. Ustno poročilo finančnega odseka:
 - a) o prošnji zadruga za zgradbo in vzdrževanje mosta pri Zagorju ob Savi. (Pet. 748.);
 - b) o povišanju deželnega prispevka za starovrtniški vodovod. (priloga 263.);

Stenographischer Bericht

der zweiunddreißigsten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 28. Oktober 1910.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Franz Edler von Šuklje. — Regierungsvertreter: R. k. Landespräsident Freiherr Theodor Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann Karl Graf Künigl. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Erzellenz Josef Freiherr von Schwegel und Ivan Knez. — Schriftführer: Dr. Karl Freiherr von Born und Franz Demšar.

Tagesordnung:

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
2. Beilage 290. — Bericht des Landesausschusses betreffend die Wasserleitungsaufgabe für die Stadt Krainburg.
3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:
 - a) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Lavrenčič und Genossen, betreffend die Rechtsfrage der Bürgerkorporation in Stein (Landt. 3 55.);
 - b) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Mandelj und Genossen wegen Kreirung einer Tierärztenstelle für die Gerichtsbezirke Weizelburg und Seisenberg. (Landt. 3 56.);
 - c) über die Petition der Gemeindeämter Eggdorf, Egglaß und Tomišelj um Regulierung der Jška (755/Pet.);
 - d) über die Petition der Gemeindeämter Domšale, Jauchen, Lustthal und Dolško um Regulierung der Steiner Feistritz. (744/Pet.);
 - e) über die Petition des Gemeindeamtes Gurkfeld um Subvention für die Umlegung der Straße Senuše-Ravno. (234/Pet.);
 - f) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Višnikar und Genossen betreffend die Schreibung der Ortsnamen (Landt. 3 53.);
 - g) über den Gesetzentwurf betreffend die Aufforstung von Grundparzellen, welche im Sinne des Forstgesetzes der Aufforstungspflicht nicht unterliegen (zur Beilage 85.);
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:
 - a) über die Petition der Brückengenossenschaft in Sagor a d. Save. (748/Pet.);
 - b) betreffend die Erhöhung des Landesbeitrages für die Oberlaibacher Wasserleitung. (zur Beilage 263.);

- c) o dovolitvi višjih nego 20 % priklad za cestne namene. (priloga 267.);
- d) o prošnji „Obrtno-kreditne zadruge v Ljubljani“ za posojilo. (priloga 265.);
- e) o prošnjah Marjete Kobalove za zvišanje pokojnine in Marije Peršlove za podporo. (Pet. 746 in 749.);
- f) o prošnji občine Dobrunje za nadaljni prispevek v pokritje regulacijskih in obrambenih zgradb ob Ljubljani. (Pet. 753.);
- g) o prošnji zdravstvenega okrožja v Rudolfovem za podporo cesarice Elizabete ženski bolnici. (Pet. 751.);
- h) o prošnji Salezijancev na Rakovniku za podporo k zgradbi zavoda (723/Pet.);
- i) o prošnji vpok. nadučitelja Antona Javorška za priznanje nagrade. (725/Pet.);
- j) o prošnji učiteljev meščanske šole v Postojni za priznanje pokojnin in starostnih doklad kakor učiteljstvu ljudskih šol. (736/Pet.);
- k) o prošnji vpok. nadučitelja Josipa Maierja za priznanje višje pokojnine. (742/Pet.);
- l) o resoluciji „Slomškove podružnice za Gorenjsko“ za regulacijo učiteljskih plač. (745/Pet.);
- m) o prošnji Rudolfa Zdolška, strokovnega učitelja na Grmški šoli za vštete državnne službe v pokojnino. (752/Pet.);
- n) o prošnji Gašperja Gašperina, vpok. nadučitelja za posledobno priznanje 25 % draginjske doklade njegovi mesci marca l. 1908. umrli hčeri Olgi Kobav, bivši učiteljici v Ljubljani. (731/Pet.);
- o) glede zvišanja pokojnin nekaterim deželnim uslužbencem, oziroma vdovam deželnih uslužbencev. (k prilogi 266., in 705/Pet., 706/Pet.);
- p) o prošnji učiteljev na meščanski šoli v Krškem za priznanje enakih pokojnin in starostnih doklad kakor učiteljstvu na ljudskih šolah. (747/Pet.);
- r) o predlogu finančnega odseka glede provizoričnega pobiranja deželnih priklad l. 1911. (k prilogi 257.)
5. Ustno poročilo upravnega odseka:
- a) o samostalnem predlogu poslanca Pibra in tovarišev glede dolžnosti za napravo in vzdrževanje ograj ob meji skupnih pašnikov. (Dež. zb. št. 54.);
- b) o uvrstitvi občinske ceste Litija-Kresnice-Slapnica med okrajne ceste (priloga št. 282.);
- c) o preložitvi okrajne ceste Doberniče-Mirna Peč v delni progij Vrbovec-Kal. (priloga št. 269.);
- a) o uvrstitvi v občini Erzelj ležeče občinske ceste od mosta „Na Grščaku“ do Manške deželne ceste med deželne ceste. (priloga št. 277.);
- e) o uvrstitvi občinske ceste Radomlje-Homec-Dob-Rova med okrajne ceste. (priloga št. 276.);
- f) o uvrstitvi v Kamniškem okraju ležeče ceste „Korenova pot“ med okrajne ceste. (priloga št. 281.);
- g) o uvrstitvi več občinskih cest med okrajne ceste. (k prilogi 279.);
- h) glede uvrstitve občinske ceste od vasi Dovje preko mostu skozi vas Mojstrano do cementarne, med okrajne ceste. (Priloga 278.);
- i) glede načrta zakona o občinskih posredovalnih uradih. (k prilogi 275.);
- j) o uvrstitvi občinske ceste Trebelno-Ornuška vas-Poljane-Nemška vas med okrajne ceste. (k prilogi 283.);
- c) betreffend die Bewilligung von mehr als 20 % Umlagen für Straßenzwecke. (zur Beilage 267.);
- d) über die Petition der „Obrtno-kreditna zadruga“ in Laibach um Bewilligung eines Darlehens (zur Beilage 265.);
- e) über die Petitionen der Margarete Kobal um Erhöhung der Pension und der Maria Peršl um eine Unterstützung. (746/Pet., 749/Pet.);
- f) über die Petition der Gemeinde Dobrunje um einen weiteren Beitrag zur Deckung der Regulierungs- und Uferschutzbauten an der Laibach. (753/Pet.);
- g) über die Petition der Sanitätsdistriktsvertretung in Rudolfs-wert um Subvention für das Kaiserin Elisabeth-Spital. (751/Pet.);
- h) über das Gesuch der Salesianer in Kroiseneck um Unterstützung zum Ausbaue der Anstalt. (Pet. 723.);
- i) über das Gesuch des Anton Javoršek, Oberlehrer a. D. um Zuerkennung einer Remuneration. (Pet. 725.);
- j) über das Gesuch der Lehrer an der Bürgerschule in Adelsberg, wegen Zuerkennung der Ruhegenüsse und Alterszulagen, wie dem Lehrpersonal der Volksschulen. (Pet. 736.);
- k) über das Gesuch des Josef Maier, Oberlehrers a. D. um Zuerkennung einer höheren Pension. (Pet. 742.);
- l) über die Resolution der „Slomškova podružnica za Gorenjsko“ wegen Regulierung der Lehrergehälter. (Pet. 745.);
- m) über das Gesuch des Rudolf Zdolšek, Fachlehrers an der Schule in Stauden um Einrechnung der im Staatsdienste zugebrachten Dienstzeit in die Pension. (Pet. 752.);
- n) über das Gesuch des Rašpar Gašperin, Oberlehrers a. D. um nachträgliche Zuerkennung einer 25 % Teuerungszulage seiner im März 1908 verstorbenen Tochter Olga Kobav, gemeinen Lehrerin in Laibach. (Pet. 731.);
- o) betreffend die Erhöhung der Ruhegenüsse für einige pensionierte Landesbedienstete, resp. Erhöhung einiger Wittven-Pensionen (Beilage 266 und Pet. 705, 706.);
- p) über das Gesuch der Lehrer an der Bürgerschule in Gurkfeld wegen Zuerkennung derartiger Ruhegenüsse und Alterszulagen wie dem Lehrpersonal der Volksschulen. (747/Pet.);
- r) über den Antrag des Finanzausschusses, betreffend die provisorische Einhebung der Landesumlagen im Jahre 1911 (zur Beilage 257.)
5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:
- a) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Piber und Genossen, betreffend die Pflicht der Aufstellung und Erhaltung der Zäune längs der Grenzen gemeinschaftlicher Gutweiden. (Landt. 3. 54.);
- b) über die Einreihung der Gemeindestraße Littai-Kresnijs-Slapnica unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 282.);
- c) über die Umlegung der Bezirksstraße Dobernič-Hönigstein in der Teilstrecke Vrbovec-Kal. (zur Beilage 269.);
- d) über die Einreihung der in der Gemeinde Erzelj gelegenen Gemeindestraße von der Brücke „Na Grščaku“ bis zur Mančar Landesstraße unter die Landesstraßen. (zur Beilage 277.);
- e) über die Einreihung der Gemeindestraße Radomlje-Homec-Nich-Mau unter die Bezirksstraßen (zur Beilage 276.);
- f) über die Einreihung der im Steiner Bezirke gelegenen Straße „Korenova pot“ unter die Bezirksstraßen (zur Beilage 281.);
- g) betreffend die Einreihung mehrerer Gemeindestraßen unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 279.);
- h) betreffend die Einreihung der Gemeindestraße von der Ortschaft Lengensfeld über die Brücke durch die Ortschaft Mojstrana bis zur dortigen Zementfabrik unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 278.);
- i) betreffend den Entwurf des Gesetzes über die Gemeindevermittlungsamter. (zur Beilage 275.);
- j) über die Einreihung der Gemeindestraße Trebelno-Ornuška Vas-Poljane-Deutschdorf unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 283.);

- k) glede uvrstitve občinske ceste Goriče-Srednja vas-Zalog med okrajne ceste. (734/Pet.);
- l) o preložitvi ceste Dolac-Vidošiči ter okrajne ceste Metlika-Drašiči pri Kodelovu in v delni progi Dolac-Drašiči. (k prilogi 280.);
- m) o uvrstitvi občinske ceste Vinica-Preloka-Adlešiči v kategorijo okrajnih cest. (k prilogi 273.)
6. Ustno poročilo ustavnega odseka:
- a) o izločitvi fare Svibno iz sedanje občine Sv. Križ in ustanovitve samostojne občine Svibno;
- b) o peticiji „Osrednjega društva c. kr. poštarjev in poštних odpravnikov na Dunaju — Deželne skupine za Kranjsko in Primorsko“ za spremembo § I. obč. volilnega reda;
- c) glede izločitve podobčine Velesovo iz občine Št. Jur in ustanovitve samostojne občine Velesovo.
7. Ustno poročilo finančnega odseka:
- a) o prošnji M. Gostiša za priznanje odškodnine za naknadna dela pri preložitvi ceste Hotavlje-Žiri v znesku 3029 K 79 v. (756/Pet.);
- b) o prošnji bivšega učitelja P. Otokarja Aleša za milostno pokojnino. (k prilogi 288.);
- c) o razširjalni zgradbi domobranske vojašnice v Ljubljani. (k prilogi 272.);
- d) o napravi regulacijskega načrta za mesto Idrija. (k prilogi 252.);
- e) o načrtu zakona glede davka od izvrševanja lovske pravice. (k prilogi 274.);
- f) o deželnem zakladu za podporo v sili. (priloga 73 iz l. 1909.);
- g) o zgradbi nove deželne hiše. (priloga 270.);
- h) o raznih prošnjah vpokojenih učiteljev in njihovih vdov in sirot za izboljšanje užitkov, odnosno za dovolitev podpor in miločin;
- i) o prošnji „Mlekarske zveze“ v Ljubljani za podelitev brezobrestnega posojila. (priloga št. 264.);
- j) o nekaterih personalnih zadevah pri deželnih dobroteljskih zavodih. (priloga 286.);
- k) o zakonski noveli k zakonu glede zdravstvene službe v občinah. (priloga 271.);
- l) glede sistemiziranja mesta stalnega adjunkta v deželnem muzeju. (priloga 285.);
- m) o prošnji Friderika Kaucky v Kočevju za vštetje službenih let na zasebni ljudski šoli kot učitelju v deželni službi;
- n) o načrtu zakona glede deželnega melioracijskega zaklada. (priloga 287.);
8. Ustno poročilo odseka za deželna podjetja o poročilu deželnega odbora o uspehu študij in osnovnih del v zadevi ustanovitve hidroelektričnih central. (priloga 284.)

- k) betreffend die Einreihung der Gemeindefraße Goriče-Srednja Vas-Zalog unter die Bezirksstraßen. (734/Pet.);
- l) über die Umlegung der Straße Dolac-Vidošitz sowie der Bezirksstraße Mottling-Drašitz bei Kodelovec und in der Strecke Dolac-Drašitz. (zur Beilage 280.);
- m) über die Einreihung der Gemeindefraße Weinitz-Preloka-Adlešitz in die Kategorie der Bezirksstraßen. zur Beilage 273.).
6. Mündlicher Bericht des Verfassungsausschusses:
- a) über die Ausscheidung der Pfarre Svibno aus der jetzigen Gemeinde Hlg Kreuz und Konstituierung einer selbständigen Gemeinde Svibno;
- b) über die Petition des „Zentralverbandes der k. k. Postbediensteten in Wien — Landesverband für Krain und Küstenland“ um Änderung des § 1 der Gemeindefraß-Ordnung;
- c) über die Ausscheidung der Untergemeinde Velesovo aus der Gemeinde St. Georgen und Konstituierung als selbständige Gemeinde Velesovo
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:
- a) über die Petition des M. Gostiša um Zuerkennung einer Entschädigung für die Nachtragsarbeiten bei der Straßenumlegung Hotavlje-Sairach im Betrage pr 3029 K 79 h. (756/Pet.);
- b) betreffend das Gesuch des gewesenen Lehrers P. Otokar Aleš um eine Gnadenpension. (Beilage 288.);
- c) über den Erweiterungsbau der Landwehrkaserne in Laibach. (zur Beilage 272.);
- d) betreffend den Regulierungsplan für die Stadt Idria. (zur Beilage 252.);
- e) über den Gesetzentwurf, betreffend die Steuer von der Jagdausübung. (zur Beilage 274.);
- f) über den Landes-Nothstandsfond. (Beilage 73 de 1909.);
- g) über den Bau des neuen Landhauses (Beilage 270.);
- h) über verschiedene Petitionen pensionirter Lehrer und deren Witwen und Waisen um Aufbesserung ihrer Genuße, resp. um Gewährung von Unterstützungen und Gnadengaben;
- i) über die Petition der „Mlekarska zveza“ in Laibach um ein unverzinsliches Darlehen. (zur Beilage 264.);
- j) über einige Personalangelegenheiten bei den Landeswohlthätigkeitsanstalten. (Beilage 286.);
- k) über die Gesetzesnovelle zum Gesetze, betreffend den Sanitätsdienst in den Gemeinden. (Beilage 2 1.);
- l) betreffend die Systemisierung einer definitiven Adjunktenstelle im Landesmuseum. (Beilage 285.);
- m) über die Petition des Friedrich Kaucky in Gottschee um Einreihung der an der Privatvolksschule zugebrachten Dienstzeit in die Landes-Dienstzeit;
- n) über den Gesetzentwurf, betreffend den Meliorationsfond (Beilage 287.)
8. Mündlicher Bericht des Ausschusses für Landesunternehmungen über den Bericht des Landesausschusses über die Studien in Angelegenheit der Errichtung einer hydroelektrischen Zentrale. (Beilage 284.)

Začetek seje ob 10. uri dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr Vormittag.

Deželni glavar:

Konstatujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo.

Posel zapisnikarjev današnje seje izvolita prevzeti gospoda poslanca baron Born in Demšar. (Zgodi se. — *Geſchieht.*)

K točki:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva,

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums,

mi je naznaniti, da mi je došla interpelacija gospodov poslancev Perhavca in tovarišev na gospoda deželnega predsednika glede slabe ceste c. kr. gozdnega erarja, na črti Zadlog-Koševnik. (glej dodatek št. I. — *Siehe Anhang 3l. I.*)

Ti gospodje, ki so v zadostnem številu podpisani, vprašajo gospoda deželnega predsednika (bere — *lieft*):

„Ali hoče storiti potrebne korake, da bode c. kr. gozdni erar v Idriji omenjeno cesto primerno popravljaj.“

To interpelacijo bom izročil gospodu deželnemu predsedniku.

In sedaj pride na vrsto točka:

2. Priloga 290. — Poročilo deželnega odbora glede vodovodne naklade za mesto Kranj.

2. Beilage 290. — Bericht des Landesausſchusses betreffend die Wasserleitungsanlage für die Stadt Krainburg.

Gospod poslanec dr. Pegan ima besedo.

Poslanec dr. Pegan:

Predlagam, da se o tem poročilu postopa v zmislu § 24. poslovnika in da se poročilo takoj vzame v razpravo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Ker ne, bomo glasovali o predlogu, da se priloga 290. vzame takoj v razpravo.

Gospodje, ki pritrujete temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — *Geſchieht.*)

Sprejeto in torej povabim gospoda referenta deželnega odbora, da prevzame poročilo.

Poročevalec deželnega odbora dr. Pegan:

Visoka zbornica! V seji dne 29. januarja t. l. je sklenil deželni zbor zakonski načrt za pobiranje

vodovodne naklade v mestu Kranj. Ministerstvo oziroma vlada je pa zakonski načrt vrnila in zahtevala, da se spremeni v nekaterih točkah, ki so bile nepopolne. Zahteva namreč, da se vodarina pobira ne samo od najemščin, temveč tudi od najemne vrednosti, ker bi sicer poslopja in njih deli, ki niso oddani v najem, ostali prosti vodarine. Potem hoče vlada imeti, da se v načrtu določi tudi način odmerjenja, pobiranja in prisilnega izterjavanja te naklade, in končno se hoče varovati tudi pravico mestni občini Kranjski, da pobira to vodarino že od dne 1. januarja 1910 naprej, torej da bi zakon učinkoval nazaj.

Ker sem prepričan, da so vsi gospodje prečitali poročilo deželnega odbora, zatoorej prosim, da se precej prestopi v debato.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec Pirc.

Poslanec Pirc:

Visoka zbornica! Zadeva, o kateri ravnokar razpravljamo, je tako važna in nujna za mesto Kranj, da je ni mogoče več odlašati. Troški vodovoda za Kranj in okolico so bili proračunani na 620.000 K, od katerih odpade na mesto Kranj 127.000 K. Najeti si je morala mestna občina posojilo, katero mora seveda obrestovati, in zaradi tega je visoka zbornica že januarja t. l. sklenila zakonski načrt, po katerem bi bila mestna občina opravičena pobirati 5% naklado na najemščino. Stoprav včeraj je prišel načrt nazaj na deželni odbor zaradi nekaterih formalnih pogrškov. Po navodilih ministerstva za notranje stvari spremenjeni zakonski načrt se je danes predložil visoki zbornici. Prosim Vas, gospodje, da pritrdite temu načrtu, ki je velike važnosti, da se čimpreje sankcionira, sicer bo imela že letos mestna občina okolu 8.000 K škode.

Deželni glavar:

Želi še kdo gospodov govoriti?

(Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Ker ne, je debata zaključena.

Besedo ima gospod poročevalec.

Poročevalec deželnega odbora dr. Pegan:

Predlagam prehod v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga prehod v nadrobno razpravo. Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim ustanite.

(Zgodi se. — *Geſchieht.*)

Sprejeto in torej prosim gospoda poročevalca, da uvede nadrobno razpravo.

Poročevalec deželnega odbora dr. Pegan:

Predlagam, da se sprejme § 1 po predloženem tiskanem poročilu.

(Obvelja. — Angenommen.)

Isto predlagam glede § 2.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri § 3. predlagam isto.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 4. naj se sprejme po tiskanem besedilu.

(Obvelja. — Angenommen.)

Glede § 5. predlagam isto.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje predlagam, da se po tiskanem besedilu sprejmeta še uvod in naslov.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlagam, da se sprejme zakonski načrt v tretjem branju.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje. Gospodje, ki pritrjujete načrtu zakona v celoti, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Načrtani zakon je v celoti sprejet in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

III. Poročilo upravnega odseka:

- a) o samostalnem predlogu poslanca Lavrenčiča in tovarišev v zadevi pravnega vprašanja meščanske korporacije v Kamniku. (Dež. zb. št. 55.)

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- a) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Lavrenčič und Genossen, betreffend die Rechtsfrage der Bürgerkorporation in Stein. (Vand. 3. 55.)

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Poročati mi je v imenu upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Lavrenčiča in tovarišev v zadevi pravnega vprašanja meščanske korporacije v Kamniku. Le kratko naj navajam, da se tukaj ravna za precej veliko premoženje, ki se ceni na najmanj 2 milijona kron in katerega lastnik je meščanska korporacija v Kamniku. Cesar Karol IV. je namreč mestu Kamnik daroval 11.000 oralov zemlje, gozdov in planin, in meščanska korporacija trdi, da je to njena privatna last. Treba je dognati, v koliko je to resnično, ali pa v koliko je morda stvar javnopravnega značaja. V listinah je kot lastnik vpisano mesto Kamnik in v deželni deski tudi „Stadt Stein“. Leta 1887. je dala meščanska korporacija sama sebe vpisati in je vpisana bila z opazko „wird angemerkt Bürgerkorporation der

Stadt Stein“. Do leta 1850. je pisano povsod „Stadt Stein“ in je bil oskrbnik za dotične upravičence „der Steiner Stadtrichter“. Leta 1850. je izročil župan kamniški upravo tej korporaciji pod nadzorstvom župana. Leta 1866. pa je meščanska korporacija izvolila svoj upravni odbor, nove volitve so se imele vršiti vsaka tri leta in pri volitvi je bil vedno navzoč župan, ki je interveniral za redne volitve in redno poslovanje. Vseh upravičencev je 181.

Z ozirom na to, da bodo gospodje poslanci, ki imajo interes pri tej veliki prevažni korporaciji, katera ima tolikošno imetje, stvar itak obširneje pojasnjevali, se vzdržujem nadaljnih besed in prosim, da preide visoka zbornica takoj na razpravo predloga upravnega odseka, ki se glasi (bere — lieft):

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča:

- 1.) da dožene konečno rešitev pravnega vprašanja v zadevi premoženja kamniške korporacije;
- 2.) da do rešitve pravnega vprašanja ukrene vse potrebno za pravilno gospodarstvo tozadevnega premoženja.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. K besedi se je oglasil gospod poslanec Lavrenčič.

Poslanec Lavrenčič:

Visoki zbor! Dvainsedemdeset upravičencev kamniške meščanske korporacije mi je poslalo to-le pismo (bere — lieft):

„Podpisani upravičenci kamniške meščanske korporacije prosimo Vas, z ozirom na Vam že znane razmere v tej korporaciji, da zastavite prejkoprej svojo besedo v visoki deželni zbornici v prilog tako zaželeni rešitvi vprašanja o pravnem značaju in konečni ureditvi uprave premoženja meščanske korporacije. Na to rešitev in uredbo čakamo že nad štirideset let. Posredujte tudi, da blagovoli veleslavni deželni odbor do končne rešitve tega važnega gospodarskega vprašanja obratiti posebno pozornost na pravilno gospodarstvo gori omenjenega premoženja.“

Temu naročilu sem se odzval s samostojnim predlogom, ki je sedaj v razpravi. Predno pa predlog utemeljujem, naj izpovem, da je tozadevno premoženje meščanske korporacije v Kamniku, obstoječe iz prostranih gozdov, njiv, pašnikov, travnikov, planin, hiš in raznih družih objektov, zelo veliko. Nahaja se v katastralnih občinah: Županje njive, Stranje, Kamnik, Nevlje in Mekinje, ter meri ves svet 6009 ha, 73 a in 62 m² ali približno 11.000 oralov. Ceni se to premoženje nad 2.000.000 kron.

Temelj premoženju je postavil cesar Karol IV., ko je podaril v štirinajstem stoletju mestu Kamnik, to je, vsem tedaj v mestu Kamnik obstoječim hišam velike gozdove v Bistriški dolini. Tej nad dva milijonski imovini se smatra

kot neomejen gospodar takozvani upravni odbor meščanske korporacije v Kamniku, ki naj se voli izmed upravičencev na novo vsaka tri leta, in sicer po „Opravnem redu“, izdanem dne 1. oktobra 1899, toda od višje oblasti sedaj še nepotrjenem. Ta odbor zavzema stališče, da je korporacijsko premoženje samostojno in zgolj privatno, vsled česar ne sme odbora pri upravi tega premoženja nikdo nadzorovati, niti ne deželni odbor. To stališče pa ni zdravo niti pravo. Ni zdravo, ker samovoljno postopanje upravnega odbora oziroma terorizem dveh ali treh članov vzbuja nesporazum in nejevoljo ter izzivlja prepire med upravičenci v zadnjem času v toliki meri, da razburkano valovje korporacijskih prepirov pluska, sicer ne do neba, pač pa v sodno dvorano kamniškega sodišča. (Klici na levi: — Huje linš: „Čujte! Čujte!“) O samovoljnem postopanju le par zgledov. Dne 11. februarja leta 1903 je bila volitev v korporacijski odbor, in sicer pod vodstvom gospodujoče stranke in kontrolo vladnega komisarja. Zmagali so somišljeniki S. L. S., toda stari upravni odbor ni hotel odstopiti, ne premoženja izročiti. (Klici na levi: — Huje linš: „Čujte!“) Vse pritožbe na deželno vlado in na deželni odbor niso nič izdale; pretekla so tri, štiri leta, ne da je mogel legalno izvoljeni odbor prevzeti premoženje. Po tej dobi se je poljubilo nasprotnikom razpisati nove volitve in volilo se je dne 14. marca leta 1907 prav po turškem sistemu (Veselosť na levi, ugovori na desni. — Heiterfeit linš, Widerspruch rechts.), samo, da so ostali na svojih sedežih stari ali tem po mišljenju sorodni gospodarji, kateri pa do danes še niso razpisali nove volitve, čeprav je potekla njih postavna doba že meseca marca t. l. Po njihovem „Opravnem redu“ bi se moral dalje vršiti vsako leto tekom meseca februarja redni občni zbor upravičencev, a po izjavi teh ni bilo občnega zbora že deset let, (Klici na levi: — Huje linš: „Čujte, čujte!“) če izvezemo zadnji sestanek, ki pa ni bil občni zbor. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar in dr. Triller: „Ker ste ga razbili!“) Ne, ampak zaradi razbijanja nasprotne stranke! Seveda gospod dr. Triller kot kronjurist kamniških liberalcev (Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Samo krone nima!“ — Živahna veselost na levi. — Lebhafter Heiterfeit linš.) neče o tem ničesar vedeti. Torej iz tega že je razvidno dovolj, kako upravičena je želja upravičencev in sicer ne samo naših somišljenikov, ampak tudi pripadnikov nasprotne stranke (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Stvar spada pred sodnijo!“), da se čimpreje dožene upravni značaj te korporacije in se legalno uredi uprava premoženja tembolj, ker se upravičenci zavedajo, da bi jim zakonito urejeno in umnejše gospodarstvo donášalo veliko več užitkov. Sedaj dobivajo upravičenci vsakoletno od nad dvamilijonskega premoženja le šest sežnjev drv in dva do tri kubike hlodov, kar je vredno komaj jeden sto kron, ker si morajo upravičenci namreč drva in hlode na lastne stroške nad eno uro daleč dovažati, dočim bi jim umnejše gospodarstvo pri

tako ogromnem premoženju, če bi se isto obrestovalo le s 3%, donášalo vsakoletno nad 320 K.

Stališče upravnega odbora meščanske korporacije, da je to premoženje privatnopravno tudi ni pravo. Poizvedbe o tem vprašanju kažejo ravno nasprotno in upravičujejo v polni meri pravno mnenje, po katerem je uprava tega premoženja javna zadeva, za katero veljajo določila občinskega reda sploh in posebej še določila drugega pristavka k občinskemu redu.

Dognalo se je, da je v vseh tozadevnih starih listinah in drugih spisih označeno vedno le „mesto Kamnik“ kot lastnik tega premoženja v obsegu onih meščanskih hiš, ki so obstale za časa podaritve. Žal, da se je mnogo teh listin v zadnjem desetletju poizgubilo, (Klici na levi: — Huje linš: „Lepa reč, kdo jih je izgubil?“) vendar pa je tistih še vedno v originalu ali v poverjenih prepisih toliko preostalo, da se iz njih izlehka utemeljuje pravni značaj korporacijskega premoženja. Posebno je važna v arhivu kamniške korporacije nahajajoča se konfirmacijska listin nadvojvode Ferdinanda z dne 9. marca l. 1528, v kateri se potrjujejo iznova mestu Kamnik (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Hišam!“) — da, hišam, ki so tvorile mesto Kamnik, — v prejšnjih triindvajsetih v tej listini dobesečno navedenih pismih podeljene pravice.

Izmed teh je važno pismo cesarja Friderika IV. z dne 28. oktobra l. 1451., v katerem zaukazuje mestu Kamnik, da pomaga Žigi Lambergu, oskrbniku na Starem Gradu, pri zidanju črnelskega gradu z lesom iz mestnih gozdov; nadalje pismo istega cesarja, izdano v pondeljek po drugi postni nedelji l. 1478., v katerem zapoveduje deželnemu glavarju Žigi pl. Sebruaach-u in Gašperju Havenspeku, vicedomu kranjskemu, da varujeta mesto Kamnik v njegovih pravicah do planin, gozdov in lesa; nadalje pismo Viljema Aueršperga, deželnega glavarja kranjskega v pondeljek pred sv. Petrom in Pavlom l. 1496, v katerem prepoveduje mejašem srenjskih pašnikov in gozdov v Bistrici pri Kamniku kaj poškodovati, ker je mesto Kamnik s pismom dokazalo, da so pašniki in gozd njegova lastnina; nadalje pismo izdano v četrtek po sv. Juriju l. 1507, Jurija pl. Eck, vicedoma kranjskega, in Vida pl. Turn, oskrbnika na Starem Gradu, v katerem se navaja „Kamniška Bistrica“ kot lastnina mesta Kamnik.

Poleg teh listin v mestnem oziroma v korporacijskem arhivu kamniškem, hrani korporacija v Kamniku še več drugih velevažnih listin v originalu in prepisih iz let 1516, 1533, 1567 in 1577, kar se je dognalo še pred par leti; one vsebujejo važne podatke za presojo pravnega značaja zadevnega premoženja.

Te listine in sploh arhiv meščanske korporacije in mestni arhiv v Kamniku naj bi v najbližjem času pregledal zastopnik deželnega odbora v spremstvu veščaka, (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Ga bodo ven vrgli!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „To je pa lepo od Vas

— ven naj vržejo zastopnika deželnega odbora!“ — Klici na levi — Rufe linfs: „To bi bilo pa res lepo!“ toraj v spremstvu veščaka, ki zna čitati srednjeveške pergamente in druge starejše listine ter jih razumeva, morda v spremstvu ravnatelja deželnega muzeja dr. Mantuanija.

Iz poznejše dobe navajam iz arhiva kamniške korporacije spis v povezku z naslovom: Fasc. II. „Grundtausch“. Spis je prepis z opazko: „Das eigenhändige Original ist zur Instanz remittirt worden“. To je pismo, oziroma poročilo mestnega sodnika kamniškega okrožnemu uradu z dne 23. julija l. 1771; v njem se izrecno imenuje mesto Kamnik kot posestnik bistriškega gozda in drugih zemljišč.

Isto potrjujejo druge listine in spisi iz osemnajstega in devetnajstega stoletja, iz katerih povzamem poročilo c. kr. zemljiško-odvezne in deželne komisije za uravnavo zemljišč z dne 6. januarja l. 1875, št. 2470 ex 1874, v katerem se imenuje mesto Kamnik izrecno kot upravičena stranka, ki je nastopala pri vseh zemljiško-odveznih operacijah, tikajočih se bistriških gozdov. Nadalje se čita v tem spisu, da je mesto Kamnik nastopalo kot tožnik v mnogih pravih glede servitutnih pravic pri tozadevnih zemljiščih; mesto pa, da je pri obravnavah zastopal župan z obema svetovalcema ali pa odvetnik, kateremu je podpisovalo pooblastila občinsko predstojništvo. Menim torej, da bi se na podlagi vseh teh listin povsem dokazal javno-pravni značaj tozadavnega premoženja, seveda v nadaljni užitek le upravičencem.

Preidem k deželni deski in zemljiški knjigi, ki je še posebno velike važnosti za presojo pravne stališča meščanske korporacije. Pribijem, da je gozd „Kamniška Bistrica“ z lovsko pravico vpisan v deželni deski v Ljubljani pod B IX. fol. 69, nov vložek št. 833 pod imenom „Stein kais. königl. Stadt“ (Klici na levi — Rufe linfs: „Čujte!“) — Ohne Angabe eines Erwerbtitels — ves čas noter do l. 1887. brez oporeke. Šele 31. marca l. 1887. se je zglasilo upraviteljstvo meščanske korporacije in poskrbejo v deželni deski pri tem vložku to-le zaznambo:

„Praes. 31. März Z. 2486. Infolge Bescheides des k. k. Landesgerichtes Laibach vom 5. April 1887, Z. 2486 wird die von der Vermögensverwaltung der Bürger-Korporation in Stein im grundbüchlichen Richtigstellungsverfahren rechtzeitig eingebrachte Anmeldung de paes. 31. März 1887, Z. 2486 gegen die bei diesem Tabularkörper enthaltene Eintragung des Eigentümers nach § 8 des Gesetzes von 25. Juli 1871, R. G. Bl. Nr. 96 angemeldet. Fasc. II. 333 de 1887“.

Da bi se informiral o tozadavnem odloku c. kr. deželne sodnije, njegovi vsebini in podlagi, na kateri se je vpisal zaznamek, šel sem k deželni deski, toda odloka tam ni najti; sodi se, da je morda pri meščanski korporaciji v Kamniku.

Vidi se mi pa, da se je zaznamek vpisal edino le na podlagi naknadnega sklepa občinskega odbora v Kamniku z dne 19. januarja l. 1888. št. 852.

Sklenilo se je, da je upravni odbor meščanske korporacije upravičen zastopati korporacijo pravno-veljavno pri deželni deski in zemljiški knjigi; nadalje, da je premoženje meščanske korporacije samostojno in da se tu ne gre za prepis premoženja, marveč, da je le popraviti ime posestnika.

Iz dopisa deželnega odbora c. kr. deželni vladi z dne 30. maja l. 1891. št. 9838, pa razvidim, da je občinski zastop kamniški predložil ta svoj sklep c. kr. deželni vladi v potrjenje, toda c. kr. deželna vlada je z odlokom dne 8. januarja l. 1889. št. 11.279 ex 1888. potrjenje odklonila, dočim je deželni odbor ta sklep prvotno potrdil, pozneje vsled zelo važnih pomislekov z odlokom dne 15. marca in 19. junija 1889. št. 2115 in 3755 to potrditev preklical.

Kaj se je potem zgodilo, ne preiskujem, ker že to dovolj kaže, da sloni oni zaznamek v deželni deski na zelo rahli podlagi; in če bi bil tudi zaznamek upravičen, smatrati je mesto Kamnik toliko časa kot zemljeknjižni gospodar tega premoženja, dokler se ne dokaže nasprotno ter v deželni deski popravek, oziroma zaznamek ne izvrši.

Tudi v zemljiški knjigi kamniški je vpisano pri vseh vložkih mesto Kamnik kot zemljeknjižni posestnik ves čas noter do l. 1887. brez oporeke z imenom: „Stadt Stein“ ali „Stadtgemeinde Stein“ ali „städtische Kaserne in Stein“ ter posebej pri vložkih 607, 608 in 597 davčne občine Kamnik, kar je razvidno v zemljiški knjigi še danes brez opazke. Le vložek št. 41 davčne občine „Županje njive“, je vpisan kot imovina meščanske korporacije, na podlagi prisojilnega pisma z dne 9. novembra 1889, št. 9577.

Sicer pa vlada od leta 1887. glede korporacijskega premoženja velika zmedenost v zemljiški knjigi (Klici na levi: — Rufe linfs: „Čujte, čujte!“), in sicer vsled opetovanih zaznamb upraviteljstva meščanske korporacije, vpisanih menda prav na isti podlagi, kakor pri deželni deski. Ker pa še ni ne eden teh zaznamkov, izvzemši parcelo št. 700, davčne občine Nevlje, vložek 96, pravno rešen in nasprotno ni dokazano, je in ostane še vedno mesto Kamnik zemljeknjižni posestnik, seveda „nomine“ onih meščanskih hiš, ki so tvorile mesto za časa daritve.

Zelo merodajno za presojo pravnega značaja tozadavnega premoženja je nadalje dejstvo, da je ves čas, kolikor daleč nazaj se ta zadeva zasleduje, noter do leta 1850, to premoženje upravljal vedno načelnik občine, takozvani „Stadttrichter“; v pomoč mu je bil gozdarski izvedenec. Tedaj je pa glasom zapisnika z dne 17. julija l. 1850. zadnji mestni sodnik Janez Klander v smislu občinskega zakona iz l. 1849. izročil to premoženje novoizvoljenemu občinskemu zastopu še sedaj obstoječe mestne občine Kamnik. Občinski zastop je upravljal isto do 16. oktobra leta 1866., ko se je izvršil preobrat v smislu sedanje uprave, in sicer, kar je važno, brez ingerence višjih kompetentnih oblasti. (Klici na levi: — Rufe linfs: „Čujte, čujte!“) Šešlo se je izmed 190, danes 181, — 136 upra-

vičencev in iz lastne inicijative ustanovilo družbo že prej imenovano: „Meščansko korporacijo v Kamniku“ ali nemško takozvano: „Bürger-Korporation in Stein“, glasom zapisnika z dne 16. oktobra l. 1866. Temu korporacijskemu premoženju so izvolili istega dne pod predsedstvom župana upravni odbor, ko so prej sklenili glasom zapisnika:

1.) Da se voli vsaka tri leta upravni odbor po določenih pristavka II. k občinskemu redu v smislu postavbe z dne 17. februarja l. 1866;

2.) da obstoji upravni odbor iz peterih članov, oziroma treh. Odbor peterih članov sklepaj o onih zadevah korporacijskega premoženja, o katerih je sklepal doslej občinski odbor. Izmed teh peterih članov se pa voli načelnik in dva namestnika, ki pa sklepajo o onih vprašanjih, o katerih je doslej odločevalo mestno predstojništvo. Načelnik je izvrševalni organ;

3.) da se je upravnemu odboru ravnati izrecno po §§ 31, 32, 61, 62, 63, 64 alineja 1 in 3; 65 in 67 občinskega reda.

Upravni odbor peterih članov je glasom zapisnika z dne 28. oktobra l. 1866., kakor razvidno iz dopisa deželnega odbora c. kr. deželni vladi z dne 30. maja l. 1891., št. 9838, glasom zapisnika storil obljubo v roke županu dr. Josipu Prevec.

S tem, da se je volitev vršila pod predsedstvom župana, da se je določila uprava po občinskem redu in posebej po določenih pristavka II. k občinskemu redu, ter da so odborniki storili obljubo v roke županu, — to je javnemu organu, — so upravičenci jasno priznali, da ni to kako premoženje zasebnih upravičencev, marveč javne korporacije (Klici na levi: — *Huße hinfß*: „Tako je!“), za katero veljajo določila občinskega reda. Ravno to potrjuje nadaljna praksa, da je vsako volitev skozi vsa leta pri meščanski korporaciji v Kamniku vodil vsakokratni mestni župan in tudi zadnje dne 14. marca 1907, čimur so nam svedoki vsi upravičenci, ki so se volitev vdeleževali.

In konečno, kar smatram za eminentno važno pri danih razmerah, je to, kar čitam v uradnem poročilu deželnemu odboru z dne 22. aprila l. 1908. št. 5807, namreč, da se tudi kamniški župan in odvetnik dr. Kraut, ki je upravičenec in član odbora meščanske korporacije v Kamniku, nikakor ne zлага z mnenjem, da je korporacijsko premoženje v Kamniku privatno-pravnega značaja (Klici na levi: — *Huße hinfß*: „Čujte, čujte!“). Iz tega logično sledi, da je gospod župan za javno-pravni značaj tozadevnega premoženja. To pa je vpoštevati tembolj, ker je gospod dr. Kraut duša sedanjega upravnega odbora, ki je že imel priliko in zmožnost kot jurist globoko presoditi notranjo upravo in zgodovino te korporacije.

Jasno je torej, da si upravni odbor meščanske korporacije nekaj prisvaja, kar mu ne gre, — vsaj tako dolgo ne, dokler ne dokaže svojega zakonitega postanka in obstoja, oziroma dokler mu niso kompetentne oblasti na podlagi argumentov tega priznale (Klici na levi: — *Huße hinfß*: „Tako je!“).

Vidi se nadalje tudi, v koliki zmoti upravni odbor živi, meneč, da je ni oblasti pod solncem, ki bi smela ogledati si njegovo poslovanje. (Veselost in smeh na levi. — *Heiterkeit und Gelächter hinfß*.)

Hkrati je pa tudi razvidno, da je deželni odbor upravičen in dolžan odločno poseči (Klici na levi: — *Huße hinfß*: „Tako je!“) v to pereče vprašanje, da isto dožene in red napravi, potem pa v prvi vrsti posreduje, da se obzorje nekaterih sedaj pri upravi tega premoženja merodajnih gošpodov, katero se z bistrškim poleni in hlodi prične, in žal, s poleni in hlodi tudi konča (Veselost in smeh na levici. — *Heiterkeit und Gelächter hinfß*.), vendar enkrat dvigne in razširi v porabo bistrških zakladov potom boljše in kolikor možno moderne komunikacije ter raznih podjetij, osobito tovarne za lesne izdelke. Tako bi se zelo pomnožil užitek upravičencem in naklonil zaslužek Kamniku in vsej okolici.

Priporočam kar najtopleje, da se sprejmejo predlogi upravnega odseka. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — *Lebhafter Beifall und Händeklatschen hinfß*.)

Deželni glavar:

Do besede pride gospod tovariš dr. Vilfan.

Poslanec dr. Vilfan:

Slavni zbor! V tej zadevi morem govoriti samo k pravnemu vprašanju, ker mi druge lokalne razmere niso znane in nisem poučen o njih. Kar se pa tiče pravnega vprašanja, pa moram odločno reči, da deželni odbor in deželni zbor nista pristojna v tej stvari odločevati in nikakor nista pristojna sklepati o tem, da bi se določilo bodisi to, kar je zapopadeno v prvi ali drugi točki današnjega predloga. Že izvajanja gospoda predgovornika nam to prav jasno kažejo. Gospod predgovornik je ves čas govoril o upravičencih, o hišah in o nekem pismu 72 upravičencev. To jasno kaže, da to premoženje ni last mesta, ampak last dotičnih upravičencev. Ko je pa enkrat to gotovo, pa javne oblasti pri tej zadevi nimajo ničesar iskati, ampak samo sodnija. Ako kdo z eno ali drugo stvarjo ni zadovoljen, naj si poišče pomoči pri sodišču, in sodišče se ima pri tem držati določb občnega državlanskega zakonika, katere določbe so popolnoma jasne. Če kdo misli, da ti upravičenci niso lastniki tega premoženja, temveč mesto ali deli mesta, oziroma kraj brez vasi, se lahko obrne na sodišče, ampak deželni zbor nima pravice se vmešavati v to zadevo. Dovoljujem si pa navajati še neko drugo okolnost. Kakor je bilo meni sporočeno, sta deželna vlada in deželni odbor že večkrat priznala, da so dotični gozdi, njive in sploh vse premoženje last upravičencev. Vidimo pa nadalje tudi to, da sodišča delajo s temi pravicami tako, kakor da je to zasebna last. Ako pogledamo spise okrajnega sodišča v Kamniku, najdemo pri izvršbenih listinah, da se te pravice cenijo, in da se po dotičnem izkupilu posega, kot po lasti upravičencev. Ko bi

bilo mesto lastnik teh posestev, potem nima sodišče pri tem nič iskati. Mi vidimo dalje, da se prodajajo upravičene hiše s svojimi tozadevnimi pravicami in da so dotične hiše vsled tega veliko več vredne, kakor pa bi bile sicer. Vse to jasno kaže, da je to premoženje privatna last, ne pa last mesta. Ako bi bilo to premoženje mestna last, potem bi mi ne imeli samo ustavno pravico, temveč tudi moralno dolžnost, vmes poseči. Toda danes pa še nismo na tem stališču. Kadar pride mesto v last in posest teh nepremičnin, bomo imeli mi to pravico, a danes je pa še nimamo, ker je danes, še meščanska korporacija lastnica tega premoženja in torej mi v tej zadevi ne moremo prav ničesar storiti. Ako kdo ni zadovoljen, naj skuša doseči svoje pravice z izvršenim redom. (Poslanec — Abgeordneter Lavrenčič: „Nikjer nič ne dosežemo!“) O tem ni nihče govoril. Ako se govori o 186 ali 72 upravičencih, potem odpade to kot javnopravna imovina. (Poslanec — Abgeordneter Lavrenčič: „Ampak Vaši volilci so me prosili!“) Stvar je taka! Ne spuščam se v to zadevo, ampak rečem samo, da bi bila dolžnost deželnega odbora, opozoriti mesto kamniško oziroma župana, da naj korporacijo toži, ako se čuti prikrajšano na svojih pravicah. (Poslanec — Abgeordneter Lavrenčič: „Dostavek drugi k občinskemu redu poznate!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Tukaj ni merodajen!“) Tam se gre za krajevno premoženje in ne za premoženje upravičencev. (Poslanec — Abgeordneter dr. Lampe: „Ampak preiskali bomo to reč!“) Po mojih mislih niti za to niste pristojni. Jaz bi rekel, da bi se dala stvar morda mirnim potom poravnati, če bi se še enkrat vrnila upravnemu odseku. (Poslanec — Abgeordneter Lavrenčič: „Čakamo že 40 let!“)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Prosim, ne motiti gospoda govornika z medklici!

Poslanec dr. Vilfan

(nadaljuje — fortfahrend):

Če se pa tega noče storiti, naj se pa rekvirirajo vsaj spisi od okrajnega sodišča v Kamniku. Kakor rečeno, mora priti slej ali prej do pravde, ki pa bo tekla pri sodišču in ne pri deželnem odboru. Deželni odbor bi bil le tedaj kompetenten v tej zadevi razsojati, če bi se vse stranke zjedile, da naj deželni odbor razsodi potom pogodbe. Sicer pa mi v to nismo pristojni, in jaz mislim, da bi storili veliko napako, če predlogom upravnega odseka pritrdimo. Da se pa morda pozneje kaj doseže, stavljam sledeči predlog (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

Zadeva naj se vrne upravnemu odseku, da se rekvirirajo izvršeni spisi od c. kr. okrajnega sodišča v Kamniku, ki naj se pri rešitvi te zadeve upoštevajo.“

Prosim, da visoka zbornica sprejme moj predlog in odkloni predloge upravnega odseka. (Odobrovanje v središču. — Beifall im Zentrum.)

Deželni glavar:

K besedi je dalje oglašen gospod tovariš dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Visoka zbornica! To vprašanje je silno važno in težavno, ker je literatura v tem pogledu zelo neznatna. Jaz poznam glede tega vprašanja samo dve Payerjevi deli „Die Regelung des Grundeigentumes“ in „Die Regelung der Eigentumsverhältnisse“, obe deli iz l. 1877. Tudi v našem državljanem zakoniku imamo za upravo skupnih zemljišč prav malo podlage. § 288 govori samo o občinskem premoženju in XVI. poglavje le o solastništvu. Značaj skupnih zemljišč se pa ne da presojati zgolj v civilnopravnem smislu, ker potem bi bila tudi svobodna delitev mogoča in večina bi lahko popolnoma vse odločevala. Če bi bilo samo civilnopravno razmerje med upravičenci, potem bi bilo uživanje teh zemljišč mogoče tudi samo neposrednje, ko bi po volji udeleženci tako hoteli. Ravnotako pa ni na podlagi civilnopravnih zakonov fiksirana pravna zveza z realnostjo, na katero je pravica navezana, in zato je pravno vprašanje jako težavno.

Toda pri nas imamo — in zato sem se oglasil k besedi — v državnem zakonu z dne 7. junija 1883. in sicer v § 2. natančno določeno, da je deželna zakonodaja upravičena vmes poseči in določiti, oziroma urediti pravno razmerje pri skupnih zemljiščih. V § 2. je določeno med drugim tudi to-le (bere — liest):

„Siebei bleibt es der Landesregierung vorbehalten, insbesondere zu bestimmen: a) wann solche Grundstücke ungeteilt verbleiben, daher bloß die hierauf bezüglichen Benützungs- und Verwaltungsrechte dem Regulierungsverfahren unterzogen werden sollen.“ (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „To so agrarci!“) Ja, prosim, iz tega zakona je čisto jasno razvidno, da je zakonodajalec hotel glede skupnih zemljišč dati deželnim zborom pravico, da vse potrebno ukrenejo, da se uprava uredi, in pravico, da glede delitve in komasacije potrebno določijo. To je tudi razvidno iz vsega zakonskega postopanja. O kompetenci torej ne bom dalje govoril.

Grem pa na podlagi tega zakona dalje. Kar se tiče zgodovine tega zakona, omenjam, da se je § 2., črka a) samo v treh deželah nekoliko uporabil, in sicer na Češkem v deželnem zakonu z dne 14. januarja 1893, potem v Istri v zakonu z dne 24. novembra 1893 (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „So nedvomljivo občinski gozdi!“), s katerim se prepušča politični gosposki vsa uprava občinskih gozdov. Da bo pa gospod dr. Tavčar vedel, da se imenovani § 2 ne tiče samo občinskega premoženja, povem, da je vlada l. 1883. predložila koroškemu deželnemu zboru načrt, po katerem bi se uprava skupnih zemljišč uredila. V

teh določilih se določa, da se mora sestaviti za vsako skupno zemljišče statut, ki se predloži gosposki v potrjenje, in v tem statutu je tudi natančno določen upravni organ in poslovanje tega organa. Ta reč se pa ne tiče samo takih skupnih zemljišč, o katerih je brez dvoma dognano, da so javnopravnega značaja, ampak tudi takih, ki so zasebnopravnega značaja.

Kar se tiče javnopravnega značaja, bodi mimogrede omenjeno, da so gotovo tista zemljišča javna, pri katerih je javnopraven naslov, iz katerega dotične pravice izvirajo. Ako je pripadnost h kaki občini vir te pravice, potem spada gotovo tudi občina k dotični upravi. (Poslanec — Abgeordneter dr. Lampe: „Se bo preiskalo!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Pride lahko vmes priposestevanje!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Šusteršič: „Bomo pa naredili tako postavbo, pa bo konec!“) Leta 1889. se je v koroškem deželni zboru sklenil zakon, ki je samo nekaj provizorij, a ta zakon na Koroškem še danes velja, ter jako blagodejno upliva na upravo skupnih zemljišč. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Glede gozdov nikjer!“) Ta zakon določa, da ima na poziv ene tretjine udeležencev ali deželnega odbora izdelati pristojna oblasti statut, katerega se mora potem dotična skupnost držati. V tem smislu se je vsaj na Koroškem uredilo. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „De lege ferenda!“) Gospodje, jaz ne bom dokazoval, da se dosedaj po sedanjih sodni praksi občinam priznava kompetenca glede na skupna zemljišča, opozarjam pa na razsodbe upravnega sodišča. Tam je čisto jasno izraženo načelo, da v takih dvomljivih slučajih pripade kompetenca dotični občini. Saj to lahko pogledate. To samo mimogrede rečeno, da boste videli, da je stvar vendar nekoliko pravno upeljana.

Jaz bi zaradi tega, da pridemo enkrat v tej zadevi do pametnega konca, predlagal sledečo resolucijo (bere — liest):

„Deželnemu odboru se naroča, da do prihodnjega zasedanja predloži deželnemu zboru načrt zakona, ki naj se v njem na podlagi drž. zak. dne 7. junija 1883, drž. zak. št. 94., uredi uprava skupnih zemljišč.“

(Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Besedo ima gospod poslanec dr. Vilfan.

Poslanec dr. Vilfan:

Jaz bi le še omenil, da ravno izvajanja gosпода predgovornika dr. Kreka kažejo, da je moje stališče pravo. „De lege ferenda“ je mogoče njegovo stališče pravo, „de lege lata“ pa ne, in zato predlagam, da se stvar vrne upravnemu odseku in da se zavrne predlog gosпода predgovornika.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Povše:

Jaz se bom le v malo besedah izjavil glede predloga gosпода poslanca dr. Vilfana, da bi se zadeva vrnila nazaj upravnemu odseku. Čudim se, da izhaja ravno s teh klopi predlog, ki nekako negira, da bi imel deželni zastop ali deželni odbor kako pravico se v to stvar mešati, kajti istina je, da je, ko je imel deželni odbor še drugo večino, leta in leta o stvari razpravljajl ravno deželni odbor. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Vsaj nikoli ni bila rešena!“) Prosim, šele leta 1907 je šel od deželnega odbora na vlado dopis, ali hoče ona poseči v to vprašanje. Sicer pa cel predlog upravnega odseka ne tendira drugega, kakor da deželni odbor stvar študira, in zato vzdržujem predlog upravnega odseka. (Odobrovanje na levi. — Beifall links. — Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Vsaj nismo nikoli nič storili!“)

Deželni glavar:

Preidimo na glasovanje. Najprej bomo glasovali o predlogu gosпода poslanca dr. Vilfana, naj se zadeva vrne upravnemu odseku, da se rekvirirajo izvržbeni spisi od c. kr. okrajnega sodišča v Kamniku, ki naj se pri rešitvi te zadeve upoštevajo.

Gospodje, ki pritrjujete temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gehört.)

Je odklonjen.

ln sedaj se bo glasovalo o predlogu upravnega odseka. Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gehört.)

Sprejeto.

ln sedaj prosim, glasovati še o resoluciji, ki jo nasvetuje gospod tovariš dr. Krek.

Gospodje, ki pritrjujete tudi tej resoluciji, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gehört.)

Sprejeto in s tem je ta točka rešena.

Na vrsto pride točka:

3. Ustno poročilo upravnega odseka:

- b) o samostalnem predlogu poslanca Mandelja in tov. za ustanovitev mesta živinozdravnika za sodna okraja Višnja Gora in Žužemberk. (Dež. zb. št. 56.)

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- b) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Mandelj und Genossen wegen Kreirung einer Tierarzienstelle für die Gerichtsbezirke Weixelburg und Seisenberg. (Landt. Z. 56.)

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Gospodje poslanci Mandelj in tovariši želijo, da se za sodna okraja Višnja gora in Žužemberk ustanovi mesto živinozdravnika. Gospod predlagatelj je utemeljeval svoj predlog s tem, da sta ta dva okraja eminentno živinorejska in da jim dandanes pri zelo procvitajoči živinoreji jako primanjkuje spretnega živinozdravnika. Deželni odbor je že ustanovil nekaj takih mest, katere plačuje dežela, ker vlada namestuje svoje živinozdravnike le pri sedežih političnih oblasti. Dosedanje skušnje kažejo, da ljudje s hvaležnostjo sprejemajo deželne živinozdravnike. Tudi upravni odsek je popolnoma pritrdil nazoru gospoda predlagatelja, da potrebujeta ta dva okraja res nujno pomoči dobrega živinozdravnika. Treba je pa, da deželni odbor, predno se kaj definitivnega ukrene, poizve, ali bosta prizadeta okraja hotela prispevati k plači živinozdravnika, ker ima po sedaj veljavnih načelih, okraj, kateri dobi živinozdravnika, plačnega od dežele, prispevati eno tretjino njegove plače. Zaradi tega je umesten predlog upravnega odseka, ki se glasi (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

Prošnja se odstopa deželnemu odboru z naročilom, da zagotovi prispevek navedenih okrajev ter potem preskrbi živinozdravnika za ta okraja.

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi, — Niemand meldet sich.)
prosim gospode, ki pritrjujete temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

3. Ustno poročilo upravnega odseka:

- c) o prošnji županstev občin: Iška vas, Iška loka in Tomišelj za uravnavo Iške. (755/Pet.)

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- c) über die Petition der Gemeindeämter Zggdorf, Zgglaß und Tomišelj um Regulierung der Iška. (755/Pet.)

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Prebivalci občin Iška vas, Iška loka in Tomišelj so se s posebno peticijo obrnili na deželni zastop kranjski s prošnjo, da naj se tudi voda Iška, katere jim toliko škode povzročuje na ondotnih zemljiščih, pritegne v one vode, ki se imajo uravnati. Kako so prišli do tega sklepa, ne vem. Mislili so namreč, da je glavni močvirski odbor se izrekel, da naj se le

Gradaščica uravna in jaz ne vem, kako pridejo do tega, misliti, da se je ta korporacija izrekla, da naj se Iška le pogozdi tam, kjer izvira, namreč na Pogorju. Tam je svet nezaraščen in odtod tudi prihaja, da tok vode veliko škode povzročuje zemljiščem, ležečim ob Iški. Oni izkazujejo velikansko škodo, ki se jim je zgodila tekom enega leta, in ki kaže svoto 211.000 kron. Že večkrat se je v zbornici tudi o uravnavi Iške govorilo. Upravni odsek je zaradi tega mislil, da je upravičen staviti visokemu zboru dotični svoj predlog, ki meri na to, da naj bi deželni odbor pospešil izdelavo načrta za uravnavo Iške. Medtem pa je gospod deželni predsednik, ko je bil referat že izdelan, včeraj pokazal izid meseca oktobra izvršene razprave o tej stvari in iz dotičnega spisa je videti, da je močvirski glavni odbor dne 7. avgusta t. l. sklenil prispevati za uravnavo tako Gradaščice, kakor tudi Iške. Torej ni res, kar navajajo petentje, ampak močvirski glavni odbor je nasprotno sklenil k troškom, ki so proračunjeni na 190.000 K prispevati 17% t. j. 28.500 kron. Iz tega sledi, da je stvar v pravem tiru tudi glede vode Iške in da je torej petit prošnikov bil popolnoma neutemeljen. To kar zahtevajo, se je dejansko že izvršilo in v kolikor sem od gospoda deželnega predsednika informiran, je cel projekt za uravnavo Gradaščice že izvršen, oni za Iško, se pa izdeluje.

Predlagam torej v imenu upravnega odseka, da se prošnja odstopi deželnemu odboru z naročilom, da pospeši izdelavo načrta za uravnavo Iške,

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

3. Ustno poročilo upravnega odseka:

- d) o prošnji županstev Domžale, Ihan, Dol in Dovsko za uravnavo Kamniške Bistrice. (744/Pet.)

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- d) über die Petition der Gemeindeämter Domšale, Ihan, Dol und Dovsko um Regulierung der Steiner Feistritz. (744/Pet.)

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Tudi tukaj sem lahko kratek. Ponovljeno je visoka zbornica že razpravljala o veliki potrebi uravnave Kamniške Bistrice in pri-

znávala toliko nujnost te zadeve, kakor tudi naravnost katastrofalno nevarnost, ki preti od te reke v bližini ležečim zemljiščem. Iz aktov, katere sem šele včeraj dobil v roko, je razvidno, da dopisuje deželni odbor z vlado, ki je odgovorila, da pritrdi uravnavi vode pri Bišah, kjer obstoji največja nevarnost in koder so razmere take, da če se še enkrat pripeti povodenj, kakor lani, da bodo razdrte in razrušene cele vasi.

To delo se prične na spomlad, vendar pa je pet posestnikov iz Domžal, Ihana, Dola in Dovskega upravičen, kajti tisti zakonski načrt, katerega je visoka zbornica že davno sprejela, še zmiraj ni prišel nazaj od ministrstva, da bi se mogel predelati in vnovič predložiti deželnemu zboru, da bi ga mogel prirediti v smislu zahtev ministrstva v Najvišje odobrenje. Jaz se le čudim, da se stvar tako zavlakuje, ko oblasti vender vedo, kako nevarno je pri delnih uravnavah, da bi bili morda vsi troški zavrženi, namestu da bi se pospešila cela uravnava. Iz ust gospoda deželnega predsednika imam zagotovilo, da bo v prihodnjem zasedanju deželni zbor gotovo prišel v položaj, sklepati potrebni zakonski načrt, ki se bo potem predložil v odobrenje, da bo potem na podlagi zakona se zamogla izvršiti cela uravnava Kamniške Bistrice, katera bo gotovo v veliko korist in prid dotičnemu prebivalstvu in v odstranitev nevarnosti sedaj mu preteče, katero tudi državni tehniki imenujejo naravnost katastrofalno. Z ozirom na to predlagam v imenu upravnega odseka (bere — lieft):

„Prošnja se odstopa deželnemu odboru, da z ozirom na dejansko vsestransko uradno priznano nevarnost, ki preti po tej vodi zemljiščem, ležečim ob tej deroči vodi z vso skrbnostjo deluje na to, da ministerstvo brez vsakega odlašanja zakonski načrt, ki je od deželnega odbora že davno predložen v pregled, vrne s svojimi pripomnjami, da se more deželni zbor o njem posvetovati in ga prirediti v Najvišje odobrenje, da se toliko nujna uravnava brez vsakega zavlačanja vendar že prične izvrševati.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

3. Ustno poročilo upravnega odseka:

- e) o prošnji županstva Krško za podporo pri preložitvi ceste Senuše—Ravno. (234/Pet.)

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- e) über die Petition des Gemeindeamtes Gurtsfeld um Subvention für die Umlegung der Straße Senuše—Ravno. (234/Pet.)

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Občina Krško je vložila že leta 1903 prošnjo, naj bi deželni zbor dovolil podporo za preložitev neke občinske ceste, katera vodi iz vasi Senuše na Ravno. Troški za to preložitev bi znašali 2992 K 80 h. Upravni odsek se je o tej prošnji posvetoval in sklenil predlagati visokemu zboru tole (bere — lieft):

„Prošnja se odstopi deželnemu odboru, da iz kredita, odločenega za popravilo občinskih cest, podeli primerno podporo, če se je prepričal o potrebi in važnosti te ceste.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

3. Ustno poročilo upravnega odseka:

- f) o samostalnem predlogu poslanca Višnikarja in tovarišev glede pisave krajnih imen. (Dež. zb. št. 53.)

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- f) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Višnikar und Genossen betreffend die Schreibung der Ortsnamen. (Vaudt. 3. 53.)

Poročevalec Višnikar:

Visoka zbornica! Poročati mi je o predlogu glede pisave krajevnih imen. Ker se mi zdi predlog velike važnosti, naj mi bo dovoljeno, da ga nekoliko bolj obširno utemeljujem, kolikor mi to sploh dopušča kratko odmerjeni čas.

Kako popačena so slovenska krajna imena ne samo na Štajerskem in Koroškem, ampak tudi na Kranjskem, je v obče znano. Kdor se hoče o tem natančneje poučiti, naj pregleda ves krajni repertorij ali občinski leksikon za Kranjsko in druge slovenske dežele. Ako kdo še tako dobro pozna našo deželo, bode našel v teh uradnih izkazih spake, katerih še ni čul, imena, ki niso nikjer v navadi med ljudstvom ter prav po nepotrebnem polnijo uradne izkaze.

Popačena in večkrat smešna imena se vsakih deset let pretiskavajo v repertorijih, a ljudstva se nečejo prijeti, ako jih tudi deželni odbor rabi v svojih letnih poročilih in drugih predlogih. Sicer jih navadno rabijo samo politična oblastva v uradnih aktih in orožniki pri svojih raportih. Seveda se tudi vojaštvo strogo drži oficijelnih nemških in nemško nalisanih in ošemljenih imen, katera so orientiranju le kvarna.

Naše ljudstvo bode vedno hodilo na Glince, Vič, Lavrico, Pijavo gorico, Slivnico, Sinjo gorico, Račje selo, Ihan i. t. d., ako se mu še tako vsiljujejo imena: Gleinitz, Waitsch, „Laferka“, Piautzbüchel, Schleinitz, Schwein- ali Scheinbüchel, Rappelgeschiess, Jauchen i. t. d. S tem, da se te spake obešajo na občinske ali krajne table, še niso prišle v dotičnem kraju v navado. To so neki pridevki naših imen, ki se nemški imenujejo „Spitznamen“, katerih se ljudje navadno branijo. Vsaka stvar, vsak človek in vsak kraj mora imeti kako ime, da moremo govoriti o njem. Ime je postalo iz potrebe občevanja. V interesu prometa bi bilo, ako bi imel vsak kraj samo eno ime, to je tisto ime, ki ga ljudstvo v resnici rabi. Povsod se to načelo danes ne da več izvesti. Narodi, ki so prišli v ožjo dotiko ter živeli pomešano, so posamezne kraje imenovali različno ali prevzeli imena v nekoliko spremenjeni obliki od drugih narodov.

Največ naših krajnih imen se je popačilo vsled germanizacije. Noben narod menda ne potuje tako strastno in dosledno osebnih in krajnih imen, kakor Nemci in Madžari. Tudi Italijani na Primorskem in v Dalmaciji so popačili mnogo slovenskih imen, vendar ne v toliki meri, kakor Nemci v drugih deželah, kjer bivajo Slovenci. Na Ogrskem se človek težko več spozna, vsa nemška in slovenska krajna imena so se pomazarila.

Prvotno so jeli pisati naša imena oskrbniki grajščin in drugi uradniki, ki niso poznali našega jezika ter so pisali imena v raznih dialektih in le približno tako, kakor jih je ljudstvo izgovarjalo, večkrat pa popolnoma napačno, kakor se je komu zdelo. Vzrok pačenja je bila nevednost, nepoznanje jezika, pozneje tudi mržnja in sovražnost do vsega, kar je slovensko. Pisal je vsakdo, kakor je hotel, brez znanja, brez pravil in načel. Od tod izvira, da se eno in isto ime v raznih sodnih okrajih večkrat piše različno in tudi v enem okraju ne vselej enako. Ravno tako nedosledno in večkrat nezmiselno se je slovenska imena v čisto slovenskih okrajih prestavljala na nemško.

Navajam samo nekoliko izgledov: Bistrica se piše Bistritz in Feistritz, Bitinje-Feichting, Wittigne, Wittnach in Bitinje, Boršt-Forst, Worst in Boršt, Breg-Rann, Ranndorf, Willingrain in Breg, Brezje-Bresie, Bresje, Breslach, Friesach, mnogokrat samo Brezje, Bukovica-Bukowitz, Wukovza in Bukovica, Čeplje-Tscheplach in Čeplje, Dole-Dule, Dolech in Dole,

Hrašče-Hraschtsche, Hrasche in Hraschach, Javorje-Afriach (Šk. Loka), 3krat samo Javorje, Jelševac-Jeuscheuz in Jelševac, Jesenice-Assling in Jessenitz, Kleč-Kletsch in Kletsche, Kompolje-Gimpel (Radeče), Kumpale in Kompolje, prebivalci teh vasi so v dveh okrajih Kompoljci, v radeškem pa Gimpelni, Koritno-Koraiten (Bled) in Koritno (Kostanjevica), Laze-Laase, Lase, Geräuth, Gereuth, Friesach, Lipnica-Leibnitz in Lipnica (Radovljica), Olševek-Olscheuk, Uscheuk in Olševek, Oslica-Osslitz in Osselze, Peče-Petsch, Peze in samo Peče, Perovo-Perau in samo Perovo, Podboršt-Podborscht, Oberforst in Podboršt, Podgorica-Podgoriza, Podgoritz in Podgorica, Poljane-Pölland, Polane, mnogokrat samo Poljane, Polje-Pole, Pule, Feld, večkrat samo Polje, Ponikve-Ponique in Ponikve, Prapreče-Prapretscht, Prapretsche in samo Prapreče, Prelesje-Gerdenschlag (okr. Črnomelj), v drugih okrajih samo Prelesje, Rašica-Uranschitz (okr. Kamnik) Rašica (Vel. Lašče), Ravne-Raunach, Raune, mnogokrat samo Ravne, Selca-Selze in Selca, Selce-Selze in Selzach, Selo-Sela (3krat), Zellach (2krat), sicer Selo, Škrjance-Lerchenfeld in tudi samo Škrjance, Stranje-Streine, Straindorf, Streindorf in Stranje, Straža-Strascha in Straža, Studenčice-Studentschitsch in Studentschitz, Suha-Sucha in Zauchen, Trzin-Tersain, Tersen in Trzin, Visoko-Wisoko in Waisach, Vrd-Werd, Werth, Vrh-Wersch (7 okrajev), Amberg, večkrat samo Vrh, Vrhovo-Werchou (Radeče), Werchow (Trebnje), Freihof, Freihem in Vrhovo, Zagorica-Sagoritz, Sagoritz, Auritz (Bled) 5krat samo Zagorica, Zagradec-Sagrad, Zagratz in Zagradec, Zalog-Salog, Saloch in Salloch, Zapuže-Sapusht, Schneebüchel in Zapuže, Zavratac-Sauratz in Zavratac.

Ker se v slovenskem tudi lastna imena sklanjajo ter ljudje na vprašanje po kakem kraju radi odgovarjajo v lokalni, se krajna imena večkrat pišejo v slovenskem lokalni z nemškim pravopisom in tako popačena imena rabijo kot nemška, n. pr., Bitnje-Wittnach, Brda-Berdach, Brezje-Breslach, pri Mošnjah (Möschnach), Breže-Friesach, Brodi-Wrodech, Čeplje-Tscheplach, Cerklje-Zirklach, Dole-Dolech, Duplje-Duplach, Goričane-Görtschach, Gorje-Görjach, Hinje-Hinnach, Javorje-Afriach, Lipje-Liplach, Loke-Lokach, Luže-Lausach, Noše-Noschach, Pletenje-Pleterjach, Radeče-Ratschach, Ravne-Raumach, Selce-Selzach, Selo-Zellach pri Bledu, Volče-Woutschach, Vrtnje-Werbnach, Zelše-Salsach, Žiri-Sairach, Žvirče-Swirtschach (okr. Tržič).

Da dobi slovensko ime nekoliko nemškega lica, se šestokrat v začetku besede spreminja naš **B** v nemški **W**, n. pr. Besnica-Wessnitz, Bezgovica-Wessgowitz (v eni besedi štiri napake. Bizovik-Wisowik, Bezuljak-Wezulak, Bistričica-Wisterschitz, Bodešice-Wodeschitz, Brčice-Wertschitz (mesto 6—12 črk), Brest-

Wröst, Briše-Wrische, Bršljín-Werschlin, Brusnice-Wrussnitz, Bušnice-Wuschniz, Bukovica-Wukouza, Butoraj-Wutarei.

Slovenske končnice ica, ice, ec, iče, č, in šče se spreminjajo v nemškem na (iz), za itza, itz, itza, največkrat na itz, n. pr.

Breznica-Bresnitz, Dobravice-Dobrawitz, Duplice-Duplitz, Hlepče-Hlebitz, Gorica-Goritz, Jablanica-Jablanitz, Jelovec-Jelowitz, Ježica-Jeschza, Juršiče-Jurschitz, Karlovica-Karlowitz, Kokrice-Kokritz, Kostrevnica-Kostreinitz, Košica-Koschza, Kolnica-Kollnitz, Kresnice-Kressnitz, Lipovec-Lipowitz, Lokvica-Lokwitz, Lukovica-Lukowitz, Ločnica-Loschnitz, Mokrice-Mokritz, Njivice-Niwitz, Obločice-Obloschitz, Osilnica-Ossiunitz, Osojnica-Ossoinitz, Otavice-Otawitz, Plešivica-Pleschiwitz, Polica-Politz, Radovica-Radowitza, Rašica-Uraschnitz, Rečica-Retschitz, Savica-Sawitz, Vinica-Vinice-Weinitz, Vodice-Woditz, Zabnica-Safnitz, Zarečica-Saretschitza.

Na Štajerskem in Koroškem pišejo končnico ica-itzen, ovci-ofzen, n. pr. Gorica-Goritzen, Pernica-Pernitzen, Breznica-Wresniten, Škofljica-Skoflitzten, Stražica-Straschitzen, Zintence-Schittanzen, Bučkoyci-Wutschkofzen.

Nasprotno se na Štajerskem v posameznih slučajih imena pravilneje pišejo kakor na Kranjskem, n. pr. samo slovensko Cerovec, Jezerce, Konjsko, Straže, Vine, Bukovje, Razbor, Rove, Koritno, Kot, Dobje, Žerovnica i. t. d.

Namesto naših črk c, č, s, š, v, z, ž, se rabijo nemške z, tsch, ss, sch, w, s, sch in namesto zlogov av, ava, ov, evo, ovo, ek, ik, je, an, en, on, ew, ow, owo, eck, igg, ie.

Čačič-Tschatschitsch (namesto 5—14 črk), Čatež-Tschatesch, Čirčiče-Zirtschitsch, Čerovec-Zerouz, Cesta-Zesta, Cerovo-Zerou, Črnče-Tscherntsche, Črnuče-Tschernutsch, Hotiče-Höttitsch, Hmelčič-Hmeltschitsch, Delnice-Dewenze, Dobje-Dobie, Dolenčice-Dolentschize, Dolenja vas-Doleinawas, Domžale-Domschale, Dravlje-Draule, Drnovo-Dernowo, Druljevek-Drulouk, Gabrovo-Gabrou, Godovič-Godowitsch, Goliše-Goltsche, Golo brdo-Golowerdu, Govejek-Goweck, Goveji dol-Gowidul, Gozd-Goisd, Grahovo-Grachowo, Grčarevec-Garschereuz, Grič-Grisch, Griže-Grische, Hlevni vrh-Hlewenwerch, Hrašče-Hraschtsche, Hrastje-Hrastie, Hrastnik-Hrastnigg, Jurjevica-Jurjowitz, Kaplanovo-Kaplanau, Kartelovo-Karteleu, Kozljevo-Koslewz, Luža-Luscha, Melce-Mewze, Muljava-Mulau, Perovo-Perau, Petkovec-Petkouc, Pevno-Pewen, Ratečevo brdo-Rateschewo Berdo, Šiška-Schischka, (Schöna) Straževo-(Strževo)-Sterschau, Stražišče-Straschische, Suha-Sucha in Zauchen, Trebeljevo-Trebeleu, Vrhovo-Werchou, Werchow, Zabava-Sabawa, Straža-Strascha Žerovnica-Scheraunitz.

Nemci nam tedaj še slovenske „Zabave“ ne privoščijo nepokvarjene.

Dalo bi se navesti še mnogo drugih spak po nemški ortografiji popačenih imen, n. pr.

Beč-Butsch, Bela-Vellach, Bič-Fitsch, Hrvača-Krobatsch, Pivka-Piuka, (Valvasor-Prostranigh), Pogorje-Podgier, Povodje-Poudie, Prestranek-Pröstranegg, Ravni dol-Raudul, Razbore-Reswur, Ribno-Reifen, Rodini-Rodein, Rova-Rau, Trzin-Tersain, Tuhinj-Tuchein, Tunjice-Theinitz, Unec-Maunitz, Vače-Waatsch, Velika Ravan-Welkaraun, Vič-Waitsch, Viševak-Olscheuk in Uscheuk, Vižmarje-Wischmarje, Zaboršt-Saworst, Zajelše-Sajeusche, Zales-Saleis, Zalisec-Salais, Zaplaz-Zaplas, Zasip-Asp, Zavratac-Sauratz, Zbure-Swur, Žlebič-Schleibitsch, Županje njive-Supeinjeniwe.

V repertoriju l. 1905, se piše vas Otoče v radovljiškem okraju samo slovensko, železniško postajo so pa že prekrstili v „Ottotsche“. Dvojni napis na postaji pri Jesenicah: Dobrava in Dobrawa je smešen. Nemškega w Slovenci ne poznamo, kakor ga Italijani in Francozi in drugi ne rabijo Versailles ne „Wersel“.

Nepotrebna in nesmiselna, večkrat tudi sramotilna nemška imena, katerih ljudstvo dejansko ne rabi: Bela voda-Weisswasser, Belčji vrh-Weltschberg, Bereča vas-Beretschendorf, Brezova reber-Birkenleiten, Bušča vas-Puschendorf, Bušinja vas-Wuschinsdorf, Čečna vas-Tschetschendorf, Deleči vrh-Laubbüchel, Dešča vas-Deschetschendorf, Dob-Aich, Dragomlja vas-Dragomelsdorf, Dragovanja vas-Dragoweinsdorf, Draška vas-Dratschdorf, Družinska vas-Gesindeldorf, (Rud.) Dvorice-Dworichsdorf, Gorica-Goritz-Büchel, Gorice Notranje in Vnanje, Inner und Aussergoritz, Grčevje-Gertschberg, Gršča vas-Gerschetschendorf, Hrib-Obergörtschach (Kranj), Hundsdorf (Rud.), Herinja vas-Hereindorf, Hudi vrh-Bösenberg, Hudo-Pösendorf, Ig-Igg, Ihan-Jauchen, Iška-Eisdorf, Irča vas-Irtschdorf, Ivanja vas-Iwanisdorf, Ivanje selo-Eibenschuss, Jerneja vas-Jerneisdorf, Jerova vas-Irrdorf, Ješenji vrh-Jeschenberg, Jurka vas-Jurkendorf, Dolenji in Gorenji Kašelj-Ober- und Unter Kaschel (zakaj ne: Ober und Unterhusten?), Kolenča vas-Kolenzdorf, Kompolje-Gimpel (Radeče), Konj-Rossbüchel, Konjsko-Rossbach, Kovor-Kaier, Krašnja-Kraxen, Krašnji vrh-Kraschenberg (Kraxenberg?) Lačni vrh-Latschenberg, Ledeča vas-Ladendorf, Ležeče gorenje-Oberlesetsche, Lisec-Lisitzberg, Ljubno-Laufen, Luterško selo-Lutergeschiess, Luža-Lacken, Mače-Katzendorf, Mačji dol-Katzenthal, Mače, Mačkin hrib in Mačkovec-Katzendorf, Mali vrhi-Kleingupf, Matenja vas-Mautersdorf, Migovca-Migouzberg, Mišji dol-Mausthal (1854 Mischidul), Možanca-Moisesberg (! Kranj), Mrzla luža-Kaltlacken, Orlaka-Harlacken, Podhom-Buchheim, Poljane-Pölland, Potoška vas-Pototschendorf, Prelesje-Gerdenschlag, Pšata-Beiseheid, Račje selo-Rapelgeschiess (Rappelgeschiess),

Radohova vas-Rodokendorf, Radovina-Rothwein, Razdrto-Präwald, Reber-Leiten, Ribno-Reifen, Rova-Rau, Rovte-Gereuth, Sadinja vas-Schöpfendorf Ščurki-Schurke (pravilno Schwaben), Sinjagorica-Blaubüchel (1846), Schweinbüchel (1854), Scheinbüchel (1905), Škrjance-Lerchenfeld, Slamna vas-Steindorf, Slivnica-Schleinitz, Smlednik - Flödnig, Sodevce - Schöpfenlag, Sora-Zaier, Sorica-Zarz, Staje-Staidorf, Stavča vas-Deutschdorf, Stehanja vas-Stockendorf, Stranje-Streine, Straindorf, Streindorf, Stranska vas-Streindorf in Seitendorf, Strašni = Stražni vrh - Strassenberg, Studor - Studorf, Strelac-Schützendorf, Toplice-Töplitz, Trebča vas-Triebsdorf, Trebna gorica-Dreschenbüchel, Tuhinj-Tucheln, Velič vrh-Feldberg, Videm Mali, Veliki-Klein in Grossweiden, Voglje-Winklern, Voklo-Hülben, Vrba-Velben in Felbern, Vrzdenec-Schönbrunn, Žalje-Sallenberg, Želeče-Schalendorf, Ždinja vas-Seidendorf, Zapoge-Seebach, Žiganja vas-Siegersdorf, Župeča vas-Supetschen-dorf.

Ako pregledamo razne knjige in listine iz prejšnjih stoletij, vidimo, da je bila pisava slovenskih in nemških imen zelo različna in nedosledna, da se je sčasom spreminjala, kakor se je razvijal jezik. Zelo nedosledno piše tudi Valvasor, (l. 1689.) ki nemška in slovenska imena razlaga večkrat prav naivno.

Tako piše o trgu Cirknica: „Zirknica deutsch Cirkniz od Zirkuiza, welches Wort sich mit der Zeit durch verderbte Aussprechung in Zirkniza veränderte, und diesem hat wiederum der Teutsche Mund den letzten Buchstab a abgebissen, also dass er nur „Cirkniz“ spricht“.

Tudi mnogo drugih slovenskih in nemških imen piše drugače, kakor se pišejo danes. Aursberg-Tryackh, Bremb-Prem, Crainburg, Ketizh-Hotich, Litey-Litija, Mokriz-Mokrize, Neydeckh-Mirna, Preisseckh & Preseck-Presek, Prostranigh-Prestranek, Stodrasiz (Sodrasiz), Seisenberg-Susenberk, Tschernembl-Zhernamel in Csernomely.

Oficijelnih ali uradnih, za celo deželo veljavnih imenikov v tedanjem času ni bilo, zato je pisal vsakdo, kakor je hotel, vedel in znal.

Poštni leksikon l. 1800. kaže, da se tudi v tej uradni knjigi ni dosledno pisalo.

Napredek kaže abecedni imenik vseh krajev in gradov na Kranjskem iz l. 1846., ki ga je sestavil Heinrich Freyer (magister pharmacie, musealni custos). Držal se je prof. Metelkove pisave (zh = č, fh = š, sh = ž). Nov imenik je sestavila organizacijska deželna komisija (Organisierungs-Landes-Commission) vsled min. ukazov 3. oktobra 1853 in 17. februarja 1854. V tem imeniku (1854 do 1857.), ki je podlaga poznejšim repertorijem, se slovenska imena pišejo še precej pravilno.

V poslednjih desetletjih je bilo ponemčevanje in pačenje naših krajnih imen že nekoliko ponehalo ter se slovenska imena vobče pravilno pišejo,

samo grdih spak, slovenskih imen z nemško ortografijo, in nespametnih in nesmiselnih nemških prestav si naša vlada ne upa ali neče dotakniti.

V najnovejšem času se pa skuša na drug način ponemčevati naša imena v zemljevidih in knjižicah za turiste. Letos je izdala tvrdka „G. Freytag“ na Dunaju zemljevid Julijskih Alp, v katerem na nesramen način pači imena naših Alp in raznih krajev pod Alpami. Naša Golica je Kahlkogel, Baba-Frauenkogel, Škrlatica-Scharlachwand, Obloke-Löcklein, Znojile-Windfall, Možic-Herrschaft, Črna prst-Schwarzenberg (v neki knjižici „Schwarzer Finger!“), Podbrdo-Unterm Eck, Petrovo brdo-Gemark, Huda Juschna (Zakaj ne Höllenjausen?, Grachowo, Koritnica-Gritte, Sotscha, „Ruhmeniwerh“, „Beuschza“, Vogel-Woghu, „Toschz“, Stenar-Steiner, Triglau itd.

Podoben zemljevid je izdal pred kratkim C. Flauning v Berlinu za Bosno in Hercegovino, v katerem se pačijo čista srbsko-hrvatska imena, katerih se Turki niso dotaknili. Na tem zemljevidu čitamo privikrat imena: Jaitze, Konjitz, Gabrowatz, Shupaniatz, Rogatitza, Sarajewo, Tschwerstnitza itd. To se nam importira iz Berlina! Namen je prozoren. Nemci hočejo na zvijačen način vtihotapiti nemška in nemškopobarvana imena. Za sedaj so še v nekaterih slučajih nemška, v drugih pa že slovenska imena v oklepu. Ko se nemške spake nekoliko vdomačijo, odpade slovenski izraz. Popačena imena pridejo v druge zemljevide, karte generalnega štaba, v atlante, potem v uradne izkaze itd. Ako pustimo stvar v miru, se teh marog pozneje ne bomo iznebili. Zaradi tega se je treba nakani pravočasno in z vso odločnostjo upreti. Paziti morajo posebno občine, da se ubranijo grdim tujkam. Zakaj se pišejo francoska, angleška, italijanska in druga imena tako, kakor jih pišejo dotični narodi? Zakaj se ravno pri Slovanih dela razlika? Moj predlog nikakor nima namena odpraviti vsa nemška imena naših krajev iz uradnih imenikov, ampak dati vsakemu svoje in popraviti to, kar je po sedanjem pravopisu nepravilno, nesmiselno in smešno. Kar je slovensko, bodi čisto slovensko, kar je nemško, ostani nemško. Zlasti se ne dajo odpraviti nemška imena naših graščin, mest in drugih važnejših krajev, kjer imajo taka imena zgodovinsko podlago ter so v navadi. Nihče ne misli odpraviti imen: Adelsberg, Krainburg, Radmannsdorf, Stein, Gurkfeld, Landstraß, Rudolfs-wert itd.

Tudi na Kočevskem imamo več popačenih slovenskih imen, na primer: Morobitz (Borovec), Friesach (Laze), Präse (Preže), Seele (Sela), Petsch (Seč), Komutzen (Kamolce), Kositzen (Kozice), Tschermoschnitz (Črmošnice) itd. Ker so se pa ti izrazi vdomačili, naj ostanejo. Tudi imena „Bogensberg“, „Čušperg“ in druga niso čedna, a so se vdomačila. Odločilno naj bode to, kar rabi ljudstvo in kar je po sedanjem pravopisu pravilno. V dialektih in lokalizmih ne moremo pisati.

Kako naj pišemo iz dveh besed zložena imena: Dolenja vas, Mirna peč, Dobro polje, Zidani most, Veliki vrh itd. — obe besedi z veliko začetnico, ali samo prvo, se mi ne zdi toliko važno. O tem naj se zedinijo jezikoslovci. Naj že pišemo vas ali Vas, vrh ali Vrh, peč ali Peč, to nima toliko praktičnega pomena. Na vsak način pa se ne sme pisati Doleinavas, Werh itd. Isto velja o pisavi pridevnikov: ljubljanski, dobropoljski in dobropoljski, vrhniški, ali Ljubljanski, Dobropoljski itd.

Tudi livadna imena so na zemljevidih v katastru hudo popačena in mnogokrat neumljiva.

Nasproti morebitnim ugovorom, da se zaradi tega pišejo slovenska imena z nemškim pravopisom, da jih Nemci laglje izgovarjajo, je pripomniti, da se v imeniku krajev v mnogih slučajih pišejo imena samoslovensko in pravilno. Kar gre v nekaterih okrajih, gre lahko tudi v drugih. Bodimo dosledni: Kdor živi med nami, se pač lahko privadi, ako hoče, pravilno izgovarjati tiste črke in zloge, ki se razlikujejo od nemških. Nemške pismenke *seh* in *tseh* so zelo neokretne, za naš ž sploh nimajo znamenja. V knjigah za tujce se lahko natisne kratko navodilo, kako je izgovarjati naša imena.

Za boljše orijentiranje gotovo ne služi za en kraj več imen, čim manj prestav tem manj zmešnjav. Sovinizem moramo pobijati povsod.

Na Hrvaškem imajo poseben zakon iz leta 1907., po katerem se je ustanovila posebna deželna komisija, ki nadzoruje pisavo krajnih imen. Načelo je, da imej vsaki kraj samo eno službeno ime. Tudi pri nas se lahko o priliki ljudskega štetja sestavi taka komisija, v katero se naj pokličejo zastopniki „Slovenske Matice“, društva „Pravnik“, „Planinskega društva“ in drugi.

Naš namen ni, slovenizirati imena, ampak samo to, da se odpravijo iz uradnih izkazov nesmiselna, večkrat smešna in sramotilna imena. Razvoj jezika naj se kaže tudi v zastarelih uradnih imenikih ter odpravi nepotrebnih balast. (Živahno odobravanje v središču. — Lebhafter Beifall im Zentrum.)

Iz teh razlogov predlagam v imenu upravnega odseka (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. deželna vlada se pozivlja, da o priliki prihodnjega ljudskega štetja da natančno pregledati in popraviti občinski leksikon glede pisave krajnih imen (krajni repertorij) na Kranjskem in da odpravi popačena in taka krajna imena, katerih ljudstvo dejansko ne rabi, ki tedaj niso v navadi.

Končno redakcijo imenika naj prevzame posebna v to svrho določena komisija.“

Deželni glavar:

Debata je otvojena. K besedi se je oglasil gospod deželni predsednik.

C. kr. deželni predsednik baron Schwarz:

Visoka zbornica! Predlog, ki je v razpravi meri med drugim na to, da povodom sestavljanja krajnega repertorija deželna vlada odpravi taka krajna imena, katerih ljudstvo dejansko ne rabi, ki tedaj niso v navadi in da naj končno redakcijo imenika prevzame posebna v to svrho določena komisija. Spričo tega moram opozoriti visoko zbornico, da deželna vlada nima pooblastila, storiti to, kar se od nje zahteva. Dolžnost deželne vlade je marveč, ohraniti vsa stara krajevna imena, ki smo jih prevzeli od prejšnjih časov in ker to načelo izvira iz obstoječih predpisov, je naravno, da se po njem ravna ne samo kranjska deželna vlada, ampak vse deželne politične oblasti v državi. Obstoj dvojnih krajevnih imen ni sicer izolirana, na Kranjsko deželo omejena prikazen, ampak dvojna krajevna imena se nahajajo tudi v drugih deželah na primer v Češki deželi, na Moravskem, v Šleziji, in povsod se ohranita obe krajevni imeni brez ozira na to, ali je eno teh imen pri enem delu prebivalstva v navadi ali ne.

Omenjam še to, da odpravljenje enega imena vsebuje spremembo imenovanja dotičnega kraja in vsaka taka sprememba potrebuje prejšnjega dovoljenja, ki ga more dati izključno ministerstvo, in sicer na podlagi posebne obravnave v vsakem posameznem slučaju. Iz tega izvira, da nisem v stanu odpraviti stara imena ne samostalno, ne na podlagi kakega komisijonelnega posvetovanja. Sicer pa sem pripravljen, sprejeti konkretne popravilne predloge deželnega zastopstva, v kolikor je ono mnenja, da so v našem krajevnem repertoriju popačena ali napačna imena, katere konkretne predloge bom natančno preudaril.

Kar se tiče okrajev z izključno slovenskimi imeni, bi jaz ne imel ničesar proti temu, da se opusti nemška pisava, posebno v tistih krajih, kjer bivajo samo Slovenci.

Prosim, na znanje vzeti to mojo izjavo.

Landeshauptmann:

Zum Worte gelangt der Herr Abgeordnete Dr. Eger.

Abgeordneter Dr. Eger:

Hohes Haus! Der Herr Berichterstatter hat, wie ich vor allem feststellen will, eine Reihe von Ortsnamen angeführt, von denen sich zahlreiche, wie ich glaube, gar nicht im Ortsrepertorium vorfinden, während doch jedenfalls der Gegenstand der heutigen Verhandlung der ist, ob gewisse Ortsnamen im Ortsrepertorium geändert werden sollen oder nicht.

Weiters möchte ich dem vom Herrn Berichterstatter gestellten Antrage gegenüber folgendes bemerken:

Ich halte denselben für überflüssig und unzulässig, weil ja die Zentralregierung, wie wir sehen vom Herrn Landespräsidenten vernommen haben, die Schreibweise der Ortsnamen für alle Kronländer regeln wird und da doch wohl für Krain nicht eine Ausnahmsbestimmung getroffen werden kann.

Ich halte aber auch noch aus mehrfachen anderen Gründen den Antrag für ungerechtfertigt. Der Herr Berichterstatter hat erklärt, es sei dessen Tendenz, verzerrte slovenische Ortsnamen zu beseitigen, was aus Sprachreinigungsrücksichten allenfalls gerechtfertigt erscheinen könnte. Ich bitte aber nicht zu vergessen, meine Herren, daß es auch im Slovenischen verzerrte deutsche Ortsnamen gibt, oder wie wollen Sie sich sonst die Übersetzung „Klevez“ für „Klingenfels“ erklären? Da handelt es sich denn doch zweifellos um eine Verzerrung des ursprünglichen, deutschen Namens, wie es derlei Verballhornungen ja auch noch eine Menge anderer gibt. „Zobelsberg“ heißt im Slovenischen „Čuſperk“. „Landspreiz“ „Landspreš“ für „Weizenstein“ und „Savenstein“ haben Sie die Bezeichnung „Boſtanj“, für „Seisenberg“ „Zužemperk“, für „Freithof“ „Briſtof“, für „Dörflein“ „Dorfarij“ usw. usw. Ich glaube, da muß doch wohl jeder sprachkundige Forscher zugeben, daß es sich bei diesen im Slovenischen gebräuchlichen Bezeichnungen zweifellos um verzerrte oder durch den Sprachgebrauch veränderte deutsche Namen handelt. (Poslanec — Abgeordneter dr. Lampe: „Ali pa narobe!“) und nun möchte ich mir denn doch die Frage erlauben, ob der Herr Berichterstatter die Absicht hat, auch diese im Slovenischen gebräuchlichen Verzerrungen deutscher Ortsnamen aus dem Repertorium auszumergen, oder ob er seinen Grundsatz nur dann angewendet wissen will, wenn zufällig ein slovenisches Wort in deutscher Schreibart in das Repertorium Aufnahme gefunden hat? Ich würde glauben, daß auch hier der Grundsatz zu gelten hätte: Gleiches Recht für alle, siehe aber — offen gesagt — auf einem anderen Standpunkte, daß nämlich das Ortsrepertorium seinen Zweck nicht erfüllen würde, wenn daraus plötzlich alle diese, wenn auch der anderen Sprache entnommenen, sei es deutschen oder slovenischen Bezeichnungen beseitigt werden würden, weil das Ortsrepertorium die wirklich gebräuchlichen Namen zu bringen hat und ich glaube also, daß, soweit es sich um derlei Namen handelt, der Antrag des Herrn Berichterstatters ungerechtfertigt ist.

In zweiter Linie richtet sich sein Begehren dahin, daß gewisse deutsche Bezeichnungen für slovenische Ortsnamen, an denen er Anstoß nimmt, beseitigt würden, z. B. „Gesinde(dorf)“, „Feistrig“, „Reisen“ usw. Da möchte ich vor allem Eines richtigstellen. Die Bezeichnung „Gesinde(dorf)“ hat nach mitteldeutschem Sprachgebrauche nichts Schimpfliches an sich. Das Wort „Gesinde“ bedeutet nichts anderes als das Gesinde, das zu einer Herrschaft, einem Schlosse oder einem Bischofsſiße gehört hat, und das ist ein altes deutsches Wort, das durchaus keine schimpfliche Bedeutung enthält. Es findet sich schon bei Walſaſor und ist nichts anderes, als die wörtliche Überſetzung von „Družinska vas“. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Kakor „Schweinsbüchel“ za „Sinji vrh“!) Wenn nun verlangt wird, daß derartige deutsche Namen, die zweifellos schon von deutschen Edelleuten und den Freisinger und Brixener Bischöfen bei Gründung der betreffenden Niederlassungen eingeführt wurden, beseitigt werden sollen, so wird damit nichts weiter verlangt, als die deutsche Vergangenheit unseres Landes zu beseitigen. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Kranjska dežela ni bila nikdar nemška!“) und eine Geschichtsfälschung vorzunehmen.

(Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Daß Land war nie deutsch!“)

Nun handelt es sich aber noch um etwas anderes. Der Herr Berichterstatter hat sich dagegen ausgesprochen, daß Orte, die nur eine slovenische Bezeichnung haben, im Deutschen mit deutschen Schriftzeichen und deutscher Orthographie geschrieben werden. Ich glaube, mit der Ortsrepertoriumsfrage hängt das wenig zusammen. Wie ein Volk schreibt, welche Rechtschreibung es gebraucht, das ist nicht Sache des Ortsrepertoriums, sondern Sache der Literaturhistoriker, Schrift- und Sprachgelehrten. Sie selbst, meine Herren, haben im Slovenischen die Bestimmung, daß ausländische Orte slovenisch geschrieben werden. Sie schreiben nicht London, sondern Londen, und wenn Ihre Sprachgelehrten verlangen, daß anderssprachige Namen im slovenischen nach ihrer Aussprache zu schreiben sind, so kann man ihnen dieses Recht nicht versagen, aber ebenjowenig lassen wir Deutsche uns vorschreiben, welche Orthographie wir anzuwenden haben.

Aus allen diesen Gründen, glaube ich, läßt sich eine Rechtfertigung für diesen Antrag kaum finden.

Schließlich gebe ich ohnweiters zu, daß vom Erhabenen zum Lächerlichen nur ein ganz kleiner Schritt führt, aber da wird von beiden Seiten gesündigt, und daß ich hierin Recht habe, werde ich nachweisen.

Vor Kurzem ist eine slovenische geographische Karte von Simon Nitar erschienen (Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „Je že 10 let mrtev!“), die auch vom Ministerium für den Schulgebrauch genehmigt ist, und da lese ich z. B. für „Mürzschlag“ „Muricacuskak“. (Veselost. — Heiterkeit.) Ich möchte da die Frage aufstellen: Ist diese Bezeichnung wirklich gebräuchlich und gehört das in eine geographische Karte hinein? Für „Türinger Wald“ finde ich den Namen „Turinski les“ (Klici: — Rufe: „To je pa nekaj drugega! Je čisto pravilno!“) für „Fischbacher Alpen“ „Fišbaške alpe“ und „Sanatalpe“ heißt „Velika Svinja“. (Veselost. — Heiterkeit.)

Sie werden mir also das Eine konzedieren, daß Ihre berufenen Sprachgelehrten und Geographen auch manchen Schritt ins Lächerliche gemacht haben, und deshalb glaube ich, daß die ganze Angelegenheit überhaupt nicht in den Landtag hineingehört, sondern daß es Sache beider Völker selbst wäre, in sich einzugehen und derlei Namensverzerrungen zu beseitigen, mit dem Ortsrepertorium hingegen steht die Sache in keinem Zusammenhange.

Eine andere Nomenklatur aber möchte ich hier erwähnen und das ist die der amtlichen „Saibacher Zeitung“ (Poslanec — Abgeordneter Turk: „Na tisto ne damo nič!“). Der Redakteur dieses Amtsblattes nämlich kennt überhaupt keine deutschen Ortsnamen mehr (Poslanec — Abgeordneter Turk: „Ker jih noče!“) und ist hierin dem Herrn Berichterstatter um mehrere Kilometerlängen voraus. (Veselost. — Heiterkeit.) Ich will mich darüber nicht des Näheren auslassen, glaube aber wenigstens für die rein deutschen Gottscheer Dörfer im Amtsblatte die rein deutschen Bezeichnungen verlangen zu dürfen. „Graßlinden“ heißt dort „Knezja Lipa“. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Koliko je pa tam Nemcev!?“) Ich möchte nichts sagen, wenn ich das in einem slovenischen Blatte finden würde, aber

in einer deutschen Notiz der „Laibacher Zeitung“ ist soetwas gewiß ganz ungerechtfertigt „Nefstet“ heißt da nur „Koprivnik“, „Ebental“ nur „Ravne“. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Smo že brali v „Deutsche Stimmen“!) Wenn mir mein bester Freund einen slovenischen Brief schreibt und datiert ihn aus „Unterischischka“, so nenne ich das einfach läppisch, wenn aber die amtliche „Laibacher Zeitung“ das Umgekehrte tut, so ist das eine Fälschung der Geographie Krains und ein Mißbrauch der amtlichen Stellung.

Ich möchte mir also erlauben, der Regierung nahezu legen, dieser parteipolitischen Tätigkeit des Schriftleiters des Laibacher Amtsblattes ehestens ein Ende zu bereiten, im übrigen aber erkläre ich, daß wir gegen den Antrag des Herrn Berichtstatters stimmen werden. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Besedo ima gospod tovariš Piber.

Poslanec Piber:

Visoka zbornica! Ako pogledujemo vojaške karte zadnjih desetletij, opazimo takoj sistematično potvarjanje slovenskih krajevnih imen od leta do leta, tako da smo prisiljeni sklepati, da se je namenoma sistematično gojila germanizacija v letih 1881 do 1906. Pred seboj imam par kart, iz katerih je razvidno, ako se med seboj po letih primerjajo, da so se slovenska geografična imena pačila, popačena vpisavala, v zadnjih desetih letih pa kar poljubno črtala in izpuščala. Slovenska imena, če tudi popačena, so na teh vojaških kartah skoraj docela izginila. Namesto slovenskih pa se upisava samo nemška, večkrat fabricirana imena. To nečuvno in brezobzirno postopanje vojaških oblasti, oziroma dotičnih maperjev moramo odločno grajati. Mi ne smemo pozabiti, da govori naše ljudstvo fonetično. Geografični vojaški inštitut se ravna po čisto napačnem načelu, namreč upisavati imena tako, kakor ista izgovarjajo ljudje v dotičnem kraju. To je popolnoma napačno načelo. Kakor je pri vseh kulturnih narodih, tako je tudi pri nas! Naše ljudstvo govori fonetično, piše pa po pismenih slovenskih pravilih. Saj imamo svoj pismeni jezik. Kakor zahtevamo od vseh uradov, da spoštujejo in rabijo naš pismeni jezik, tako imamo pravico zahtevati tudi od vojaških oblasti, da v svojih kartah upoštevajo naš pismeni slovenski jezik! Francoski ali angleški jezik se tudi drugače govori, kakor pa piše. Tako se na primer angleški piše „right“, izgovori se pa „reit“. Tisto vidite tudi pri Nemcih. Piše se na primer „Berchtolsdorf“, a ljudstvo izgovarja „Petersdorf“ itd.

Zastopniki slovenskega ljudstva zahtevamo, da tudi vojaški krogi, zlasti geografični vojaški inštitut spoštuje in rabi naš pismeni slovenski jezik na svojih kartah.

Smo kulturni narod!

Moj namen je, vlado opozoriti, naj gleda na to z vso strogostjo, da bodo vojaške oblasti pravilno vpisavale v karte naša krajevna imena.

Zato se usojamo staviti sledečo resolucijo (bere — lieft):

„C. kr. vlada se pozivlja, naj vse potrebno ukrene, da se v vseh vojaških kartah slovenska imena pravilno upišejo.“

Deželni glavar:

Besedo ima gospod tovariš profesor Jarc.

Poslanec Jarc:

Visoka zbornica! Samo par besed bi odgovoril gospodu poslancu dr. Egerju, ker pravi, da je predlog, ki ga stavlja gospod poročevalec, nepotreben, in da je že centralna vlada sama spon-tanno odredila ureditev pisave krajevnih imen za vse kronovine. Mi pa smo o ljubezni centralne vlade tako globoko prepričani, da dvomimo, ali bi se sama od sebe pobrigala za pravice našega jezika v naši deželi, če bi jo na to posebej ne opozorili. Sicer si pa gospod dr. Eger v svojih izvajanjih sam sebi nasprotuje. Na eni strani se sklicuje na repertorij in na imena, ki so v tem repertoriju zapisana, ter mu je repertorij merodajen, na drugi strani pa sam pobija isti repertorij. Izraz „Knežja Lipa“ stoji v tem repertoriju ravno tako kakor „Graflinden“. Zato logiko, katere se poslužuje, prepuščam njemu in njegovemu organu „Deutsche Stimmen“, kjer smo vse to že zdavno brali, kar nam je danes povedal. Kar se pa tiče imena „Klingenfels“, bi ga pa opozoril, da on jako malo pozna slovnico in zgodovino jezika ter ljudsko etimologijo. Saj so Vaši Nemci tudi naredili na primer iz „unguentum Neapolitanum“ „den um-gewendten Napoleon.“

Kar se pa tiče očitanja, da hočemo odpraviti nemški značaj dežele, bi gospode opozoril, da je slovenska kultura veliko starejša, kakor pa tiste nemške naselbine, ki se nahajajo tu in tam raztresene po naši deželi. Dokaz za to vidite na primer v Sorici. Tisti ljudje, katere so pripeljali s seboj nemški škofje, niso bili nič drugega, kakor nemški drvarji, ki so prišli v naše gozde sekati jim les. Naša slovenska kultura je prvotna in starejša, in naša dežela nikdar ni imela nemškega značaja. To trditev odločno zavračam, in le čudno se mi zdi, da se spušča gospod poslanec dr. Eger na to pot, ki je zanj tako opolzka, in tembolj, ko vendar vemo, kako njegovi najožji pristaši v „Deutsche Stimmen“ potvarjajo slovenska imena. Kdo je napravil iz naše Golice „Kahlkogel“ (Smeh. — Gelächter.)? Kdo je naredil iz Črne prsti „Schwarz-finger“? Kdo je dalje prekrstil Šiško v „Schönau“? Za to bi bilo še dosti izgledov, katerih pa ne bom navajal.

Nadalje je gospod dr. Eger popolnoma po nepotrebnem napadel urednika lista „Laibacher Zeitung“. V tem oziru ga opozarjam, da „Laibacher Zeitung“ ni organ nemškega „Volksrata“ ampak uradni list slovenske dežele, in pri tej priliki bi izrazil zopet željo, da bi vlada čimprej izvršila,

kar se po sklepu zbornice od nje zahteva, namreč da se začne „Laibacher Zeitung“ izdajati tudi v slovenskem jeziku. To željo danes ponavljam, spuščati se v nadaljna izvajanja gospoda dr. Egerja se mi pa ne zdi potrebno. Samo glede imena „Laibach“ bi ga še opozoril, da to ni stara nemška beseda. Staro ime se je glasilo „Lubach“, ki pa zopet ni nemško, kakor kaže končnica „ach“. Torej, če želi gospod dr. Eger Ljubljani dati nemško ime, naj predlaga, da se ime „Laibach“ prekrsti. To pa mu bodi povedano, da to ni in ne bo nikdar nemško, ampak da je pristno staro, četudi potvorbno slovensko ime.

Gospode bi samo še prosil, da bi tisto ljubez, s katero se navdušujejo za „Schweinberg“ in za razne druge take spake, gojili tudi do slovenskega jezika v drugih kronovinah in da bi zlasti pripomogli tudi v to, kar želi gospod tovariš Piber, da vojaštvo ne bi na tak način pačilo naših krajevnih imen. Krajevna imena naše dežele so izrastla iz naše zgodovine, in Slovenci bomo tudi ta del naših zgodovinskih pravic branili do zadnjega. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Landeshauptmann:

Zum Worte hat sich nochmals gemeldet der Herr Abgeordnete Dr. Eger. Ich erteile ihm dasselbe.

Abgeordneter Dr. Eger:

Hohes Haus! Ich hätte mich nicht nochmals zum Worte gemeldet, wenn nicht der Herr Vorredner meine früheren Ausführungen direkt verdreht hätte. Ich habe nie behauptet, daß „Graßlinden“ nicht auch eine slovenische Bezeichnung hat, sondern habe noch ausdrücklich bemerkt, daß es selbstverständlich ist, wenn in einer slovenischen Zeitung der slovenische Name „Knežja Lipa“ gebraucht wird; ganz unkorrekt und unzulässig aber ist es, wenn in einer deutschen Notiz im Amtsblatt der Name „Knežja Lipa“ gebraucht wird, weil dies nichts anderes bedeutet, als die Beseitigung eines ortsgebräuchlichen deutschen Ortsnamens. Ganz das Gleiche gilt von den slovenischen Namen „Ravne“ für „Eben“ und von „Dolenja vas“ für „Niederdorf“ u. s. w. und wenn ich dies vorgebracht habe, so glaube ich, daß ich geradezu das Recht habe, solche Sachen zu kritisieren, wie es die Herren für sich in Anspruch nehmen, wenn es sich um das Gegenteil handelt. Im amtlichen Teile der „Laibacher Zeitung“ (Klici — Rufe: „Kaj nas pa tukaj „Laibacharica“ briga!“ poslanec — Abgeordneter Jarc: „Dr. Eger je inspektor „Laibacharice!““) wurde mitgeteilt, daß der Bürgermeister Ignaz Merhar von „Niederdorf“ mit dem goldenen Verdienstkreuze ausgezeichnet worden ist. Das stand im amtlichen Teile, unter den Tagesnotizen aber finden wir die Mitteilung, daß Merhar von „Dolenja vas“ diese Auszeichnung erhalten hat. Dem liegt eine Tendenz zugrunde und nachdem es sich um das Amtsblatt handelt, gehört die Sache in den Landtag und die Herren müssen mir schon erlauben, daß ich sie deshalb hier vorgebracht habe.

Was die Übersetzung von „Črna prst“ mit „Schwarzfinger“ betrifft, so wird sie von mir gewiß nicht gutgeheißen, ich bin für solche Geleien nicht verantwortlich (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „To je bilo v Vašem organu!“) und ich bitte dieselben nicht auf mein Herholz zu schreiben, ebensowenig wie ich den Herrn Abgeordneten Jarc für die Übersetzung der Saualpe in „Velika Svinja“ verantwortlich mache.

Weiters hat der Herr Vorredner den Namen „Schönan“ für „Šiška“ erwähnt. Wenn er sich die Mühe nehmen will, möge er sich in die Landtafel begeben und er wird sich dort überzeugen, daß der Name „Schönan“ tatsächlich besteht.

Was die slovenischen Bezeichnungen „Klevevž“ und „Čušperk“ betrifft, so habe ich ausdrücklich bemerkt, daß ich für die Beibehaltung dieser aus den deutschen Ortsnamen durch Verzerrung entstandenen slovenischen Bezeichnungen neben den deutschen Ortsnamen bin.

Ich glaube also, daß sich der Herr Vorredner die Antwort sehr leicht gemacht hat, weil er mir Behauptungen in den Mund gelegt hat, die von mir nie aufgestellt worden sind.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Višnikar:

Nasproti besedam častitega gospoda deželnega predsednika, ki je namreč rekel, da je stvar ministerstva, dati navodila, ako se hoče repertorij premeniti, bi jaz vprašal gospoda deželnega predsednika, kdo dela te imenike? Okrajna glavarstva, in sicer navadno kak podrejeni uradnik, ki nima pojma o stvari, in iz tega izvira, da se pri enem in istem okrajnem glavarstvu enako ime različno piše, in sicer dela vsak okrajni glavar, kakor hoče. Torej, moj namen je, da se pri centralni vladi material, ki pride od okrajnih glavarstev, pregleda, nikakor pa ni naš namen, da se vsa dvojezična imena odpravijo. Imena Klevevž, Čušperk, Bogensperk itd. tudi meni ne dopadejo. Jaz sem izrečno povdarjal, da tam, kjer so taka imena v navadi, se ne dajo odpraviti, tako posebno na Kočevskem. Imena Kositzen, Komutzen naj ostanejo, ker jih ljudstvo rabi. Najbolje pa bi bilo vsekako, da ima vsak kraj samo eno ime. Tako tudi meni ne ugaja marsikatero ime, katero je navajal gospod predgovornik dr. Eger. Ampak, ako pa hočete šovinizem videti, peljite se proti Zagrebu ali Gradcu, in od Zagorja naprej se boste prepričali, da izgleda to, kakor da ste v čisto nemških krajih. Vidite samo nemške postajne napise: Hrastnigg, Steinbrück, Ratschach, Lichtenwald, Gurfeld, Rann, itd. Še celo napise „Ausgang, Eingang, für Herren, für Damen“ vidite samo nemške. (Poslanec — Abgeordneter Freiherr von Apfaltrern: „Seiner Wiß!“) Tam se lahko učite, kaj je šovinizem.

Gospod tovariš Piber je omenil vojaštvo. Bilo je pred nekoliko leti, ko se mi je pritoževal nek stotnik, da išče večkrat to in to ime, ki je zapisano na karti, a ljudje ga ne razumejo. Odgovoril sem mu, naj pravilno piše, potem ga bodo že razumeli, in on mi je rekel, vsaj imamo povelje, da moramo imena pravilno pisati. Ali je to načelo izvedeno v novi general-štabni karti, ne vem, je nisem še videl.

Gospod predgovornik dr. Eger je tudi omenil „Dolenjo vas-Niederdorf“ in „Prigorico“, kjer stanuje odlikovani župan Merhar. To so izključno slovenske vasi, koder ne stanuje niti eden Nemec. Krajni občini Dolenja vas pripadajo pač tudi nemške Grčarice, ampak v vasi Dolenja vas stanujejo izključno samo Slovenci, in torej je čisto pravilno, če se namesto „Niederdorf“ piše „Dolenja vas“. Kakor sem že rekel, ne nameravamo, da se vsa nemška imena izključijo, graščine so res večinoma nemške, in tudi tam lahko ostanejo nemška imena, kjer so kot taka vpisana v zemljiški knjigi, veliko imen je pa takih, ki bi se dala odpraviti. Kar se pa tiče nemške ortografije pri čisto slovenskih imenih, je to nezmisel.

Predlagam še enkrat, da se sprejme predlog upravnega odseka, obenem pa priporočam tudi sprejetje resolucije gospoda tovariša Pibra.

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali o predlogu upravnega odseka in o resoluciji tovariša Pibra.

Pozivljem najprej gospode, ki sprejmejo predlog upravnega odseka, da izvolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

ln sedaj prosim še tiste gospode, ki se strinjate z resolucijo, predlagano po gospodu tovarišu Pibru, da ustanete.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je tudi sprejeta in s tem rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

3. Ustno poročilo upravnega odseka:

- g) o zakonskem načrtu glede pogozdovanja zemljiških parcel, ki jih po gozdnom zakonu ni dolžnost pogozditi. (k prilogi 85.)

3. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- g) über den Gesetzentwurf betreffend die Aufforstung von Grundparzellen, welche im Sinne des Forstgesetzes der Aufforstungspflicht nicht unterliegen. (zur Beilage 85.)

Berichterstatter von Schollmayer-Lichtenberg:

Hohes Haus! Der Mantel zu diesem vorliegenden Gesetze enthält den Passus (bere — liegt):

„Da sich bei der derzeit in Holzpreisen herrschenden Hochkonjunktur Fälle wiederholen können, in denen kapitalkräftige Gutsbesitzer auch solche Grundflächen aufforsten, welche der Aufforstungspflicht im Sinne des Forstgesetzes und des Karstaufforstungsgesetzes nicht unterliegen, hat Seine Excellenz der Herr Ackerbauminister sich veranlaßt gesehen, einen Gesetzentwurf im Einvernehmen mit den beteiligten Ministerien des Innern und für Justiz auszuarbeiten zu lassen.“

Dieser Passus veranlaßte mich, im Verwaltungsausschusse gegen diesen Entwurf Stellung zu nehmen, nachdem wir in Krain nicht in der Lage sind, es mit aufgeforsteten, sondern nur mit abgeholzten Grundflächen zu tun zu haben. Ein weiterer Grund, der mir Bedenken gegen den Gesetzentwurf einflößte, ist der, daß durch denselben die bäuerlichen Besitzer sehr vielen Gefahren ausgesetzt werden. Alle diese meine Bedenken wurden aber im Verwaltungsausschusse zerstreut und ich nehme hier keinen Anstand, den Entwurf voll und ganz zu vertreten, und bitte die Herren in die Generaldebatte einzutreten. Nur würde ich an die Herren noch das Ersuchen stellen, zu erwägen, ob es in Anbetracht der Kürze der uns zur Verfügung stehenden Zeit nicht vielleicht gut wäre, die General- und Spezial-Debatte unter Einem abzuführen.

Der Verwaltungsausschuß stellt den Antrag:

„1. Der hohe Landtag wolle den vorliegenden Gesetzentwurf zum Beschluß erheben.

2. Der Landesausschuß wird beauftragt, für dieses Gesetz die Allerhöchste Sanction zu erwirken.“

Deželni glavar:

Ako ni ugovora od strani visoke zbornice, bomo imeli generalno in specialno razpravo obenem.

Ali želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nihče se ne oglasi in vsled tega preidemo

takoj na glasovanje.

Gospodje, ki ste za § 1., izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Gospodje, ki ste za § 2., prosim, da ustanete.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Za § 3., prosim ustati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Za § 4., prosim istotako ustati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Gospodje, ki pritrjujete § 5., prosim ustanete.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

§ 6. — prosim ustati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

§ 7.!

Berichterstatter von Schollmayer-Lichtenberg:

Ich bitte! Bei § 7 ist in der gedruckten Vorlage ausgelassen das Datum und die Nummer des Gesetzes, betreffend den Schutz der Alpen.

Ich bitte daher nach den Worten „des Gesetzes vom“ einzustellen „26. Mai 1909, L. G. Bl. Nr. 18“, und im slowenischen Texte: „26. maja 1909, dež. zak. št. 18“.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrujete § 7. s tem dostavkom, ki ga je ravnokar predlagal gospod poročevalec, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In sedaj prosim gospode, ki ste za § 8., da ustanete.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Pride še § 9., — gospodje, ki ste za § 9., prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je tudi sprejet.

In sedaj prosim še gospode, ki se strinjate tudi z uvodom in naslovom, da ustanete.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Berichterstatter von Schollmayer-Lichtenberg:

Ich beantrage die dritte Lesung.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Gospodje, ki pritrdite načrtu zakona v tretjem branju, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Berichterstatter von Schollmayer-Lichtenberg:

Weiters beantrage ich im Namen des Verwaltungsausschusses (bere — liest):

„Der Landesausschuß wird beauftragt für dieses Gesetz die Allerhöchste Sanction zu erwirken.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki ste tudi za ta predlog, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet in s tem rešena ta točka dnevnega reda.

Daljna točka je:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- a) o prošnji zadruga za zgradbo in vzdrževanje mosta pri Zagorju ob Savi. (Pet. 748.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- a) über die Petition der Brückengenossenschaft in Sager a. d. Save. (748/Pet.)

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Kdor pozna Savsko pogorje in tisto ozko Savsko dolino pri Zagorju, ta mora priznati, da ondodni prebivalci pač nimajo nobene prave prilike javnega prometa in cest. Celo Kumsko pogorje zamore v daljavi veliko kilometrov prihajati na oni breg Save, na katerem je izvršena železnica, le potem čolnov. Temu velikemu nedostatku so podjetni možje v Zagorju odpomogli s tem, da so se združili v zadrugo za zgradbo mostu čez Savo pri Zagorju in napravili prepotrebni most proti štaciji južne železnice v Zagorje, ki je stal 41.000 K. Vendar pa dohodki iz mostarine ne zadostajo, da bi se obrestovati mogel dotični založeni denar, katerega si je bila zadruga primorana najeti. Zato se obrača zadruga sedaj na deželni zbor, da bi, enako kakor drugim podobnim podjetjem, tudi njej potom primerne subvencije omogočil pokriti en del napravnihih stroškov, da bi založeni kapital nesel vsaj 3 do 4°/_o. Ako se upošteva, da ni samo potreba pokrivati obresti založenega denarja, ampak da tudi treba vzdrževati most in amortizirati posojilo, vidite, da finančna stran tega podjetja ni ugodna. Deželni odbor je lanskega leta za most pri Trbovljah podelil 2000 K. Vsi razlogi govore torej zato, da je upravičen predlog finančnega odseka, ki se glasi (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Zadrugi za zgradbo in vzdrževanje mostu čez Savo pri Zagorju se dovoli podpora 2000 kron.“

Ta podpora bi šla iz kredita za ceste in občila.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- b) o povišanju deželnega prispeka za starovrhniški vodovod. (priloga 263.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- b) betreffend die Erhöhung des Landesbeitrages für die Oberlaibacher Wasserleitung. (zur Beilage 263.)

Poročevalec Povše:

Pod prilogo 263. poroča deželni odbor o zvišanju deželnega prispevka k stroškom za starovrhnški vodovod. Ko je bil zgrajen vodovod za trg Vrhniko, so prebivalci na griču, kjer se nahaja Stara Vrhnika, tudi želeli deležni biti vode, katero so dotlej morali iskati v ravani. Dovolil se je pa takrat od deželnega odbora le 20% prispevek v pokritje 35.076 K 80 h znašajoče potrebščine. Vas Stara Vrhnika mora pa 153% naklado nositi, in da se to neznosno breme nekoliko omili, predlaga deželni odbor visokemu zboru, da bi se zvišal prispevek dežele in da bi enako, kakor pri večini vodovodov, znašal 30%. Finančni odsek je upošteva je upravičenost predloga deželnega odbora sklenil predlagati visoki zbornici (bere — lieft):

„V pokritje stroškov za starovrhnški vodovod se občini Vrhnika dovoljena 20% deželna podpora od proračunjenega zneska 35.000 kron naknadno zviša na 30% od gradbenih stroškov 35.076 K 80 h.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- c) o dovolitvi višjih nego 20% priklad za cestne namene. (priloga 267.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- c) betreffend die Bewilligung von mehr als 20% Umlagen für Straßenzwecke. (zur Beilage 267.)

Poročevalec Povše:

Pod prilogo št. 267. predlaga deželni odbor svoje poročilo glede dovolitve višjih nego 20% priklad za cestne namene.

Visoka zbornica ve, da se vsako leto daje pooblastilo deželnemu odboru, da zamore v svojem delokrogu cestnim odborom dovoljevati tudi višje nego 20% doklade. Mi smo sedaj v razvoju, ko se povsod kolikor mogoče skrbi za dobre ceste, in zaradi tega je tudi mnogim cestnim odborom nemogoče z navadno do 10% priklado izhajati. Do 20% sme dovoljevati priklade deželni odbor, do 50% pa je treba dovoljenja deželnega zastopa. Iz teh praktičnih vzrokov predlagam v imenu finančnega odseka (bere — lieft):

„Deželni odbor se pooblašča, da onim okrajnim cestnim odborom, kateri bodo pravovedno dokazali, da z 20% priklado ne morejo izhajati,

dovoli za leto 1911. tudi višje, vendar pa ne 50% presegajoče priklade na vse neposredne davke z dokladami vred, izvzemši osebno dohodnino.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- d) o prošnji „Obrtno-kreditne zadruge v Ljubljani“ za posojilo. (priloga 265.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- d) über die Petition der „Obrtno-kreditna zadruga“ in Laibach um Bewilligung eines Darlehens. (zur Beilage 265.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Leta 1907. se je ustanovila zadruga v namen, da uredi obrtni kredit svojih članov na razne načine, ki so naštet v njenih pravilih in v prilogi 265. Zadruga šteje 91 članov in nje sredstva ne zadostujejo v dosego njenih namenov. Zato je prosila deželni odbor, oziroma deželni zbor, da jej dovoli kako višje posojilo in deželni odbor predlaga, naj bi se jej dovolilo 3% posojilo v znesku 30.000 K. Finančni odsek pa je z ozirom na to, da je dežela sama v financijelnih stiskah in z ozirom na druge razloge, katerih ne bom navajal, sklenil predlagati samo sledeče (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja „Obrtno-kreditne zadruge v Ljubljani“ za posojilo se odstopa deželnemu odboru z naročilom, da zadrugi po možnosti dovoli primerno podporo iz razpoložljivega kredita za obrtne namene.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglašil gospod poslanec dr. Triller.

Poslanec dr. Triller:

Visoka zbornica! Po mojem mnenju bi, ako sprejememo predlog finančnega odseka, ustvarili jako nevaren prejudic. Konstatujem, da „Obrtna kreditna zadruga v Ljubljani“ ni prosila podpore, temveč samo posojila, in čisto pravilno je, da se je finančni odsek postavil na stališče, da deželna blagajna ni posojilnica. Tudi vse posojilnice na Kranjskem ne rabijo toliko, kolikor bi dežela zase rabila. Sedaj pa prihaja finančni odsek s pred-

logom, naj se prošnja odstopi deželnemu odboru z naročilom, da jej dovoli primerno podporo iz kredita za obrtne namene. Jaz konstatujem iz računskega sklepa za leto 1909. in iz proračuna za 1911., da ta predlog prekorači okvir tistih podpor, ki so omenjene za obrtne namene. Te podpore so namenjene obrtnim stanovskim zadrugam in obrtnim pridobitnim zadrugam. O „Obrtni pridobitni zadrugi“ tukaj ne more biti govora, in tu sem se prošnja ne da subsumirati. Med „raznimi podporami“ pa imate „podpore za osamosvojitev absolventov strokovnih šol“, „podpore obiskovalcev strokovnih tečajev“ in „podpore za pletarstvo“. V okvir „raznih stroškov“ torej prošnja tudi ne morete spraviti. S tisto pravico, kakor je „Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani“ stopila pred nas, bi lahko vse vaše posojilnice stopile pred deželni zbor. Tudi druge take posojilnice imajo tendenco podpirati obrt in trgovino, na primer „Obrtno pomožno društvo“, „Obrtno kreditno društvo“, „Obrtno kreditna banka“ itd. Takega prejudica torej ne smete ustvarjati, tem manj, ker se gre v predležem slučaju za popolnoma politično, strankarsko podjetje (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Ga poznate?“). Poznam zadrugo dovolj.

Če nečete, da paše še tisti tanki pajčolan raz deželno gospodarstvo, ki ga danes še nekako krije, potem glasujte za moj predlog, ki se glasi (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Preko prošnje „Obrtne kreditne zadruge v Ljubljani“ se preide na dnevni red.“

Deželni glavar:

Ali želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej je debata zaključena.

Gospod poročevalec ima končno besedo.

Poročevalec dr. Žitnik:

Odgovarjam samo to, da je „Obrtna kreditna zadruga v Ljubljani“ tudi pridobitna zadruga, in če bo deželni odbor hotel jej kaj dati, bo posredno vsaj s tem tudi podpiral obrt. Razun kredita za podpore obrtnim pridobitnim zadrugam, ima na razpolago še kredit za „razne podpore“.

Deželni glavar:

Najprej bomo glasovali o predlogu gospoda poslanca dr. Trillerja.

Gospodje, ki mu pritrujete, izvolite ustati. (Zgodi se. — Gehsieht.)

Je manjšina, je torej odklonjen.

In sedaj prosim glasovati o predlogu finančnega odseka.

Gospodje, ki pritrujete predlogu finančnega odseka, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gehsieht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

e) o prošnjah Marjete Kobalove za zvišanje pokojnine in Marije Peršlove za podporo. (Pet. 746 in 749.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

e) über die Petitionen der Margarete Kobal um Erhöhung der Pension und der Maria Peršl um eine Unterstützung. (746/Pet., 749/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Vdova hišnika v deželnem muzeju, Marjeta Kobal, prosi za zvišanje pokojnine, katera jej je sedaj odmerjena v znesku 556 K, in Marija Peršl, operna pevka v Ljubljani, prosi za podporo, da bi mogla nadaljevati svoje študije na Dunaju in v Pragi.

Finančni odsek misli, da najbolje stori, ako obe prošnji odstopi deželnemu odboru v rešitev in zato predlagam v imenu finančnega odseka (bere — liest):

„Prošnji Marjete Kobalove, vdove po hišniku v deželnem muzeju, za zvišanje pokojnine, in Marije Peršlove, operne pevke v Ljubljani, za podporo v svrho dovršitve študij, se odstopita deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gehsieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

f) o prošnji občine Dobrunje za nadaljni prispevek v pokritje regulacijskih in obrambenih zgradb ob Ljubljani. (Pet. 753.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

f) über die Petition der Gemeinde Dobrunje um einen weiteren Beitrag zur Deckung der Regulierungs- und Uferschutzbauten an der Laibach. (753/Pet.)

Poročevalec dr. Žitnik:

Občina Dobrunje prosi, da bi dežela prevzela znesek 1515 K 61 h, katerega je še pokriti za neka regulacijska dela na desnem bregu Ljub-

ljanice. Deželni odbor je namreč občino dvakrat ali trikrat nagovarjal, naj popravi in zagradi breg ob Ljubljani. Občina tega ni storila, iz utemeljenega razloga, češ da so ta dela v zvezi z osušenjem barja. Ker so pa bila dotična dela po mnenju deželnega stavbnega urada nujna, jih je dal deželni odbor izvršiti. Skupni troški so znašali 2165 K 15 h, od katerih je dežela plačala 649 K 54 h, dočim je deželni odbor zahteval, da naj ostalih 1515 K 61 h plača občina sama. Občina se pa temu upira in pravi, da bi bila država ako bi se bil deželni odbor o pravem času obrnil na vlado, gotovo prispevala 40%. Deželni odbor je pač vladi vposlal prošnjo, ampak poljedelsko ministerstvo jo je odklonilo, ker ni vlada imela nikakega vpliva na izvršitev dotičnih del. Potem se je občina obrnila še na ministerstvo za javna dela, ali tudi to je vsak prispevek odklonilo.

Iz vsega tega se vidi, da bi se občini storila velika krivica, če bi se od nje zahtevalo povračilo vsega gori omenjenega še nepokritega zneska.

In zato predlagam v imenu finančnega odseka (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja občine Dobrunje za nadaljni prispevek v pokritje regulacijskih in obrambnih zgradb ob Ljubljani se odstopi deželnemu odboru s pooblastilom, da prošnji po možnosti ugotovi. Obenem se naroča deželnemu odboru, da ponovi prošnjo na c. kr. deželno vlado za državno podporo.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- g) o prošnji zdravstvenega okrožja v Rudolfovem za podporo cesarice Elizabetine ženske bolnici. (Pet. 751.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- g) über die Petition der Sanitätsdistriktsvertretung in Rudolfswert um Subvention für das Kaiserin Elisabeth-Spital. (751 Pet.)

Poročevalec Mandelj:

Visoka zbornica! Zdravstveno okrožje za novomeški okraj se je zopet obrnilo na deželni odbor oziroma deželni zbor, da pomaga prvič pokriti primanjkljaj, ki ga izkazuje cesarice Elizabetine ženska bolnica za leto 1911 s 5533 K in drugič za pode-

litev kake večje podpore v svrhu znižanja izza zgradbe te bolnice obstoječega dolga. Finančni odsek se je o tej prošnji posvetoval in je prišel do zaključka, da z ozirom na finančno stanje dežele, ne more priporočati več, kakor podporo 5400 K v pokritje primanjkljaja za leto 1911, in čast mi je zatorej predlagati v imenu finančnega odseka (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

V delno pokritje primanjkljaja za leto 1911 se zdravstvenemu zastopu novomeškemu dovoli 5400 kron.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- h) o prošnji Salezijancev na Rakovniku za podporo k zgradbi zavoda. (Pet. 723.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- h) über das Gesuch der Salesianer in Kroiseneck um Unterstützung zum Ausbaue der Anstalt. (Pet. 723.)

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Die Anstaltsverwaltung von Kroiseneck hat ein Gesuch eingebracht, daß ihr von Seite des Landes eine ausgiebige Unterstützung zum Ausbaue dieser Anstalt zuteil wäre. Der Wirkungskreis und die Arbeit dieser Anstalt ist allgemein bekannt und ich will nur erwähnen, daß an derselben derzeit drei Lehrer beschäftigt sind und die Anstalt eben ein Gesuch eingebracht hat um Kreierung einer vierten Lehrstelle. In dieser Anstalt finden gewöhnlich 120—150 verwahrloste Knaben ihren Unterricht und man muß sagen, daß die Erfolge als sehr befriedigende bezeichnet werden müssen. Es ist aber nun dem hohen Hause nur ein provisorisches Budget vorgelegt worden, und daher kann man keine besonders hohe Unterstützung für diese Anstalt in Antrag bringen und so hat der Finanzausschuß beschlossen, dem hohen Hause folgenden Antrag zur Annahme vorzulegen (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Anstalt der Salesianer in Kroiseneck wird für das Jahr 1911 zum Ausbaue ihrer Anstalt eine Unterstützung von 5000 K bewilligt.

Der Landesausschuß wird ferner angewiesen, auf Grund der zu pflegenden Erhebungen einen motivierten Antrag vorzulegen, welche Unterstützung und in welcher Weise der Anstalt in Kroiseneck für die Zukunft zu gewähren wäre.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- i) o prošnji vpokojenega nadučitelja Antona Javorška za priznanje nagrade. (725/Pet.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- i) über das Gesuch des Anton Javoršek, Oberlehrer a. D. um Zuerkennung einer Remuneration. (725/Pet.)

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Der Oberlehrer außer Dienst Anton Javoršek aus Unterischka hat um Zuerkennung einer besonderen Remuneration für die Leitung der Schule in Schischka gebeten. In seinem Gesuche sind wohl die Momente angeführt, die für die Stattgebung desselben sprechen, aber eine genaue Information war dem Finanzausschusse nicht vorgelegen und daher hat sich der Finanzausschuß bestimmt gefunden, folgenden Antrag dem hohen Hause vorzulegen (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch des Anton Javoršek, Oberlehrer a. D. derzeit in Unter Schischka Nr 242, um Zuerkennung einer Remuneration für die Leitung der Volksschule in Schischka wird dem Landesausschusse mit dem Auftrage übermittelt nach Einnahme der Schulbehörde unter Rückvorlage der Akten einen motivierten Antrag zu stellen.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Prosim sedaj gospoda poročevalca, poročati skupno o točkah:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- j) o prošnji učiteljev meščanske šole v Postojni za priznanje pokojnin in starostnih doklad kakor učiteljstvu ljudskih šol. (736 Pet.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- j) über das Gesuch der Lehrer an der Bürgerschule in Adelsberg, wegen Zuerkennung der Ruhegenüsse und Alterszulagen, wie dem Lehrpersonale der Volksschulen. (736/Pet.)

in

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- p) o prošnji učiteljev na meščanski šoli v Krškem za priznanje enakih pokojnin in starostnih doklad kakor učiteljstvu na ljudskih šolah. (747/Pet.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- p) über das Gesuch der Lehrer an der Bürgerschule in Gurkfeld wegen Zuerkennung derartiger Ruhegenüsse und Alterszulagen wie dem Lehrpersonale der Volksschulen. (747/Pet.)

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! In der Sitzung vom 26. Jänner 1910 wurde über eine momentane Remedur und Aushilfe für die Lehrerschaft Krains in vorläufiger Erledigung dieser Frage eine Reihe von Bestimmungen beschlossen, welche immerhin eine Aufbesserung der Lage der Lehrerschaft bedeutet.

Der Punkt 1.) dieses Beschlusses lautet (bere — liest):

„Bei Bemessung der Pensionen des Lehrpersonales sind zwei provisorische Dienstjahre, bei besonders rücksichtswürdigen Fällen auch mehrere Jahre in die Pension einzubeziehen.“

Ich habe diesen Punkt nur deswegen angeführt, weil aus dieser Konstatierung zu ersehen ist, daß es dort gelautet hat: „die Pensionen des Lehrpersonales“. Näher ist nicht präzisiert, welches Personale da zu verstehen ist. Der Landesausschuß hat sich auf den Standpunkt gestellt, daß die Bürgerschulen von Adelsberg und Gurkfeld in diesen Punkt nicht aufzunehmen sind und daß den betreffenden Lehrern die besprochenen Begünstigungen nicht zukommen. Es haben nun die Lehrerschaften der Bürgerschulen in Adelsberg und Gurkfeld Gesuche eingebracht, es mögen ihnen diese Aufbesserungen ebenfalls zuerkannt werden. Bei der Beratung im Finanzausschusse habe ich mich auf den Standpunkt gestellt, daß es keinem Zweifel unterliegt, daß auch die Lehrerschaft der Bürgerschule von Adelsberg und Gurkfeld unter diese Bestimmungen zu subsumieren sind. Der Finanzausschuß hat sich jedoch veranlaßt gesehen, in Antrag zu bringen, daß im Gegenstande auch diejenigen Korporationen einzuvernehmen sind, welche zu zahlen haben werden. Dies betrifft insbesondere den Bezirk Gurkfeld, welcher ja die Lehrerschaft der Bürgerschule in Gurkfeld auf seine Kosten nehmen muß. Eine genauere Instruktion eines Aktes kann nie schaden und ich habe mich ohne weiteres diesem Antrage akommodiert und bringe nun

folgenden Antrag des Finanzausschusses in Vorlage, welcher lautet (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Gesuche der Lehrer an den Bürgerschulen in Adelsberg und Gurkfeld, daß ihnen die Ruhegenüsse und Alterszulagen in der Weise zuerkannt werden, wie dem Lehrpersonal der Volksschule nach dem Beschlusse des hohen Landtages vom 26. Jänner 1910, wird dem Landesausschusse mit dem Auftrage zugefertigt, die k. k. Bezirksschulräte in Adelsberg und Gurkfeld über die Gesuche einzuvernehmen und sodann unter Rückvorlage der Akten im Gegenstande zu berichten.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. K besedi se je oglasil gospod poslanec Višnikar.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Sklep, oziroma predlog finančnega odseka se mi zdi v tej zadevi preozkosrčen in pretrd. Gre se za malenkost, namreč za vprašanje, ali gredo meščanskemu učiteljstvu tudi tiste ugodnosti, ki so se v seji deželnega zbora dne 26. januarja letos dovolile drugemu učiteljstvu. Mi imamo samo dve meščanski šoli in to bi finance dežele jako malo zadelo, v Krškem nič, v Postojni za malenkost. Pomisliti je tudi, da imajo meščanski učitelji boljšo kvalifikacijo, kakor navadni ljudskošolski učitelji. Ko se je sklepalo dne 26. januarja o izboljšanju učiteljskega stanja, se je gotovo mislilo da to izboljšanje gre tudi meščanskemu učiteljstvu. Jaz mislim, da je stvar popolnoma jasna, in da je nepotrebno v tej zadevi še vprašati okrajne šolske svete za njihovo mnenje. Gre se za to, kateri čas naj se v pokojnino všteva glede na točko 1.) dotičnega sklepa in od kedaj gredo starostne doklade, to je od časa, ko je učitelj napravil izpit učiteljske usposobljenosti. Zato bi že iz stališča pravičnosti, kateremu se gotovo ne more ugovarjati, stavil sledeči predlog (bere — liest):

„Vsled deželnozborskega sklepa z dne 26. januarja 1910 učiteljstvu zagotovljene pokojnine in starostne doklade veljajo tudi za meščansko učiteljstvo v Postojni in Krškem.“

Deželni glavar:

Do besede pride gospod tovariš dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Visoka zbornica! Gospod predgovornik me je prepričal, da na vsak način poročilo finančnega odseka potrebuje neko jasnejšo formulacijo, ker po tej formulaciji, kakor jo predlaga finančni odsek, bi bilo vendarle mogoče, da bi se kje vzbudila kaka misel, da bo od deželnega zbora kedaj mogoče dobiti kak prispevek za meščanske šole. Mi stojimo na načelnem stališču, da za meščanske šole ne dovolimo nobenega krajcarja iz deželnega zaklada, in to stališče moramo čisto jasno pri vsaki

priliki povdariti. Zaradi tega, ker je gospod predgovornik videl neko ozkosrčnost v tem predlogu, treba čisto jasno povedati, da to ni čisto nobena ozkosrčnost, ampak naravnost pomanjkanje vsakega srca pri večini deželnega zbora za meščanske šole, in zato jaz predlagam, da se sprejme sledeča resolucija (bere — liest):

„Prošnji učitelj v na meščanskih šolah v Krškem in v Postojni se odstopi c. kr. okrajnima šolskima svetoma v Krškem in v Postojni v kompetentno poslovanje.“ (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Deželni glavar:

Če nihče več ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

je debata zaključena.

Prosim gospoda poročevalca, da poprime končno besedo.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Im Finanzausschusse wurde der Beschluß gefaßt, die Akten ergänzen zu lassen und zwar war es, wenn ich nicht irre, eben der Herr Abgeordnete Dr. Krek, der diesen Antrag gestellt hat. Ich als Berichterstatter glaube nomine des Finanzausschusses, nicht irgendwie an dem Antrage des Finanzausschusses rütteln zu können und halte infolgedessen denselben aufrecht.

Deželni glavar:

Bomo glasovali. Mi imamo tri predloge, namreč prvi je predlog gospoda poslanca dr. Kreka, o katerem bomo najprej glasovali. Če bo ta sprejet, odpadejo potem drugi predlogi. Potem imamo predlog gospoda poslanca Višnikarja in končno predlog finančnega odseka.

Pozivljam torej one gospode, ki se strinjate s predlogom gospoda tovariša dr. Kreka, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto z večino glasov in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Na vrsto pride točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

k) o prošnji vpok. nadučitelja Josipa Maierja za priznanje višje pokojnine. (742/Pet.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

k) über das Gesuch des Josef Maier, Oberlehrers a. D., um Zuerkennung einer höheren Pension. (Pet. 742.)

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Der Oberlehrer a. D. Josef Maier wurde pensioniert und über dessen Pensionierung ist

ein großer, umfangreicher Akt bereits gelaufen, dessen Schlusseffekt der war, daß dem Wittsteller am 19. Dezember 1905 endgültig seine Ruhegenüsse festgestellt wurden. Bei Angelegenheiten, welche bereits den Instanzenzug erschöpft und alle Instanzen durchgemacht haben, ist es immer eine mißliche Sache wieder eine Remedur zu schaffen. Der Finanzausschuß stellt daher den Antrag, das Gesuch abweislich zu bescheiden. Wörtlich lautet der Antrag (bere — lieft):

Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch des Josef Maier, Oberlehrers in Pension, um Zuerkennung einer höheren Pension wird abweislich verbeschieden, da der Gegenstand durch alle Instanzen endgültig entschieden ist."

Nomine des Finanzausschusses bringe ich dem hohen Hause den vorgebrachten Antrag in Vorlage.

Deželni glavar:

Želi kdo besede k temu predlogu?
Gospod poslanec Gangl ima besedo.

Poslanec Gangl:

Visoka zbornica! V tem vprašanju se pač ne gre za Bog ve kako veliko svoto, ki bi jo dežela morala plačevati, ako ugotovi prošnji nadučitelja Maierja. Torej to bi bila obremenitev, ki bi je dežela ne čutila, na drugi strani bi se pa dohodki, ki jih sedaj uživa nadučitelj Maier, njemu izdatno izboljšali. On je vedno zvesto in najvestnejše izvrševal svoje službene dolžnosti in zato prej mislim, da bi bilo nekakošno priznanje njemu nasproti, ako visoka zbornica ne sprejme predloga finančnega odseka, ampak se pridruži mojemu predlogu, ki se glasi (bere — lieft):

„Prošnji Josipa Maierja, nadučitelja v pokoj, se ugoti.“

Deželni glavar:

Vprašam, ali želi še kdo besede?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nihče se ne oglasi, torej je debata sklenjena in ima končno besedo gospod poročevalec.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Der Gegenstand hat bereits den Verwaltungsgerichtshof beschäftigt und ist daher als ein instanzmäßig durchgeführter Gegenstand zu betrachten. Ich glaube daher nur auf den Beschluß des Finanzausschusses hinweisen und denselben Ihrer Annahme empfehlen zu sollen.

Deželni glavar:

Mi imamo torej predlog finančnega odseka in pa spreminjalni predlog gospoda poslanca Gangla. Najprej bomo glasovali o spreminjalnem predlogu gospoda poslanca Gangla in jaz prosim tiste gospode, ki mu pritrdite, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Predlog je odklonjen.

In sedaj prosim gospode, ki se strinjate s predlogom finančnega odseka, da blagovolite ustati. (Zgodi se. — Geschicht.)

Je sprejet.

In sedaj, gospodje, — ura je že ena — bom prekinil sejo, katera se nadaljuje točno ob 4. uri popoldne.

Seja prestane ob 1. uri popoldne in se nadaljuje ob 4. uri popoldne. — Die Sitzung wird um 1 Uhr Nachmittag unterbrochen und um 4 Uhr Nachmittag wieder aufgenommen.

Deželni glavar:

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend.)

Prekinjena seja se nadaljuje.

Došel mi je nujni predlog, izročen po gospodu poslancu Jarcu in tovariših, ki ima zadostno število podpisov. Ta predlog se glasi (bere — lieft):

„Ker se prepogostokrat dogaja, da prehajajo prazgodovinske izkopnine kakor tudi drugi zgodovinski spomeniki iz Kranjske dežele v druge kronovine in celo v inozemstvo, pa proti temu deželna uprava ne more ničesar storiti, ker še ni postave, ki bi zabranjevala tak izvoz, dalje, ker je nujno potrebno, da zakonito zavaruje dežela zgodovinske spomenike sploh ter da se ohranijo naše prirodne lepote in značilno lice naših vasij, trgov in mest, predlagamo:

„Deželni zbor skleni sledeče:

1. Deželnemu odboru se naroča, da naj izdelava čimprej zakonske načrte a) za varstvo izkopnin, b) za ohranitev zgodovinskih spomenikov sploh in c) za varstvo prirodnih lepote in značilnega lica naše dežele. V te zakonske načrte se naj sprejme določilo, da deželni zakoni prenehajo, ako se uveljavijo dotični državni zakoni.

2. Predno predloži deželni odbor dotične zakone deželnemu zboru, naj zasliši mnenje centralne vlade o izdelanih načrtih.

Temu predlogu se priznaja nujnost v smislu § 25. poslovnika. Predlog se odkazi upravnemu odseku, ki naj o njem čimprej poroča.

Jarc, Ravnikar, dr. Šusteršič, B. M. Perhac, I. Piber, M. Dimnik, Lampe, J. Hladnik, Dular, dr. Zajec, Matjašič, Fr. Demšar, dr. Krek, Jaklič, Košak, Bartol, I. Lavrenčič.“

Ta predlog, bom prosil, da bo utemeljil gospod poslanec profesor Jarc koncem seje.

In sedaj nadaljujemo dnevni red, pred tem pa bi dal na dnevni red poročila upravnega odseka o nujnih predlogih, ki so mi včeraj bili izročeni.

Torej najprej prosim, pride poročilo upravnega odseka o nujnem predlogu gospoda poslanca Povšeta in tovarišev v zadevi nameravanega dovoljenja za 7°/o zvišanja vozniških tarifov na južni železnici.

Prosim gospoda poročevalca, da vpelje razpravo.

Poročevalec Jaklič:

Visoka zbornica! Že lansko leto je kranjski deželni zbor dvignil svoj protest proti temu, da bi vlada dovolila južni železnici zvišati vozne tarife na svojih progah. Navzlic protestu kranjskega deželnega zbora in drugih sosednjih kronovin je vlada dovolila, da sme južna železnica za eno leto zvišati svoje vozne tarife. Sedaj se pa zopet vodijo pogajanja med južno železnico in vlado, da bi vlada dovolila južni železnici še nadaljnjih sedem let zvišati vozne tarife za 7⁰/. Do zaključka pri teh pogajanjih še niso prišli. Kakor je razvidno iz današnjih časnikarskih poročil, se še niso zjediniili, ker južna železnica preveč zahteva. Posledice zvišanja voznih tarifov pa britko občutijo zlasti dežele, preko katerih teče južna železnica in predvsem naša dežela. Izvoz našega blaga se nam je otežkočil in uvoz blaga zopet podražil, tako, da producent in konsument enako čutita to zvišanje tarifov. Ta udarec, katerega zlasti mi Kranjci britko občutimo vsled zvišanja tarifov, naravnost izziva k protestu in je vsekako krivica, kajti kako pridemo mi v deželah, kjer teče proga južne železnice, do tega, da polnimo blagajne tej južni železnici, katere lastniki so že veliko milijonov spravili v svoje žepe, milijonov, katere je plačalo prebivalstvo v naši pokrajini.

Včeraj je zbornica soglasno sprejela nujnost in zato prosim, da tudi danes soglasno pritrdi temu, kar je sklenil upravni odsek, namreč (bere — lieft):

„Deželni zbor skleni:

1.) Deželni zbor vojvodine Kranjske najodločneje ugovarja, da bi se dovolilo južni železnici še za bodoče leto 7⁰/o zvišanje prevoznih tarifov.

2.) Protest deželnega zbora se brzojavno sporoči c. kr. železniškemu ministerstvu.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geht dieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto poročilo upravnega odseka o nujnem predlogu gospoda poslanca Gangla in tovarišev glede regulacije potoka Nikave v Idriji.

Prosim gospoda poročevalca, da prevzame poročilo.

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Gospod poslanec Gangl je stavil včeraj nujni predlog, da naj bi se že vendar enkrat izvršila regulacija in uravnava potoka Nikave, kateri dela pri mestu idrijskem skoraj vsako

leto prav velike neprilike. Skoraj vsako leto se zgodi kako poplavljenje, zlasti v spodnjem delu Nikave. Tako so tudi lansko leto imeli prebivalci v mestu Idriji trpeti veliko škodo v gmotnem oziru, pa tudi v zdravstvenem oziru, ker pride voda čestokrat tudi v hiše notri. Treba je, da se stvar pospeši. Zatorej je upravni odsek, ko se je o tem nujnem predlogu gospoda poslanca Gangla posvetoval, smatral, da je zadeva res nujna in je stavil ta predlog (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da se obrne na visoko c. kr. deželno vlado, naj razpiše čimpreje komisijonalno razpravo za regulacijo potoka Nikave temeljem uže izdelanih načrtov.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geht dieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto poročilo upravnega odseka o nujnem predlogu gospoda poslanca dr. Lampeta in tov. glede odškodnine Kranjski deželi iz zneska, določenega za dežele zaradi opuščene zgradbe voznih cest.

Prosim gospoda poročevalca Jakliča, da poroča o tem predlogu.

Poročevalec Jaklič:

Visoka zbornica! Leta 1901. je državni zbor sklenil, da se zgrade alpske železnice in pa vodni kanali, vodne ceste iz Dunaja na Moravsko in v Galicijo in na drugi strani na Češko. Od tedaj so se pač zgradile alpske železnice, in sicer seveda z velikanskim prekoračenjem proračunjenih svot, toda kanali in vodne ceste pa ne. Pokazalo se je, da bi bili ti kanali veliko predragi in mogoče tudi neporabni, in sedaj se je končno opustila misel na njih gradnjo. Zato pa dežele, katere so od teh vodnih cest veliko gospodarskega napredka zase pričakovale, zahtevajo, da jim država vsekako zato da primerno odškodnino. Prva se je oglasila Galicija in za njo tudi Šlezija, Moravska in tudi Nižje Avstrijska češ, južne dežele so dobile svoje železnice, ker pa nam ne daste vodnih cest, naj pa mi dobimo za to kako odškodnino. Prav je zatorej, da se oglasimo tudi mi, da bi, če bo država se vernim deželam delila kake odškodnine za alpske železnice, tudi mi iz tega naslova dobili kako odškodnino, zakaj od alpskih železnic tudi naša dežela nima tistega dobička, kakor druge dežele, ampak ima središče naše dežele še celo škodo od alpskih železnic, ker se je vsled te železnične zgradbe velik del prometa odtegnil kranjski deželi.

Včeraj se je soglasno sprejela nujnost predloga gospoda tovariša dr. Lampeta, zato naj se pa tudi danes soglasno sprejme predlog upravnega odseka, ki se glasi (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

1.) C. kr. osrednja vlada se pozivlje, da pri kompenzaciji glede na zgradbo alpskih železnic s primernim zneskom upošteva tudi Kranjsko deželo.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da ta sklep sporoči c. kr. osrednji vladi in vodi ž njo nadaljna pogajanja.“

Deželni glavar:

Razprava je otvorjena. Ali želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej prosim glasovati.

Gospodje, ki pritrjujete predlogu upravnega odseka, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Je soglasno sprejet.

In sedaj prosim gospoda poročevalca finančnega odseka za referat o nujnem predlogu gospoda poslanca barona Borna in tovarišev glede na deželno podporo za gorenjsko telefonsko omrežje.

Poročevalec dr. Krek:

Finančni odsek predlaga (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

Deželni odbor se pooblašča, podeliti za gorenjsko telefonsko omrežje primerno podporo pod pogojem, da se tudi kamniški okraj pritegne v to omrežje.“

Priporočam, da se ta predlog sprejme. (Klici — Rufe: „Dobro, dobro!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Tako se poroča!“)

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Torej ti štirje nujni predlogi so absolvirani in pridemo sedaj k točki:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

l) o resoluciji „Slomškove podružnice za Gorenjsko“ za regulacijo učiteljskih plač. (745/Pet.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

l) über die Resolution der „Slomškova podružnica za Gorenjsko“ wegen Regulierung der Lehrergehälter. (Pet. 745.)

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Die Filiale „Slomškova podružnica za Gorenjsko“ hat am 4. Oktober l. J. in ihrer Versammlung in Natlas beschlossen, eine Betreibung der Regulierung der Bezüge der Lehrerschaft an den hohen Landtag zu richten. Mit Beschluß vom 26. Jänner l. J. wurde bereits dem Landesausschusse, wenn auch nicht in Form eines Auftrages, die Ausarbeitung eines bezüglichen Elaborates zur Aufbesserung und Regulierung der Lehrergehälter zugewiesen. Dieses Gesuch kann daher kein anderes Ergebnis finden und es wurde im Finanzausschusse folgender Antrag für den hohen Landtag gestellt (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die von der „Slomškova podružnica za Gorenjsko“ am 4. Oktober l. J. in Natlas bei Krainburg beschlossene und dem hohen Landtage vorgelegte Resolution, womit die ehebaldige Regulierung der Lehrergehälter betrieben wurde, wird dem Landesausschusse unter Hinweis auf den hierortigen Beschluß vom 26. Jänner l. J. zugefertigt.“

Ich erlaube mir nomine des Finanzausschusses diesen Antrag der Annahme des hohen Hauses zu empfehlen.

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

m) o prošnji Rudolfa Zdolška, strokovnega učitelja na Grmski šoli za vštetev državne službe v pokojnino. (752 Pet.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

m) über das Gesuch des Rudolf Zdolšek, Fachlehrers an der Schule in Stauden um Einrechnung der im Staatsdienste zugebrachten Dienstzeit in die Pension. (752/Pet.)

Berichterstatter Graf Margheri:

Der Fachlehrer Rudolf Zdolšek wurde mit Dekret vom 30. März 1910 des krainischen Landesausschusses an der landwirtschaftlichen Schule in Stauden angestellt. In diesem Dekrete wurde die Bemerkung einbezogen, welche wörtlich lautet (bere — liest):

„Vaši prošnji za vštetej službene dobe, ki ste jo doslužili kot potovalni učitelj v Tolminu, deželni odbor z ozirom na določila pokojninskega pravilnika za deželne uslužbenke ni mogel ugoditi.“

Rudolf Zdolšek hat nun ein Gesuch eingebracht an den hohen Landtag mit der Bitte, daß ihm die Zeit, welche er im Staatsdienste verbracht hat, nämlich die

Zeit vom 1. Jänner 1906 bis 30. Dezember 1907 in die Pension eingerechnet werde. Zdolšek ist erst jetzt in Landesdienste getreten, und es ist kein Grund abzusehen, warum man schon jetzt über die Frage der seinerzeitigen Pension entscheiden sollte. Der Finanzausschuß hat daher beschlossen, folgenden Antrag an den Landtag zu stellen (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch des Rudolf Zdolšek, Fachlehrers an der Landwirtschaftsschule in Stauden, um Einrechnung der im Staatsdienste zugebrachten Dienstzeit in die Pension wird mit dem Bemerkten abweislich verbeschieden, daß die Frage derzeit nicht akut ist und daß es dem Bittsteller frei steht, bei seinem Übertritt in den dauernden Ruhestand das Gesuch zu erneuern.“

Ich erlaube mir nomine des Finanzausschusses diesen Antrag dem hohen Hause vorzulegen.

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- n) o prošnji Gašperja Gašperina, vpokojenega nadučitelja za posledobno priznanje 25% draginjske doklade njegovi meseca marca l. 1908. umrli hčeri Olgi Kobav, bivši učiteljici v Ljubljani. (731/Pet.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- n) über das Gesuch des Kaspar Gašperin, Oberlehrers a. D. um nachträgliche Zuerkennung einer 25% Teuerungszulage seiner im März 1908 verstorbenen Tochter Olga Kobav, gewesenen Lehrerin in Laibach. (731/Pet.)

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Olga Kobav war Lehrerin an der Volksschule zu St. Jakob in Laibach, und zwar bis zum Jahre 1908. Olga Kobav war verheiratet mit einem Steueramtsbeamten, welcher damals in Bischoflack stationiert war, und schon im Jahre 1906, als die Kobav die Stelle zu St. Jakob hatte und ihr Ehemann in Bischoflack war, hat sie das Gesuch gestellt, daß ihr die 25% Teuerungszulage zuerkannt würde. Die Kobav wurde damals auf Grund des Beschlusses des Landesausschusses vom 27. Februar 1906, abgewiesen und zwar mit der Motivierung, daß ihr diese Zulage nicht gebührt. Im Jahre 1908 ist nun Olga Kobav gestorben und der pensionierte Lehrer Kaspar Gašperin ist Vormund der Kinder der Kobav. In dieser Eigenschaft hat er

nun ein neuerliches Gesuch an den Landtag gerichtet mit der Bitte, nachträglich seiner Tochter Olga Kobav die Teuerungszulage mit 25% für zwei Jahre und so und so viele Monate zuzuerkennen. Nachdem es sich hier ebenfalls um einen bereits entschiedenen Gegenstand handelt und das Prinzip aufgestellt wurde, daß derartige wiederholte Gesuche, welche Aufbesserungen anstreben in Angelegenheiten, die instanzmäßig entschieden worden sind, hat der Finanzausschuß beschlossen, dem hohen Landtage das Gesuch zur abweislichen Verbeschiedung vorzulegen.

Der Antrag lautet (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch des Kaspar Gašperin, Oberlehrer a. D., um nachträgliche Zuerkennung einer 25% Teuerungszulage seiner im März 1908 verstorbenen Tochter Olga Kobav, gewesenen Lehrerin an der Mädchen-Volksschule bei St. Jakob in Laibach wird abweislich verbeschieden, da dem gleichen Gesuche vom krainischen Landesausschuße laut Beschluß vom 27. Februar 1906 in motivierter Weise keine Folge gegeben wurde.“

Ich erlaube mir diesen Antrag im Namen des Finanzausschusses dem hohen Hause vorzulegen.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Gangl ima besedo.

Poslanec Gangl:

Visoka zbornica! Olga Gašperin, ki je bila učiteljica na osemrazredni mestni dekliški šoli pri sv. Jakobu v Ljubljani, je bila vzgledna učiteljica, ki je bila priznana in spoštovana ne samo od šolske oblasti, ampak tudi od starišev, ki so svoje otroke k njej pošiljali v šolo. Ona je bila pa poleg tega tudi vzgledna mati, ki je s skrbno vzgojo svojih otrok služila svoji okolici v najlepši vzgled. Nesreča je hotela, da je zbolela, kar je največ povzročilo naporno delo v šoli in na domu, katero je sama izvrševala, ker je njen mož bival v Škofjiloki. Začela je bolehati in končno je umrla zapustivši tri dečke, ki so sedaj, ker jim je kmalu nato umrl še oče, popolne sirote. Vzgoja teh otrok je sedaj skrb starega očeta in ta skrb in žalost po hčerki, ki je v cvetu svojih let umrla, je tista temna zarja, ki je delež njegove starosti. V tej prošnji se gre za priznanje tiste 25% draginjske doklade samo za dve leti. Seveda je deželni zbor takrat sklenil, da gre ta draginjska doklada samo oženjenim učiteljem, vendar pa mislim, da takaj v tem slučaju ne smemo tako strogo delati meje med moško in žensko učno osebo, ampak v olajšanje težkega položaja, ki ga ima stari oče glede vzgoje treh sirot, bi bilo umestno, da visoki deželni zbor ne sprejme predloga, kakor ga stavlja finančni odsek, ampak da sklene, da se tej prošnji ugodi. Svota ne bo velika, ki jo bo morala deželna blagajna izplačati, olajšanje pomanjkanja in pa bede, ki vlada sedaj v tej rodbini bo pa vendar doseženo v visoki meri in bo tudi staremu očetu omogočeno lažje skrbeti za vzgojo sirotelih vnukov.

Zaradi tega naj bi se gospodje ne ozirali toliko na trdo besedilo zborničnega sklepa, ampak oglasilo naj bi se jim tudi srce, in zaradi tega Vas prosim, da glasujete za moj predlog, ki se gias, da se prošnji Gašperja Gašperina ugodí.

Deželni glavar:

Če nihče več ne želi besede? —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

je debata zaključena.

Prosim gospoda poročevalca, da poprime končno besedo.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Der sehr geehrte Herr Vorredner hat für das Gesuch des Kaspar Gašperin gesprochen und zwar unter Anführung des Umstandes, daß es sich hier um eine Gnadengabe handelt. Nun, nachdem der sehr geehrte Vorredner keine rechtlichen Momente angeführt hat, so halte ich mich nicht für berechtigt, vom Antrage des Finanzausschusses abzugehen, und erlaube mir nomine des Finanzausschusses den früher verlesenen Antrag aufrecht zu erhalten.

Deželni glavar:

Bomo glasovali, in sicer najprej o predlogu gospoda poslanca Gangla.

Gospodje, ki pritrujete temu predlogu, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je manjšina, predlog je odklonjen.

In sedaj prosim gospode, ki ste za predlog finančnega odseka, da blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride sedaj točka:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

- a) glede zvišanja pokojnin nekaterim deželnim uslužbencem, oziroma vdovam deželnih uslužbencev. (k prilogi 266., in 705/Pet., 706/Pet.)

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- a) betreffend die Erhöhung der Ruhegenüsse für einige pensionierte Landesbedienstete, resp. Erhöhung einiger Witwen-Pensionen. (Beilage 266 und Pet. 705, 706.)

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! In der Session des vorigen Landtages wurde demselben eine Reihe von Gesuchen um Erhöhung der Ruhegenüsse für gewesene Landesbedienstete, respektive um Erhöhung der Bezüge von Witwen überreicht. Da es sich hier um eine ganze Reihe von Gesuchen gehandelt hat, und anzunehmen ist, daß in

dem Falle, als ihnen Folge gegeben wird, auch die übrigen Personen, welche sich in gleicher Lage befinden, Gesuche einreichen würden, wurde dem Landesauschusse der Auftrag erteilt, zu berichten, wie sich der finanzielle Effekt stellen würde, wenn diesen Gesuchen prinzipiell Folge gegeben würde und auch jene Personen Berücksichtigung finden würden, welche zwar keine Gesuche eingereicht haben, sich jedoch in der gleichen Lage befinden, wie die Petenten. Der Landesauschuß hat diesem Auftrage entsprochen und aus diesem von ihm vorgelegten Berichte ist zu ersehen, daß es sich hier um Pensionisten zweier Kategorien handelt, welche im Berichte unter A.) und B.) verzeichnet sind. Würden nun den Pensionisten in der Kategorie sub A.) die Pensionen in dieser Weise erhöht werden, daß ihnen eine 5% Aufbesserung bewilligt würde, so würde das Landesbudget um 1424 K höher belastet werden. Würden die Pensionisten, respektive die Witwen derselben, zweiter Kategorie berücksichtigt werden, wie dies aus dem Ausweise sub B.) ersichtlich ist, so würde das Landesbudget um 2500 K höher belastet sein. Folglich würden beide Kategorien das Landesbudget um 3924 K, das ist also um rund 4000 K höher belasten, als dies bis jetzt der Fall war. Nachdem derzeit ein endgiltiges Budget nicht festgestellt ist, sondern nur ein Provisorium beschlossen werden wird, so war der Finanzausschuß der Meinung, daß da nicht definitiv über eine solche Erhöhung der Ausgaben Beschluß gefaßt werden könne und daß hier nur insoferne Abhilfe geschaffen werde, als es sehr dringend erscheint. Der Finanzausschuß glaubte infolgedessen dem hohen Landtage folgenden Antrag stellen zu müssen (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesauschuß wird ermächtigt, die vorliegenden Gesuche einiger pensionierter Landesbediensteter, respektive die Gesuche um Erhöhung einiger Witwen-Pensionen nach Erhebung der Würdigkeit und Dringlichkeit in angemessener Weise zu erledigen, hiebei aber den Kredit von 2000 K nicht zu überschreiten.“

Ich erlaube mir diesen Antrag des Finanzausschusses dem hohen Landtage vorzulegen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Pegan ima besedo.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Seveda se strinjam s predlogom finančnega odseka, vendar bi jaz rad videl, da bi se zbornica že danes jasno izrekla o tem, da imajo prednost tisti prosilci, ki so deželi aktivno služili, in sicer mislim jaz tu na paznike deželne prisilne delavnice, torej na one osebe, ki so navedene v prilogi deželnega odbora v izkazu pod črko A.). Dalje bi pa pridejal tem osebam še bivšega nadpaznika Antona Štruklja, ki je naveden v predlogih deželnega odbora pod črko C.), glede katerega se je v aktih trdilo, da ne bi zaslužil, da bi se nanj vzelo poseben ozir. Ker se je pa tekom let že večkrat zgodilo, da so se v takih slučajih dotičnim prošnikom miloščine, oziroma pokojnine

v polni meri priznale, mislim, da ni povoda njemu kruha drugače rezati, kakor drugim, ker njega pravzaprav ne zadene nobena krivda za to, kar se je v prisilni delavnici zgodilo, ampak nekoga drugega. Zaradi tega stavljam jaz dodatni predlog (bere — liest):

„Deželni odbor se pozivlje, da vpokojenim paznikom prisilne delavnice Emanuelu Kovačič, Valentinu Vrančič, Ferdinandu Sluga, Ivanu Steyer ter Antonu Štrukelj njihove sedanje prejemke tako poviša, da bodo imeli z izjemo Emanuela Kovačiča letnih prejemkov vsaj po 900 K.“

Glede Emanuela Kovačiča seveda se držim tistega, kar je deželni odbor predlagal.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in ima gospod poročevalec končno besedo.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Im Antrage, den der Finanzausschuß dem hohen Hause vorgelegt hat, ist über die Frage, welchen Pensionisten eine Aufbesserung zukommen hat, nichts gesagt, sondern es heißt da nur: „nach Würdigkeit und in Erwägung aller Verhältnisse“. Es ist also dem Landesausschuße nach diesem Antrage frei, auch dem Strukelj eine Aufbesserung zu geben, oder auch nicht, wie es der Landesausschuß für gut findet. Es ist ihm auch keine Direktive gegeben betreffs der Gesuche der Celestine Pfeifer und Franziska Ravnihar, und daher wird der Landesausschuß auch über diese zwei Gesuche frei zu beschließen haben. Ich glaube daher, daß der Antrag des Herrn Vorredners, insofern er mit dem Antrage des Finanzausschusses nicht im Widerspruch steht, zu akzeptieren ist, und möchte dabei bemerken, daß der Finanzausschuß hauptsächlich aus finanziellen Gründen sich zu diesem Antrage entschlossen hat.

Ich erlaube mir daher den Antrag des Finanzausschusses dem hohen Hause zur Annahme zu unterbreiten.

Deželni glavar:

Mi imamo dva predloga. Najprej bomo glasovali o predlogu finančnega odseka in jaz prosim tiste gospode, ki se ž njim strinjajo, naj blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In sedaj prosim gospode, ki ste tudi za dodatni predlog gospoda poslanca dr. Pegana, da ustanete.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je tudi sprejet.

Točka 4. p) je že rešena, kar se pa tiče točke 4 r) jo bom odstavil sedaj z dnevnega reda in jo bom postavil kot zadnjo točko na dnevni red.

Sedaj bomo najprej rešili točko:

5. Ustno poročilo upravnega odseka.

- a) o samostalnem predlogu poslanca Pibra in tovarišev glede dolžnosti za napravo in vzdrževanje ograj ob meji skupnih pašnikov. (Dež. zb. št. 54.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses.

- a) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Piber und Genossen, betreffend die Pflicht der Aufstellung und Erhaltung von Zäunen längs der Grenzen gemeinschaftlicher Hutweiden. (Landt. Z. 54.)

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica! Živim med kmetskim ljudstvom in poznam njega potrebe. Z novo planinsko postavo, zlasti še s postavo za izboljšanje naših pašnikov, smo brez dvojbe našemu živinorejcu mnogo koristili in omogočili, živinorejo kvantitativno in kvalitativno izboljšati. — Žal, zakon za izboljšanje pašnikov je pomanjkljiv zlasti pri onih večjih kompleksih pašnikov, ki mejijo posameznim parcelam drugih lastnikov, njev in travnikov. Zato so prišli k meni razni kmetski posestniki živinorejci in mi dali povod, da sem staval ta samostalni predlog glede dolžnosti za napravo in vzdrževanje ograj oziroma plotov pri pašnikih. Ta samostalni predlog je eminentno gospodarskega pomena in je v tesni zvezi z zakonom o izboljšanju pašnikov, katerega smo sklenili lansko jesen, in zdi se mi, da se gre tukaj za nekako dopolnilo zakona o izboljšanju pašnikov. Sicer imamo za obrambo poljščin že zakon iz leta 1875. z dne 17. januarja, vendar je ta pomanjkljiv. Označeni zakon varuje le uže napravljeno ograjo proti tujemu nasilstvu.

Ta zakon pa nikakor ne vsebuje dolžnosti, napravljati ograjo oziroma plot onemu lastniku parcele, ki je mejaš skupnemu pašniku.

V interesu paše je, da dobimo zakon, ki bo mejašem, to je lastnikom posameznih parcel, naravnost ukazal, da morajo isti sami za varstvo svojih parcel ob meji skupnega pašnika skrbeti. Z jedno besedo, mejaši skupnega pašnika morajo po zakonu sami svoje parcele ograditi.

To je intencija mojega predloga! Le tem potem moremo osigurati skupno pašo proti sekaturam in tožbam posestnikov — mejašev!

Saj so isti večinoma soudeleženci skupnega pašnika. Vendar pa iste po sedanji postavi ne moremo siliti, da bi gradili svoje lastninske posamezne obmejne parcele.

Ker nimamo postave, nastajajo čim dalje bolj prepiri in drage tožbe.

Poredneži še nalašč ograje odstranjujejo, da dobe priliko za tožbo, za odškodnino i. t. d. Koliko narodnega kapitala se na ta način zapravi.

Te neprimilike in pomanjkljivosti zakona o izboljšanju pašnikov moramo odpraviti z novim zakonom!

Predno preidem na ta zakon, bi si usojal vprašati visoko vlado, gospoda deželnega predsednika, zakaj še ni potrjen zakon o izboljšanju pašnikov, ker je popolnoma gospodarskega pomena in bi bilo v veliko korist kmetijstvu in živinoreji, ako bi bil že enkrat potrjen.

Kakor omenjeno, imamo že nek zakon iz leta 1875. in sicer o poljskih škodah. Ta zakon je pa zastarel, ni več času primeren in je torej samo po sebi umevno, da potrebuje remedure, vendar je pa tudi v tesni zvezi z mojim predlogom, katerega pa nikakor ne more dopolniti. Pašniki so jako potrebni, če hočemo kmetom izboljšati položaj, moramo pa imeti tudi podlago, postavno podlago, da se bodo pašniške pravice mogle tudi v resnici izvrševati. Kaj pomaga zakon, ako ne damo kmetu možnosti, da bo mogel svoje pašniške pravice v resnici izvrševati? Stvar je ta. Po sedanji navadi grade mejaši travnikov in njiv ob meji pašnikov plotove in s tem zabranjujejo živini, da ne more kvar delati na njihovih parcelah, bodisi njivah ali travnikih. To je sedanja navada, in moj namen je samo ta, da se sedanja navada, sedanji običaj postavnim potom uredi. Mi imamo že tak zakon, in sicer na Tirolskem. Tam se je dne 19. decembra 1902. sklenil tak zakon v obrambo paše. Sicer je precej nejasen in ne odgovarja našim razmeram, ali imajo ga. Ker je naša dežela podobna Tirolski, je tudi za naše razmere, kjer koli imamo skupno pašo in posamezne mejaše, potrebno, da se bo mogla paša izvrševati neovirano tudi tam, kjer so mejaši posestniki njiv, da tudi mi postavnim potom čimprej napravimo zakon, ki bo omogočil skupno pašo in varoval solastnike skupnega pašnika proti lastnikom obmejnih parcel. Seveda naš zakon mora biti bolj jasen in bolj precizen, kakor je tirolski. Sicer je stvar težavna, to dobro vem in dosedaj tudi še precej nejasna, ampak vendar pričeti moramo, če hočemo skrbeti za kmetovalca, za živinorejca. Zato bi si najpoprej usojal priporočati deželnemu odboru, naj perečo zadevo, predno predloži v ta namen potrebni zakonski načrt, preštudira.

Omenim še, da bo tudi treba naš zakon z dne 17. januarja 1875 popolniti, ker je zastarel in ni več času primeren. Glede dolžnosti grajenja plotov in ograj ob meji skupnih pašnikov pa moramo priti do nekaj pozitivnega in zato si usojam priporočati deželnemu zboru, da to, kar je že sklenil upravni odsek, sprejme namreč (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

Deželnemu odboru se naroča, da vprašanje glede dolžnosti za napravo in vzdrževanje ograj ob meji skupnih pašnikov proučuje in v prihodnjem zasedanju predloži deželnemu zboru zakonski načrt.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gehehrt.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- b) o uvrstitvi občinske ceste Litija-Kresnice-Slapnica med okrajne ceste. (priloga št. 282.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- b) über die Einreihung der Gemeindefraße Littai-Kresnitz-Slapnica unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 282.)

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Deželni odbor predlaga deželnemu zboru, da naj bi se v cestnem okraju litij-skem ležeča občinska cesta, ki se cepi od deželne ceste Litija-Pljuska v Litiji in pelje po desnem savskem bregu do stika z okrajno cesto Zaloga-Ljubljana pri Slapnicah, uvrstila v kategorijo okrajnih cest. Deželni odbor je ponovno dobil od obeh županstev občin Kresnice in Litija, katerima služi ta cesta v korist, prošnje za podporo za vzdrževanje občinske ceste, ki je dolga 18 km in ki veže ta del okraja litijskega, na podvzožju ležeče vasi takozvane Kresniškovrške doline, z Ljubljano. Dolgo let so ponavljali prošnjo, da bi se jim vendar to veliko breme odvzelo in bi bili deležni dobrote, da bi se ta cesta sprejela med skladovne ceste, ko so jo morali nasipat hoditi po pet do šest ur daleč. Cestni odbor sam je priznal, da je ta cesta vredna, da se uvrsti med skladovne ceste. Vsaj že dolžina 18 km kaže, kakošno skrb imajo občine s to zvezo, ki je zanje edina z Ljubljano. Od Slapnic naprej je zopet okrajna cesta, ki pelje potem po okraju ljubljanske okolice do glavnega mesta. Po hudih urah, kakoršne so bile postavim leta 1903. in 1904., je dotična cesta sploh v takem stanju, da nikakor ne more služiti prometu. Treba je bilo takrat cesto temeljito popraviti in deželni odbor je poslal svojega tehnika, ki je imel sporazumno s cestnim odborom dognati, kaj treba napraviti. Poprava ceste je stala 8000 K in k temu je eno tretjino prispeval deželni zaklad, drugo občini, tretjo tretjino pa je nase prevzel okrajni cestni odbor. Ko je bila cesta do dobrega poprav-

ljena, je sam cestni odbor prosil, da se uvrsti med skladovne ceste. Oziraje se na dejstvo, da kaže cesta res vse znake, ki so potrebni za uvrstitev kake ceste med skladovne ceste, predlaga deželni odbor na podlagi poročila svojega stavbnega urada in osobito tudi glede na to, da je cestni odbor litijski tudi za stvar vnet, uvrstitev te ceste med okrajne ceste. Upravni odsek se je popolnoma pridružil utemeljevanju in nazorom deželnega odbora in predlaga visoki zbornici (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni na podlagi § 23, točka 3, zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. št. 17:

1.) V cestnem okraju litijskem ležeča občinska cesta, ki se odcepi od deželne ceste Litija-Pljuska v Litiji in pelje po desnem bregu Save do Slapnic, kjer se stika z okrajno cesto Zalog-Ljubljana, se uvrsti v kategorijo okrajnih cest.

2.) Deželnemu odboru se naroča, ta sklep izvršiti.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Deželni odbor in upravni odsek predlagata, da se občinska cesta, katero je ravnokar omenil gospod poročevalec, uvrsti med okrajne ceste. Ta cesta je 18 km dolga ter deloma povprečno 3½ m široka, deloma pa samo 2½ do 3 m. Kakor želim vsakemu okraju najboljših cest, si vendar usojam opozoriti na postavno določilo po § 8. sedanjega zakona in tudi po § 8. novega načrta cestnega zakona, ki predpisuje (bere — lieft):

„Deželne ceste druge vrste morajo imeti najmanj po 4 m vozne širokosti.“

Predlagana občinska cesta ne ustreza temu pogoju. Zaradi tega mislim, da je ta predlog, naj se uvrsti ta cesta med okrajne, ali kakor pravi novi zakon, med deželne ceste druge vrste, postavno neutemeljen. Prosim torej, gospodje, da ne glede na deželne finance presodite naše postopanje po tem postavnem določilu v tem slučaju in tudi za bodočnost.

Deželni glavar:

Ali želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej je debata zaključena.

Gospod poročevalec ima končno besedo.

Poročevalec Povše:

Jaz le navajam, da je cesta imela širino, ki sem jo navajal, takrat, ko se je delala in pregle-

dala, sedaj je pa cesta tudi že razširjena, kakor sem se sam prepričal, ker sem jo z deželnim stavbnim nadsvetnikom prehodil. Torej odpadejo pomisleki gospoda poslanca Višnikarja.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali.

Gospodje, ki pritrdite predlogu upravnega odseka, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geſchieht.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- c) o preložitvi okrajne ceste Dobrniče-Mirna peč v delni progi Vrbovec-Kal. (priloga št. 269.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- c) über die Umlegung der Bezirksstraße Dobrnič-Hönigsstein in der Teilstrecke Vrbovec-Kal. (zur Beilage 269.)

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! V prilogi 269. nasvetuje deželni odbor, da se preloži okrajna cesta Dobrniče-Mirna Peč v delni progi Vrbovec-Kal, in predlaga v to potrebni zakonski načrt. Okrajnocestni odbor v Trebnjem se je že leta 1903. obrnil do deželnega odbora s prošnjo, da bi odposlal deželnega tehnika, ki bi cestnemu odboru za preložitve klanca med Vrbovcem in Kalom dal potrebna navodila. Ta klanec je jako strm, ima deloma padca do 20% in se je tam pripetila že marsikatera nesreča pri blagu in vožnji. Cestni odbor Trebanjski je imel najprvo dve varijanti, po katerih naj bi se cesta preložila. Po prvi varijanti bi bila cesta 1728 m dolga, troški pa bi znašali 19.000 K, dočim bi po drugi varijanti troški narastli celo na 21.000 K. Deželni odbor je pritrdil prvi varijanti. Kar se tiče pokritja troškov 19.000 K, znašal naj bi po predlogu deželnega odbora deželni prispevek ⅓, torej približno 6.300 K, ostanek pa bo moral okrajni cestni odbor sam pokriti. Upravni odsek je pritrdil potrebi preložitve tega klanca in predlaga (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

1.) Preložitve okrajne ceste Dobrniče-Mirna Peč v delni progi Vrbovec-Kal po predloženem in od deželnega stavbnega urada popregledanem načrtu po varianti A v dolžini 1728 m in proračunanem znesku 19.000 K se odobri in okrajnocestnemu odboru dovoli deželni prispevek v izmeri 33% potrebščine do najvišjega zneska 6.300 K.

2.) Priloženemu načrtu zakona o tej okrajno-cestni preložitvi se pritrdi.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da v zmislu predpisa § 22. zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. št. 17, popraša oblasti, povzroči predložitev načrta zakona v Najvišje potrjenje in končno poskrbi, da se odobrena cestna preložitev izvrši čimpreje.“

Deželni glavar:

Otvaram debato o predlogih upravnega odseka in obenem o zakonskem načrtu.

Ker obstoji zakon iz enega samega meritornega paragrafa, bomo imeli samo eno debato.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Dular.

Poslanec Dular:

Visoka zbornica! Kot poslanec novomeškega okraja pozdravljam z veseljem, da se je vendar enkrat izpolnila ondotnemu prebivalstvu dolgoletna želja. Stanje ceste mi je dobro znano, vožnja po klancu je zares jako nevarna in zato moram v polnem obsegu pritrditi, kar je navajal gospod poročevalec, da je preložitev ceste zares zelo nujna. Obenem bi si usojal deželnemu odboru priporočiti, da bi kakor hitro mogoče rešil tudi preložitve drugih cest v novomeškem okraju in zlasti tudi nekatere jako potrebne uvrstitve občinskih cest med okrajne ceste, zakar mu bo prebivalstvo tega okraja gotovo jako hvaležno.

V drugem pozdravljam še enkrat predlog upravnega odseka.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Povše:

Prosim, da se sprejme zakonski načrt, kakor je tiskan v prilogi 269.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali.

Gospodje, ki pritrjujete § 1, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

Istotako prosim, da gospodje, ki pritrdite § 2, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje prosim, da gospodje, ki se strinjate tudi z naslovom in uvodom, blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj prideta še predloga upravnega odseka pod točko 1 in 3, o katerih lahko skupno glasujemo.

Gospodje, ki pritrdite tema predlogoma, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Na vrsto pride točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

d) o uvrstitvi v občini Erzelj ležeče občinske ceste od mosta „Na Grščaku“ do Manške deželne ceste med deželne ceste. (priloga št. 277.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

d) über die Einreihung der in der Gemeinde Erzelj gelegenen Gemeindefraße von der Brücke „Na Grščaku“ bis zur Mancher Landesstraße unter die Landesstraßen. (zur Beilage 277.)

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Ravna se tukaj za uvrstitev v občini Erzelj, cestni okraj Vipava ležeče, 750 m dolge občinske ceste od mejnega mostu „Na Grščaku“ do stika z Manško deželno cesto med deželne ceste. Leta 1900. se je dogradila cesta, ki pelje iz Gorice čez Drnovo in Rifenberg v Braniško dolino do Kranjske deželne meje pri mostu „Na Grščaku“ v vasi Branica in se je s tem otvorila važna prometna zveza za Vipavsko dolino. Ravna se tukaj za kratko, kakor rečeno samo 750 m dolgo progo, katero mora občina Erzelj vzdrževati vzlic temu, da jo občinarji zelo malo rabijo. Zahteva, oziroma prošnja občine Erzelj je opravičena, čemur je pritrdil tako okrajnocestni odbor kakor tudi deželni odbor, in vsled tega predlaga upravni odsek (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

I. V občini Erzelj cestnega okraja Vipava ležeča, 750 m dolga, od kranjsko-primorskega mejnega mostu „Na Grščaku“ do stika z Manško deželno cesto vodeča občinska cesta se uvrsti med deželne ceste.

II. Priloženi zakonski načrt se odobri.

III. Deželnemu odboru se naroča, da poskrbi za predložitev zakonskega načrta v Najvišjo sankcijo.“

Opozarjam tu še na neko tiskovno pomoto. Pri § 1. je v slovenskem in nemškem besedilu popraviti ime „Mavsko“ v „Manško“ in „Mavčer“ v „Mančer“.

Predlagam, da se to popravi.

Deželni glavar:

Otvorjam debato o predlogih upravnega odseka in obenem o zakonskem načrtu. Ker tudi ta zakonski načrt obstoji samo iz enega meritornega paragrafa, bo treba samo enega glasovanja.

Želi torej kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s §§ 1. in 2., dalje z uvodom in naslovom zakonskega načrta in obenem s predlogoma pod št. I. in III. upravnega odseka, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Je sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- e) o uvrstitvi občinske ceste Radomlje-Homec-Dob-Rova med okrajne ceste. (priloga št. 276.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- e) über die Einreihung der Gemeindefraße Radomle-Homec-Mich-Rau unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 276.)

Poročevalec Povše:

Pod prilogo 276. poroča deželni odbor, kaj je ukrenil glede tega, da bi se uvrstila v cestnem skladovnem okraju kamniškem ležeča občinska cesta, ki se odcepi v Radomljah od okrajne ceste Homec-Dob in vodi proti Rovi do križišča na Kolovec, med okrajne ceste.

Že leta 1905. je deželni zbor v XI. seji odstopil zadevo deželnemu odboru z naročilom, da izvrši potrebne poizvedbe. Izvršil se je dotični lokalni ogled in prepričal se je odposlanec deželnega odbora, da ima ta cesta, katera je približno 1700 m dolga, jako veliko prometa in zaradi tega se dotična občina tudi brani, da bi ona sama morala skrbeti za vzdrževanje te ceste, ki služi tudi drugim vsem tega okraja in osobito tudi za izvoz gozdnih pridelkov, ki se po njej izvažujejo na žage. Tudi okrajni cestni odbor kamniški se je s sklepom z dne 17. novembra 1905 izrekel za uvrstitev te ceste med okrajne ceste. Deželni odbor

stavlja v tem smislu svoj predlog, katerega je tudi upravni odsek sprejel, in v imenu tega odseka predlagam (bere — liest):

„Visoki deželni zbor blagovoli na podlagi § 23., točka 3., zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. št. 17, skleniti:

1.) V kamniškem cestnem skladovnem okraju ležeča občinska cesta, ki se cepi v Radomljah od okrajne ceste Homec-Dob in vodi proti Rovi do križišča na Kolovec, se uvrsti med okrajne ceste.

2.) Okrajnocestni odbor sprejme omenjeno cesto v svojo oskrb takoj, ko jo spravijo tisti, ki so bili doslej dolžni jo vzdrževati, v primeren stan.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da za izvršitev tega sklepa potrebno ukrene.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali in sicer skupno o vseh treh odsekovih predlogih.

Gospodje, ki se strinjate s predlogi gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- f) o uvrstitvi v Kamniškem okraju ležeče ceste „Korenova pot“ med okrajne ceste. (priloga št. 281.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- f) über die Einreihung der im Steiner Bezirke gelegenen Straße „Korenova pot“ unter die Bezirksstraßen (zur Beilage 281.)

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! V prilogi 281. podaje deželni odbor poročilo o uvrstitvi v Kamniškem cestnem okraju ležeče občinske ceste „Korenova pot“, ki se odcepi na južnem koncu vasi Podgorje od deželne ceste Kamnik-Kranj in pelje proti Šmarci ter se tam stika z deželno cesto Kamnik-Trzin, med okrajne ceste. Občina Podgorje je skupno s sosednjimi občinami že ponovno prosila, da bi se uvrstila ta cesta med skladovne ceste. Spaja ta cesta dve važni deželni cesti, namreč deželno cesto Kamnik-Kranj in deželno cesto Kamnik-Trzin, rabijo jo pa vse občine v okolici, zlasti pa občine Podgorje, Križ, Moste, Mlaka in Šmarca za prevažanje žita in lesa v mline in žage ob Kamniški Bistrici pri Šmarci. Cesta je okroglo 1500 m dolga

in 4¹/₂ do 5 m široka, leži skozi in skozi na ravnem in ne potrebuje nikakih umetnih stavb, mostov, kanalov itd. Deželni odbor se je po svojem odposlancu prepričal o potrebi uvrstitve te občinske ceste med skladovne ceste, za katero uvrstitev se je izrekel tudi cestni odbor kamniški v seji dne 23. novembra 1901.

Upravni odsek je razloge deželnega odbora spoznal kot utemeljene in je sklenil predlagati (bere — liest):

„Visoki deželni zbor izvoli na podstavi § 23., točka 3, zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. št. 17, skleniti:“

1.) V cestnem okraju Kamniškem ležeča občinska cesta „Korenova pot“, ki se cepi na južnem koncu vasi Podgorje od deželne ceste Kamnik-Kranj in vodi proti Šmarci ter se tam spaja z deželno cesto Kamnik-Trzin, se uvrsti v kategorijo okrajnih cest.

2.) Kamniški okrajnocestni odbor sprejme pod 1.) imenovano cesto v svojo oskrb takoj, ko jo tisti, ki so dosedaj dolžni vzdrževati jo, dobro popravijo in nasujejo.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da za izvršitev tega sklepa potrebno ukrene.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogi gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

g) o uvrstitvi več občinskih cest med okrajne ceste. (k prilogi 279.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

g) betreffend die Einreihung mehrerer Gemeindestraßen unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 279.)

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Pod prilogo 279. poroča deželni odbor in predlaga, da bi se občinske ceste in sicer

- 1.) Vrzdenc-Suhi dol in
- 2.) Polhovgradec-Zalog v cestnem okraju Vrhnika, dalje občinske ceste
- 3.) Žvirče-Lazina,
- 4.) Dolenja Ajdovica-Žužemberška deželna cesta z odcepom Sadinja vas-Dvor in
- 5.) Šmihel-Žužemberška deželna cesta v cestnem okraju Žužemberk, uvrstile med okrajne ceste.

Toliko cestni odbor Vrhniški kakor tudi Žužemberški sta ponovno mnoga leta podajala prošnje na deželni odbor kranjski, da bi vendar enkrat tudi ti kraji prišli do toliko potrebnih skladovnih cest, ki bi omogočile izvoz ondodnih pridelkov. Kdor je videl dotični cesti v vrhniškem okraju, mora priznati, da sta v resnici jako slabi. Imajo do 25—30% strmca in osobito cesta Polhovgradec-Zalog je popolnoma neporabna, ker potok preplavlja cestišče in je potem dostikrat vsak promet popolnoma onemogočen. Mnogo let se je pa ravnalo za vprašanje, ali bo cestni okraj prevzel breme za dotične potrebne, a precej drage naprave. Kolikor vrhniški, kakor žužemberški cestni odbor sta končno uvidela, da je absolutno pravična zahteva zadevnih pokrajin, in zato sta se tudi, in sicer vrhniški cestni odbor glede občinskih cest Vrzdenc-Suhi dol in pa Polhovgradec-Zalog, žužemberški pa glede občinskih cest Žvirče-Lazina, potem Dolenja Ajdovica-Žužemberška deželna cesta in pa Šmihel-Žužemberška deželna cesta, odločila, da bosta prispevala po eno tretjino k dotičnim troškom. Seveda so troški precejšnji in sicer znašajo za omenjene ceste po vrsti 130.000 K, 92.000 K, 100.000 K, 98.000 K in 28.000 K.

Deželni odbor je vsem tem napravam na podlagi pooblastilnega sklepa deželnega zbora iz VIII. seje z dne 16. januarja 1909 podelil 33% podporo za zgradbo teh omenjenih cest. S temi zgradbami se je pravzaprav šele omogočilo, da dobi ondodno ljudstvo res dobre ceste, ki mu bodo v trgovskem in gospodarskem oziru služile v srečo in olajšavo. Zato predlaga deželni odbor, da naj bi deželni zbor te ceste sprejel med skladovne ceste. Upravni odsek je na podlagi vseh teh dejstev se tudi pridružil predlogom deželnega odbora, ter predlaga (bere — liest):

„Visoki deželni zbor izvoli na podstavi § 23., točka 3, zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. št. 17, skleniti:

- 1.) V cestnem okraju vrhniškem ležeča
 - a) občinska cesta, ki se stika v vasi Vrzdenc z okrajno cesto Horjul-Vrzdenc in pelje do meje cestnega okraja v Suhem Dolu,
 - b) občinska cesta, ki se stika v vasi Polhovgradec z okrajno cesto Vič-Dobrova-Polhovgradec in pelje v Zalog;

2.) v cestnem okraju žužemberškem ležeča

- a) občinska cesta, ki se odcepi v vasi Žvirče od Stružke okrajne ceste in pelje preko Preval in Pleša v vas Lazina do stika z občinsko cesto Lazina-Smuka,
- b) občinska cesta, ki se spaja v vasi Dolenja Ajdovica s staro občinsko cesto in pelje skozi Srednji, Mali Lipovec in Sadinjo Vas do stika z deželno cesto Novo Mesto-Ljubljana, z odcepom od Sadinje Vasi na Dvor,
- c) občinska cesta, ki pelje od cerkve v vasi Šmihel do stika z deželno cesto Novo Mesto-Ljubljana, se uvrsti med okrajne ceste.

3. Deželnemu odboru se naroča, da ta sklep izvrši.“

Priporočam nespremenjeno sprejetje teh predlogov.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Bomo torej takoj glasovali, in sicer, ker ni nobenega ugovora glede nobene teh cest, skupno o vseh teh predlogih upravnega odseka. Gospodje, ki se ž njimi strinjate, izvolite ustati.

(Zgodí se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Pride na vrsto točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- h) glede uvrstitve občinske ceste od vasi Dovje preko mostu skozi vas Mojstrano do cementarne, med okrajne ceste. (k prilogi 278.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- h) betreffend die Einreihung der Gemeindestraße von der Ortschaft Lengensfeld über die Brücke durch die Ortschaft Mojstrana bis zur dortigen Zementfabrik unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 278.)

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica! Občina Dovje je že leta 1907 in 1908 razširila, tlakovala in vzdignila, oziroma kanalizirala cesto skozi Mojstrano, za katere uvrstitev med okrajne ceste se je izrekel tudi cestni odbor. Gospodje imate pred seboj poročilo deželnega odbora, o tem se je upravni odsek posvetoval in jaz prosim torej, da pritrdi visoka zbornica njegovemu sklepu, ki se glasi (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

Okroglo 1270 m dolga občinska cesta, ki se odcepi ob vasi Dovje od Podkorenske državne ceste in pelje preko tam obstoječega mostu čez Savo do ondotne cementarne, se uvrsti med okrajne ceste.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede, —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodí se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- i) glede načrta zakona o občinskih posredovalnih uradih. (k prilogi 275.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- i) betreffend den Entwurf des Gesetzes über die Gemeindevermittlungsbüro. (zur Beilage 275.)

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Deželni odbor naše Kranjske dežele je čutil potrebo, da bi tudi naša dežela dobila od novega okvirnega državnega zakona, izdanega leta 1907., takozvane občinske posredovalne urade ali, kakor smo jih včasih imenovali, mirovna sodišča. Zato je naš deželni odbor se pridno lotil dela in sestavil po tem okvirnem zakonu načrt zakona in ga izročil tekom tega tedna visoki zbornici. Upravni odsek se je posvetoval o tem načrtu in pooblastil je sedaj mene, da jaz tukaj v tej visoki zbornici poročam o tem zakonskem načrtu. Stvar, katere se tiče ta zakon, je zelo idealna, in če bo ta zakon dosegel svoj namen, bo gotovo našim ljudem, naši deželi to v veliko korist in v veliko srečo. Vsaj vemo, da se naši ljudje posebno po nekaterih krajih silno radi pravdajo. Pravdajo se dostikrat za prav malenkostne reči in vsled tega, ker hoče sleherni prav dobiti, teko k sodišču in tamkaj si napravljajo stroške, tamkaj potratijo mnogo časa, tamkaj si tudi veliko jeze naberejo, s katero gredo potem domov, in ta jeza nastane dostikrat za prav malenkostne reči in tako dostikrat pride do tega, da se najbližja soseda, ki se vidita sleherni dan, ne pogledata morebiti leta in leta ne, pa ne samo to, ampak še kolikor mogoče škodovati si skušata eden drugemu. Ko bi o pravem času pameten človek, razsoden mož zavzel

se dotičnih dveh prepirajočih se strank in bi jima vedel dati pravi svet, kako da naj se ravnata v sporni zadevi, prihranilo bi se jima mnogo jeze, mnogo stroškov in tudi mnogo časa in dotični stranki bi bili tistemu pametnemu možu, ki bi posredoval med njima, morebiti dolgo časa hvaležni. Ravno to namerava ta zakon, da bi se namreč ustanovili v vsaki občini taki posredovalni uradi obstoječi iz treh članov, katerih naloga bi bila, take bolj malenkostne prepire poravnati in mir in zastopnost med sosedi utrjevati. Zato jaz ta zakonski načrt prav toplo pozdravljam in prosim, da bi tudi visoka zbornica bila enakih nazorov in odobrila ta zakonski načrt.

Predlagam, da visoka zbornica preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo takoj glasovali o prehodu v nadrobno razpravo. Gospodje, ki ste za to, da prestopimo o predloženem zakonskem načrtu v nadrobno razpravo, prosim, ustanite.

(Zgodi. — Geschieht.)

Sprejeto.

Ako ni ugovora, bi jaz napravil eno samo špecijalno debato.

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Ker ni ugovora, bomo imeli torej eno samo nadrobno debato.

Otvaram splošno razpravo. Ali želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej prosim gospoda poročevalca, da uvede nadrobno razpravo.

Poročevalec Hladnik:

Upravni odsek predlaga k zakonskemu načrtu predloženemu od deželnega odbora kranjskega dne 20. oktobra 1910 sledeča dopolnila:

Pri § 1. se v 3. vrsti prvega odstavka vstavi za besedo „ustanovi“: „po sklepu občinskega odbora“.

V nemškem besedilu se ustavi za besedo „ist“ v predzadnji vrsti prvega odstavka: „nach Beschluß des Gemeindevorstandes.“

Pri § 5 se naj vstavi v predzadnji vrsti za besedo „župan“: „ali njegov namestnik“.

V nemškem besedilu naj odpade v 6. vrsti: „zu wählen“, kateri besedi se ustavi v 8. vrsti za besedo: „Obmannstellvertreter“. In v predzadnji vrsti naj se vstavi za besedo „Bürgermeister“: „oder dessen Stellvertreter“.

Pri § 7 naj se koncem 1. odstavka uvrstijo besede „na deželno vlado“. V nemškem besedilu se vrinejo za besedo „Refurje“ še te besede: „an die politische Landesstelle“.

Pri § 11 naj se uvrsti v zadnjem odstavku za besedo „uradniku“: „in pristojnemu sodišču“.

V nemškem besedilu pride za besedo „Bermessungsbeamten“ še: „und dem zuständigen Gerichte“.

Pri § 36 naj se bere v nemškem tekstu mesto „allfällige Kosten“: „allfälliger Kosten“.

Upravni odsek predlaga (bere — lieft):

1. Visoki zbor skleni: predloženi zakonski načrt se z vsemi tu naštetimi dopolnili odobri.

2. Naroči se deželnemu odboru, da temu zakonskemu načrtu izposluje Najvišjo sankcijo.

Upravni odsek predlaga še jedno resolucijo na visoko c. kr. deželno vlado, ki se glasi (bere — lieft):

„V izvršilnih predpisih k temu zakonu naj se določi, da se kako morebitno napačno kolekovanje spisov in vpisov pri posredovalnih uradih ne smatra kot kazniv pristojbinski prestop.“

Ta resolucija je tudi utemeljena, ker je prav lahko mogoče, da bodo kaki spisi in vpisi pri teh posredovalnih uradih napačno kolekovani, kar bi bilo sicer po obstoječih predpisih kaznjivo. Gre se pa zato, da kazen v takih slučajih odpade.

Deželni glavar:

Ali želi kdo besede k enemu ali drugemu paragrafu?

Gospod poslanec Bartol ima besedo.

Poslanec Bartol:

Visoka zbornica! V razpravi stoječi zakonski načrt je pomenljiv zlasti za ljudstvo na deželi, ker je upanje, da se prepreči potom občinskih posredovalnih uradov mnogo dragih pravn. Vendar se bojim, da zakon ne bo dosegel popolnoma svojega namena, zlasti z ozirom na to, kar določa § 10., namreč, da morajo člani tega posredovalnega urada delati popolnoma brezplačno. Nekaj časa bi mogoče hodili ti člani k obravnavam, ampak ker ima vsak svoje opravilo drugod, se bodo kmalu naveličali in zato zakon ne bo dosegel popolnoma svojega namena. Zaradi tega bi si usojal staviti k § 10. oddelek I. predlog (bere — lieft):

„da se črtata besedi „na zahtevo“, ter da se doda k temu oddelku koncem še besedilo:

„ter za zamudo časa in sicer slednje po tarifi, ki ga določi deželni odbor.“

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Obžalujem, da se moram izreči proti temu predlogu. Pri sodiščih samih se veliko da na poravnave poskuse in to je vse brezplačno. Ako se pa pri posredovalnih uradih vpelje pristojbina, se bo stvar le podražila in poravnalni poskus bo pri sodišču cenejši, posebno v krajih, kjer imajo sodišča svoj sedež, tako da bo zakon o posredovalnih uradih popolnoma iluzoričen. Zakon je, kakor sem že v odseku povdarjal, res idealen, vendar dvomim, da se bodo ž njim dosegli uspehi. V prvi vrsti je namen njegov, da se postopanje poceni, ako bodo pa člani plačani, se namen, iz katerega se je načrt predložil, gotovo ne bo dosegel. Jaz se moram torej izreči proti nasvetu gospoda poslanca Bartola.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Hladnik:

Jaz se strinjam s predlogom gospoda tovariša Bartola in mislim, da bo ljudem gotovo ustrezno, če bodo prav kake troške imeli. Obvarovani bodo vsaj večjih troškov in v marsikakih občinah, koder imajo po 5, 6 ur daleč do sodišča, tudi velike izgube časa. Pomislite, kako daleč imajo ljudje iz Bohinja do sodišča. Koliko troškov jih stane pot, koliko časa izgube in koliko končno tudi na jezo popijejo. Namreč kdor pravdo zgubi, pije iz jeze, kdor jo pa dobi, pa iz veselja. Torej je čisto upravičeno, če se plača nekatere pristojbine, kakor jih bo določil deželni odbor. Posebno od sodišč oddaljenim občinam bo ta zakon na vsak način jako veliko koristil in zato ga še enkrat toplo priporočam visoki zbornici v sprejem.

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali.

Proti §§ 1—9 ni bilo nobenega ugovora in bomo torej skupno glasovali o teh paragrafi.

Gospodje, ki pritrjujete §§ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, kakor jih nasvetuje gospod poročevalec, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Pri § 10. predlaga gospod tovariš Bartol, da se v prvem oddelku črtata besedi „na zahtevo“ in potem da se koncem tega odstavka še uvrsti sledeče besedilo „ter za zamudo časa, in sicer slednje po tarifu, ki ga določi deželni odbor.“ Jaz bom dal na glasovanje najprej prvi odstavek § 10. brez teh besed „na zahtevo“.

Gospodje, ki ste za odstavek prvi § 10. brez besed „na zahtevo“, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Je sprejet.

Potem pozivljam tiste gospode, ki hočejo glasovati tudi za besede „na zahtevo“, katere hoče gospod poslanec Bartol črtati, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Je odklonjeno, torej odpadeta besedi „na zahtevo“.

In sedaj pa prosim še glasovati o dostavku k prvemu odstavku: „ter za zamudo časa, in sicer slednje po tarifu, ki ga določi deželni odbor.“

Gospodje, ki ste za te besede, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

In sedaj pride drugi odstavek § 10., — gospodje ki ste zanj, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Je sprejet in s tem je § 10. rešen.

Proti §§ počenshi od § 11. do vštete 40. ni bilo nobenega ugovora, in torej bomo o njih skupno glasovali.

Gospodje, ki se pridružite besedilu §§ 11. do vštete 40., zastopam po gospodu poročevalcu, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Pride še naslov in uvod.

Gospodje, ki se strinjate tudi z uvodom in naslovom, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Sprejeto.

Poročevalec Hladnik:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec nasvetuje tretje branje.

Gospodje, ki ste za ta zakonski načrt tudi v tretjem branju, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Gefchieht.)

Zakonski načrt je tudi v tretjem branju sprejet.

In sedaj bomo glasovali še o predlogu upravnega odseka (bere — liest):

„Naroči se deželnemu odboru, da temu zakonskemu načrtu izposluje Najvišjo sankcijo.“

Gospodje, ki ste za ta predlog, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — *Geschieht.*)

Sprejeto.

Končno imamo še resolucijo upravnega odseka na c. kr. deželno vlado (bere — *liest*):

„V izvršilnih predpisih k temu zakonu naj se določi, da se kako morebitno napačno kolekovanje spisov in vpisov pri posredovalnih uradih ne smatra kot kazniv pristojbinski prestop.“

Gospodje, ki ste tudi za to resolucijo, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — *Geschieht.*)

Je sprejeta in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- j) o uvrstitvi občinske ceste Trebelno-Ornuška vas-Poljane-Nemška vas med okrajne ceste. (k prilogi 283.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- j) über die Einreihung der Gemeindestraße Trebelno-Ornuška Vas-Poljane-Deutschdorf unter die Bezirksstraßen. (zur Beilage 283.)

Poročevalec Košak:

Visoki zbor! Poročati imam v imenu upravnega odseka o uvrstitvi v cestnih okrajih Mokronog, Novo Mesto in Trebnje se nahajajoče občinske ceste Trebelno-Ornuška vas, Poljane-Nemška vas med okrajne ceste.

Iz predloženega poročila deželnega odbora je razvidno, kako natančno se je ta stvar napravila in kako potrebna je uvrstitev te ceste med okrajne ceste.

Tukaj na kratko samo priporočam sklep upravnega odseka, ki se glasi (bere — *liest*):

„Visoki deželni zbor skleni:

Uvrstita se med okrajne ceste:

1.) Občinska cesta Trebelno-Češnjice-Statenberg v cestnem okraju Mokronog;

2.) Občinska cesta iz vasi Poljane do meje okraja Trebnje v cestnem okraju Novomesto.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede, —

(Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — *Geschieht.*)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- k) glede uvrstitve občinske ceste Goriče-Srednja vas-Zalog med okrajne ceste. (734/Pet.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- k) betreffend die Einreihung der Gemeindestraße Goriče-Srednja Vas-Zalog unter die Bezirksstraßen. (734/Pet.)

Poročevalec Jaklič:

Posestniki podobčine Srednja vas pri Goričah prosijo za uvrstitev občinske ceste Goriče-Srednja vas-Zalog med okrajne ceste. Prošnja nima nikakoršnih podatkov in torej predlaga upravni odsek (bere — *liest*):

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja podobčine Srednja vas se odstopi deželnemu odboru, kateremu se naroči, da izvrši vse poizvedbe in stopi v dogovor zaradi uvrstitve s cestno-okrajnim odborom v Kranju in nam o tej stvari stavi v prihodnjem zasedanju primerne predloge.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — *Geschieht.*)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- 1) o preložitvi ceste Dolac-Vidošiči ter okrajne ceste Metlika-Drašiči pri Kodelovcu in v delni progi Dolac-Drašiči. (k prilogi 280.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- 1) über die Umlegung der Straße Dolac-Vidošitz sowie der Bezirksstraße Mottling-Drašitz bei Kodelovec und in der Strecke Dolac-Drašitz. (zur Beilage 280.)

Poročevalec Jaklič:

Za preložitev teh cest je dovoljen 33% deželni prispevek, druge troške pa plača okrajnocestni odbor. Predlagam v imenu upravnega odseka (bere — lieft):

„Visoki deželni zbor skleni:

1.) Zakonski načrt za preložitev okrajne ceste Dolac-Vidošiči in zakonski načrt za preložitev okrajne ceste Metlika-Drašiči in Dolac-Drašiči se odobrita.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da izposluje obema zakonskima načrtoma Najvišje potrjenje.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. K besedi se je oglasil gospod poslanec Matjašič.

Poslanec Matjašič:

Visoka zbornica! Toplo pozdravljam poročilo deželnega odbora s tema dvema zakonskima načrtoma, ki sta neobhodno potrebna, ker je mogoče, da se bosta morala porabiti proti uporabi katere stranke, in da se ne bo zavlekla zadeva preložitve teh cest, ki je neobhodno potrebna. Torej prosim visoko zbornico, da enoglasno sprejme ta zakonska načrta.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Jaklič:

Hvala!

Deželni glavar:

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki ste za § 1. zakonskega načrta glede preložitve Vidošičke okrajne ceste, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Je sprejet.

Gospodje, ki so za § 2., prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Je sprejet.

Pride še naslov in uvod. Gospodje, ki ste za naslov in uvod, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Gospodje, ki pritrujete zakonskemu načrtu v tretjem branju, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

In sedaj pride drugi zakon, glede preložitve okrajne ceste Metlika-Drašiči.

Gospodje, ki pritrujete § 1., prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Je sprejet.

Gospodje, ki se strinjate s § 2., prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

In sedaj prosim še gospode, ki ste tudi za uvod in naslov, da ustanete.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Poročevalec Jaklič:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Gospodje, ki hočete sprejeti načrt zakona tudi v tretjem branju, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

In sedaj pride še predlog upravnega odseka pod točko 2.

Gospodje, ki ste za ta predlog, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride:

5. Ustno poročilo upravnega odseka:

- m) o uvrstitvi občinske ceste Vinica-Preloka-Adlešiči v kategorijo okrajnih cest. (k prilogi 273.)

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses:

- m) über die Einreihung der Gemeindestraße Weinitz-Preloka-Adlešič in die Kategorie der Bezirksstraßen. (zur Beilage 273.)

Poročevalec Jaklič:

Dogovori med okrajnim cestnim odborom in deželnim odborom so dovršeni, okrajni cestni odbor ne dela nobene ovire, da bi se uvrstila ta cesta med okrajne ceste, in zaradi tega predlaga upravni odsek (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

1.) V občinah Vinica in Adlešiči ležeča, 16 km dolga, od Vinice čez Zilje in Preloko na Adlešiče držeča občinska cesta uvrsti se v kategorijo okrajnih cest.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da ta sklep izvrši.“

Prosim, da se to sprejme.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Matjašič ima besedo.

Poslanec Matjašič:

Toplo pozdravljam sklep upravnega odseka glede prošnje, da se izvrši uvrstitev od Vinice čez Zilje in Preloko na Adlešiče držeče občinske ceste v kategorijo okrajnih cest.

Visoka zbornica, jaz moram tukaj poudariti, da morda v celi naši kranjski deželi ni nobene

druge občinske poti, ki bi bila tako potrebna uvrstitve med okrajne ceste, kakor ta cesta. Občina plačuje cestno doklado, nima pa niti enega metra okrajne ceste. Če že kdo kaj plačuje, mora vendar od tega kaj uživati. Torej prosim, da glasuje visoka zbornica za to, da se uvrsti ta cesta med okrajne ceste.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

6. Ustno poročilo ustavnega odseka:

- a) o izločitvi fare Svibno iz sedanje občine Sv. Križ in ustanovitev samostojne občine Svibno.

6. Mündlicher Bericht des Verfassungsausschusses:

- a) über die Auscheidung der Pfarre Svibno aus der jetzigen Gemeinde Hlg. Kreuz und Konstituierung einer selbständigen Gemeinde Svibno.

Poročevalec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Nekateri farani iz Svibnega so prosili, da se izloči faro Svibno iz občine Sv. Križ tako, da se ustanovi nova samostojna občina z imenom Svibno. Poizvedbe, katere je deželni odbor vršil, so dognale, da bi ta izločitev ne bila umestna in potrebna, ne glede na to se je pa deželni odbor še na vlado obrnil, katera se je izrekla negativno in je izjavila, da bi takega zakona ne mogla predložiti v Najvišje potrjenje. Ker bi bil tak zakon torej samo papirnat zakon, je ustavni odsek sklenil predlagati (bere — liest):

„Visoka zbornica skleni:

Preko prošnje faranov iz Svibnja za izločitev fare Svibno iz sedanje občine Sv. Križ in ustanovitev samostojne občine Svibno se preide na dnevni red.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

6. Ustno poročilo ustavnega odseka:

- b) o peticiji „Osrednjega društva c. kr. poštarjev in poštних odpravnikov na Dunaju — Deželne skupine za Kranjsko in Primorsko“ za spremembo § 1. občinskega volilnega reda.

6. Mündlicher Bericht des Verfassungsausschusses:

- b) über die Petition des „Zentralverbandes der k. k. Postbediensteten in Wien — Landesverband für Krain und Küstenland“ um Änderung des § 1 der Gemeindevahl-Ordnung.

Poročevalce dr. Pegan:

Visoka zbornica! „Osrednje društvo c. kr. poštarjev in poštних odpravnikov na Dunaju“ je po svoji „Deželni skupini za Kranjsko in Primorsko“ poslal na deželni zbor peticijo z dne 30. oktobra t. l. Ta peticija želi, da bi se c. kr. poštarji in poštarski odpravniki uvrstili med privilegirane volilce, kakor državni uradniki. Kakor znano, je dobil načrt občinskega reda in občinskega volilnega reda tako za deželo, kakor tudi za Ljubljano Najvišje potrjenje. Jasno je, da ne kaže sedaj, ko smo tekom tega meseca že nekaj spremenili na svoječasni tozadevni zakonskih načrtih, ki sta sedaj postala zakona, zopet kaj spreminjati in zato je ustavni odsek sklenil predlagati (bere — lieft):

„Visoka zbornica skleni:

Preko peticije „Osrednjega društva c. kr. poštarjev in poštних odpravnikov na Dunaju — Deželne skupine za Kranjsko in Primorsko“ za

spremembo § 1. občinskega volilnega reda z ozirom na zakon od 17. oktobra 1910, dež. zak. št. 32 preide na dnevni red.“

Prosim, da se ta predlog sprejme.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

6. Ustno poročilo ustavnega odseka:

- c) glede izločitve podobčine Velesovo iz občine Št. Jur in ustanovitev kot samostojna občina Velesovo.

6. Mündlicher Bericht des Verfassungsausschusses:

- c) über die Ausscheidung der Untergemeinde Velesovo aus der Gemeinde St. Georgen und Konstituierung als selbständige Gemeinde Velesovo.

Poročevalce dr. Pegan:

V občini Št. Jur pri Kranju so že skozi daljšo vrsto let krajevni prepiri. Oba kraja Št. Jur, kakor tudi Velesovo, bi rada imela sedež občinskega urada pri sebi. Občina je precej obsežna in zaradi tega je občinski odbor Št. Jurški z vsemi glasovi proti enemu sklenil, da se deli občina, tako, da Velesovo dobi svojo samostojno občino. Obrnil se je občinski odbor v tej stvari na deželni odbor, ker je pa treba še raznih poizvedb o davčni moči glede podobčine Velesovo in ker je treba tudi stopiti v dogovor z vlado in jo vprašati, ali namerava tak zakonski načrt predložiti v Najvišje odobrenje, zato je ustavni odsek sklenil, da predlaga visoki zbornici sledeče (bere — lieft):

„Visoka zbornica skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da vrši poizvedbe o potrebi in umestnosti zaprošene delitve in o tem poroča deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju.“

Predlagam, da se temu predlogu pritrdi.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- a) o prošnji M. Gostiša za priznanje odškodnine za naknadna dela pri preložitvi ceste Hotavlje—Žiri v znesku 3029 K 79 v (756/Pet.).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- a) über die Petition des M. Gostiša um Zuerkennung einer Entschädigung für die Nachtragsarbeiten bei der Strassenumlegung Hotavlje—Sairach im Betrage per 3029 K 79 h (756/Pet.).

Poročevalec dr. Krek:

Gospodje! Ta prošnja je bila dne 19. januarja 1910 odklonjena. Finančni odsek predlaga naj se prošnja zopet odkloni.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- b) o prošnji bivšega učitelja P. Otokarja Aleša za milostno pokojnino (k prilogi 288.).

7. Mündlicher Bericht der Finanzausschusses:

- b) betreffend das Gesuch des gewesenen Lehrers P. Ottokar Aleš um eine Gnadenpension (Beilage 288.).

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! P. Ottokar Aleš hat durch viele Jahre unermüdlich an der Knabenvolksschule in Rudolfswert gewirkt und ist in-

folge eines schweren Augenleidens in den Ruhestand getreten. P. Ottokar Aleš bringt nun das Gesuch ein um Bewilligung einer Pension im Gnadenwege, da ihm eine solche lege facto nicht zukommt.

Der Finanzausschuß glaubt in Würdigung aller Umstände dem hohen Hause folgenden Antrag stellen zu sollen (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem gewesenen Lehrer an der Knabenvolksschule in Rudolfswert P. Ottokar Aleš wird im Gnadenwege eine aus dem Lehrerpensionsfonds flüssig zu machende Pension jährlicher 600 K bewilligt. Ich erlaube mir, diesen Antrag Ihrer Annahme zu empfehlen.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

- c) o razširjalni zgradbi domobranske vojašnice v Ljubljani (k prilogi 272.);

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

- c) über den Erweiterungsbau der Landwehrkaserne in Laibach. (Beilage 272.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Deželni odbor v prilogi 272., obširno poroča, kako se je domobranska vojašnica razširila in dogradila. Teh stvari ne bom ponavljal, ampak omenjam samo to, da je prvotna domobranska vojašnica stala 620.804 K 51 v in razširjalna dela pa 683.053 K 87 h, tako da so torej vsi troški skupaj znašali okroglo 1,304.000 K. Vsa ta glavница se obrestuje, kakor je dokazano na strani 15. priloge, s 5-25⁰/₁₀₀ torej zelo ugodno.

V imenu finančnega odseka predlagam (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Poročilo deželnega odbora o dogotovitvi domobranske vojašnice v Ljubljani se vzame na znanje.

2. Sklepi deželnega odbora, ki jih je storil z ozirom na izpremenjene razmere glede uporabe stavbinskega kredita za adaptacijska in vzdrževalna dela se odobre.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tema predlogoma, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

d) o napravi regulačnega načrta za mesto Idrija. k prilogi 252.);

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

d) betreffend den Regulierungsplan für die Stadt Idria (zur Beilage 252.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! V VII. seji dne 15. januarja 1909 je visoki deželni zbor sklenil, naj deželni odbor pošlje ob ugodnem času v Idrijo deželnega strokovnjaka, da izdela primeren regulačni načrt za mesto. Kakor deželni odbor poroča v prilogi 252., bi deželni stavbni urad tega regulačnega načrta v doglednem času ne mogel napraviti, sicer pa stavbni urad tudi pravi, da je to delo geometra in da bi dotični troški imeli pripasti občini. Potem se je idrijska občina zopet obrnila na deželni odbor, naj bi dežela pokrila troške za tak regulacijski načrt, ki bi ga naredil kak zasebni inženir. Občina ima v to svrho 2000 K na razpolago, ostalo vsoto naj bi pa pokrila dežela. Ta svota pa niti znana ni. Sicer je privatni inženir napravil nekak proračun, po katerem bi načrt prišel na okroglo 10.000 K, ampak deželni stavbni urad pravi, da bi bili troški veliko višji.

Na podlagi teh podatkov, ki jih je posneti iz tiskane priloge, predlagam v imenu finančnega odseka (bere — liest):

Visoki deželni zbor skleni:

„Prošnji županstva v Idriji, da bi dežela pokrila stroške za napravo regulačnega načrta za mesto Idrija, ki hoče v ta namen prispevati le 2000 K, se ne more ugoditi, ker je naprava takega načrta v prvi vrsti občinska zadeva in delo geometra ter stroški regulačnega načrta, ki bi ga izdelal zasebni inženir, natančno niso znani.“

S tem pa seveda ni razveljavljen prvotni sklep deželnega zbora z dne 15. januarja l. 1909., da izdela deželni stavbni urad regulačni načrt, ko bo imel časa za to. Že to je glavni razlog, da se finančni odsek ni mogel odločiti za denarno podporo v pokritje teh troškov.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

Gospod poslanec Gangl ima besedo.

Poslanec Gangl:

Visoka zbornica! Kakor je že navajal gospod poročevalec, je bil v seji deželnega zbora z dne 15. januarja 1909 soglasno sprejet moj predlog, ki se je glasil, da naj deželni odbor ob ugodnem času pošlje v Idrijo deželnega strokovnjaka, da izdela regulačni načrt mesta idrijskega. Jaz sem imel že večkrat priliko v visoki zbornici poudarjati, da je mesto Idrija med tistimi redkimi občinami, katerih poslanec zavzema v tej zbornici najhvaležnejše stališče. Tako sem v VII. seji deželnega zbora z dne 15. januarja 1909 poudarjal to-le, če mi gospod deželni glavar dovoli, da prečitam te kratke stavke (bere — liest):

„Da govorim kot poslanec idrijskega mesta, moram posebe naglašati, zakaj trdno sem prepričan, da ima poslanec mesta Idrije v tej visoki zbornici najhvaležnejše stališče, ker se le malokateri častitih tovarišev more in mora ponašati s tem, da zastopa volilni okraj, ki donaša deželi leto za letom toliko in toliko dohodkov, ki pa obratno od dežele ne prejema skoro nič ali pa vsaj malenkostne zneske. To naj izpričajo takoj dokazi!

Mesto Idrija plačuje deželnih doklad k direktnemu davku na leto okroglo 40.000 K ker znašajo direktni davki na leto okroglo in povprečno 100.000 K. Tako je plačalo naše mesto od leta 1900. do vštete leta 1907. državi čistih 1.089.890 K 15 h, ter v istem času deželnih doklad nič manj nego 435.956 K.

To je naravnost ogromna vsota, ki jo prispeva Idrija in ki jo je morala prispevati do vštete leta 1907 deželni blagajnici v Ljubljani.“

Ti dohodki, ki jih ima dežela od idrijskega mesta, rastejo od leta do leta, in tako je na primer dežela lansko leto dobila od idrijskega mesta 48.000 K, obratno je pa resnica, da Idrija od dežele doslej še ni prejela nobenih podpor in dežela sama tudi z mestom Idrijo nima nobenih izdatkov, in sicer zategadelj ne, ker ljudsko šolstvo, kakor znano, vzdržuje rudniški erar, dočim je realno do podržavljenja vzdrževalo mesto samo in jo sedaj vzdržuje država. Meni se zdi popolnoma pravično, da tudi dežela enkrat priskoči z denarno podporo idrijskemu mestu na pomoč. Upravičujem to zahtevo toliko lažje, ker je bil že v imenovani seji deželnega zbora kranjskega sprejet prej navedeni moj predlog glede izvedbe regulačnega načrta po deželnem tehniku. Predlog pa, kakor ga stavlja finančni odsek deželnemu zboru, zapostavlja v prej navedeni seji sprejeti

moj predlog, in zato me lahko navdaja upravičena bojazen, da preidemo tudi glede tega predloga, sprejetega v deželnozborski seji dne 15. januarja 1909, na dnevni red. Da se proti temu zavarujem in da mesto idrijsko vendar končno enkrat dobi kako podporo, si usojam prositi visoko zbornico, naj ne glasuje za predlog, kakor ga predlaga finančni odsek, ampak prosim, da se vsi gospodje zedinijo v tem, da glasujejo za predlog, kakor ga stavljam jaz, in ki se glasi (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da proučuje vprašanje o regulacijskem načrtu mesta Idrije, natančno dožene stroške naprave takega načrta, poroča o tem v prihodnjem zasedanju in predlaga primeren prispevek iz deželnih sredstev.“

Res je, da so v prvi vrsti občine poklicane, da si same preskrbe regulacijske načrte, toda kakor je razvidno iz prejšnjih mojih izvajanj, dela Idrija nekako ugodno izjemo, ker Idrija doslej samo prispeva k deželnim potrebščinam, od dežele pa do sedaj še ni prejela nobene podpore. Deželni zbor je v drugih slučajih glede podpor, ki so ljudstvu in posameznikom v korist, jako radodaren. To se je pokazalo tudi že danes, in zato smem upati, da bo pritrdil tudi temu predlogu, ki je razvoju idrijskega mesta v veliko korist!

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod tovariš dr. Krek ima besedo.

Poslanec dr. Krek:

Ako bi ustregli prošnji idrijskega mesta, bi ustvarili silno nevaren prejudic, ki bi bil naravnost katastrofalen za naše finance. Zato prosim, da se predlog poslanca Gangla odkloni.

Deželni glavar:

Če nihče več ne želi besede? — (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.) je debata zaključena.

Prosim gospoda poročevalca, da poprime končno besedo.

Poročevalec dr. Žitnik:

Glede predloga samega, ki ga je stavil gospod poslanec Gangl, je že kratko odgovoril dr. Krek in iz ravno tistega razloga tudi jaz kot poročevalec finančnega odseka, ne morem priporočati tega predloga. Da pa gospod tovariš Gangl ne bo mislil, da se to zgodi zaradi njega, zaradi njegove osebe, opozarjam na to, in tu se lahko sklicujem na starejše

gospode tovariše moje, na gospoda deželnega glavarja, Povšeta itd., da so se tudi predlogi, katere so stavili glede Idrije predniki njegovi, na primer bivši deželni poslanec Stegnar, vedno odklanjali. Le enkrat se je dovolilo 300 ali 500 gold. za gledišče, ali kam je izginil tisti denar, ne vem.

Končno pa opozarjam gospoda tovariša Gangla na uravnavo Nikave, ki je proračunjena na 250.000 K in kjer bo dežela izdatno prispevala. Če se danes sprejme njegov predlog, potem ne bo konca enakim prošnjam tudi z drugih krajev. (Poslanec — Abgeordneter Gangl: „Zakaj se pa sprejemajo taki predlogi! Enkrat se je sprejel, danes se je pa odklonil. To je čudna logika!“)

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali, in sicer najprej o predlogu gospoda poslanca Gangla. Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim ustanite. (Zgodi se. — Geschieht.)

Je odklonjen.

In sedaj prosim gospode, ki pritrjujete predlogu finančnega odseka, da blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

e) o načrtu zakona glede davka od izvrševanja lovske pravice (k prilogi 274.)

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

e) über den Gesetzentwurf, betreffend die Steuer von der Jagdausübung (zur Beilage 274.)

Poročevalec Kobi:

Pred Vami leži priloga 274., namreč poročilo deželnega odbora z načrtom zakona o pobiranju davka od izvrševanja lovske pravice.

Deželni odbor utemeljuje seveda ta davek s splošnim finančnim položajem dežele in sodi, da utegne donesti kakih 25.000 K na leto. Enaki davek se pobira tudi na Koroškem in Štajerskem in torej ne bo nič novega, če se vpelje tudi na Kranjskem.

Finančni odsek predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Načrtu zakona v prilogi 274 se pritrdi.

II. Deželni odbor se pooblašča, da sme v smislu sklepa deželnega zbora z dne 28. decembra 1909 pred izposlovanjem Najvišje sankcije tega zakonskega načrta izvršiti potrebne izpremembe besedila, oziroma dopol-

nila, v kolikor odgovarja to smislu zakonskega načrta in ne zadeva bistvenih določil, če bi se za to pokazala potreba.

III. Deželnemu odboru se naroča, da sprejetemu načrtu zakona izposluje Najvišje odobrenje.“

Prosim visoko zbornico, da preide v specialno razpravo.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena, k besedi se je oglasil gospod poslanec grof Margheri.

Abgeordneter Graf Margheri:

Hohes Haus! Die Folge der immer steigenden Bedürfnisse des Landesfonds macht es ganz begreiflich, daß der Landesausschuß darauf bedacht ist, dem Lande neue Einnahmequellen zu schaffen. Es ist auch ganz begreiflich, daß er bei dieser Sache auf die Idee verfallen ist, die Jagdausübung mit einer Steuer zu belegen. Diese Steuer ist an und für sich nicht ungerecht, denn sie ist zum Teile eine Luxussteuer. Ich sage: Zum Teile, denn de facto trifft sie den Grund und Boden, und nur indirekt den Jäger. Insoferne sie den Jäger trifft, ist sie eine Luxussteuer, und insoferne läßt sich gegen dieselbe nichts einwenden.

Im Berichte des Landesausschusses ist die Erwartung ausgesprochen, daß diese Steuer 25.000 K jährlich tragen wird. Nun, meine Herren, muß man eigentlich staunen, daß in diesem Hause, in welchem ein Gesetz geschaffen wurde, welches die Jagd total ruiniert (Poslanec dr. Zajc: „No, to pa ni res!“), total ruiniert und noch dazu zum Nachteile der Landwirtschaft, nun einer so vernichteten Sache eine Steuer aufgelegt wird. Nun, meine Herren, ich will mich über diesen Punkt nicht näher auslassen, denn derzeit haben wir nur einen Gesetzentwurf und noch nicht ein Gesetz vor uns. Das neue Jagdgesetz vorausgesetzt ist die Jagdsteuer, soferne diese die Pachtjagden betrifft, wertlos, insoferne es die Eigenjagden betrifft, hätte es immer noch Bedeutung, und da die Eigenjagdberechtigten besondere Privilegien genießen, so ist nichts gegen die Steuer einzuwenden. Anders steht es für den Fall, wenn der Jagdgesetzentwurf nicht die Allerhöchste Sanktion erhält und neuerlich dem Landtage zur Beschlußfassung zukommt, denn, meine Herren, die derzeit bestehenden Jagdgesetze und Polizeiverordnungen sind faktisch nicht den modernen Verhältnissen angepaßt, und dann wird sich wieder die Notwendigkeit ergeben, ein neues Jagdgesetz im Interesse der Landwirtschaft und der Jagd zu schaffen. Nehmen wir nun den Fall, daß dann ein Jagdgesetz geschaffen wird, welches die Interessen

der Landwirtschaft schützt und den Bestand der Jagd sichert, dann hat das Gesetz seine Bedeutung und ich möchte sogar die Ansicht aussprechen, daß die 25.000 K und vielleicht eine noch höhere Summe erreicht wird werden können. Auch möchte ich dabei betonen, daß die Einbringung dieser Steuer auf keine besonderen Schwierigkeiten stoßen und daher eine ganz gute und bequeme Einnahme bilden wird.

Im Prinzip also bin ich, und ich habe auch die Ermächtigung meines Klubs, dies zu erklären, für die Steuer und wir werden für das Eingehen in die Spezialdebatte stimmen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca, da poprime končno besedo.

Poročevalec Kobi:

Prosim, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga prehod v specialno debato.

Gospodje, ki pritrjujete temu predlogu, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Jaz mislim, da bomo tukaj lahko imeli eno samo specialno razpravo, ker ni bilo čuti nikakega ugovora proti zakonskemu načrtu, in prosim torej gospoda poročevalca, da jo uvede.

Poročevalec Kobi:

Priporočam, da se posamezni paragrafi sprejmejo, kakor so tiskani. Drugega nimam omeniti.

Deželni glavar:

Specialna razprava je otvorjena.

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Pegan.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Oglasil sem se k besedi k § 3. § 3. pravi pod točko 1., da znaša letni davek od zakupljenih lovov deset odstotkov letne zakupnine.

Potem pa pride točka 2., da znaša od samosvojih lovov v lastni upravi pet kron za vsakih celih petdeset hektarov površine.

Mogoče je pa tudi, da se odda samosvoj lov v zakup, in v tem slučaju se vpraša, koliko znašaj davek tedaj, ker je mogoče, da bi se lov oddal jako poceni v zakup in bi dočniknik rekel, da tu ne velja § 3., točka 2.

Zaraditega predlagam, da se pri § 3. k točki 1. dostavijo besede; „vendar v slučaju, če se samosvoj lov dá v zakup, ne manj kakor znaša davek pod točko 2.“

Deželni glavar:

K besedi se je dalje oglasil gospod poslanec grof Margheri.

Ich erteile dem Herrn Abgeordneten Grafen Margheri das Wort.

Abgeordneter Graf Margheri:

Hohes Haus! Ich habe schon bei der Generaldebatte darauf hingewiesen, daß diese Steuer nur teilweise eine Luxussteuer ist und daß sie eigentlich den Grundbesitzer in erster Linie trifft. Nun möchte ich zu § 3 erwähnen, daß mir die Steuer etwas hoch gegriffen erscheint, indem 10% des jährlichen Pachtschillings von den verpachteten Jagden ziemlich viel ist. Wäre die Steuer nicht so hoch, so würden die Jagdpächter bei der Lizitation nicht so kritisch vorgehen und eine niedrigere Steuer rüft mehr die Jäger und weniger die Grundbesitzer treffen. Auch wenn man die Steuer in den benachbarten Kronländern vergleicht, so glaube ich, daß es vollkommen genügen würde, wenn in Punkt 1 des § 3 die Steuer mit 5% und von den Eigenjagden, sagen wir, eine Grundsumme von 10 K für 115 ha und für weitere je 100 ha eine Summe von 5 K angenommen würden. Die Erwägungen, die mich hierin leiten, sind eben die, die ich früher angeführt habe und ich habe diesen Antrag auch bereits im Finanzausschusse gestellt. Dies wäre eigentlich zugunsten der Grundbesitzer im allgemeinen, ist aber nicht von einer solchen Bedeutung, daß ich mich veranlaßt sehen würde, im Namen des Klubs einen Zusatzantrag zu stellen, sondern ich wollte nur auf diesen Umstand aufmerksam machen, ohne diesbezüglich einen Antrag zu stellen.

Deželni glavar:

Vprašam, ali želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Nihče se ne oglasi, torej je debata sklenjena in ima končno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Kobi:

Predlagam, da se vsi paragrafi sprejmejo, kakor so tiskani, § 3. pa z dodatkom, ki ga je k točki 1. predlagal gospod poslanec dr. Pegan.

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali.

Pri §§ 1. in 2. ni bil stavljen noben predlog, — bomo torej skupno o njih glasovali. Gospodje, ki ste za §§ 1. in 2. po tiskanem besedilu, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Pri § 3. stavlja gospod poslanec dr. Pegan dodatni predlog k 1. točki, ki se glasi (bere — liest): „vendar v slučaju, če se samosvoj lov dá v zakup, ne manj kakor znaša davek pod 2.“

Mi bomo torej glasovali o prvem odstavku, kakor je tiskan, in jaz pozivljem tiste gospode, ki se ž njim strinjajo, da blagovolijo ustati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj bomo glasovali o dodatku, ki ga nasvetuje gospod tovariš dr. Pegan. Gospodje, ki pritrdite temu dodatku, prosim, ustanite:

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je tudi sprejet.

In sedaj bomo glasovali o ostalem § 3., — gospodje, ki ste tudi za točko 2. in 3., prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je ves § 3. sprejet z dodatkom gospoda poslanca dr. Pegana.

Pri § 4. do vštetega § 13. ni bilo stavljenih nič predlogov in torej glasujemo lahko o njih skupno.

Gospodje, ki se strinjate s § 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12. in 13., prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In sedaj prosim še glasovati o naslovu in uvodu.

Gospodje, ki pritrdite tudi naslovu in uvodu, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec Kobi:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje. Gospodje, ki pritrdite zakonskemu načrtu tudi v tretjem branju, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Načrt zakona je tudi v celoti sprejet in sedaj prosim še za glasovanje o resolucijah, ki ju predlaga finančni odsek, in ki se glasita (bere — liest):

„I. Deželni odbor se pooblašča, da sme v smislu sklepa deželnega zbora z dne 28. decembra 1909 pred izposlovanjem Najvišje sankcije tega zakonskega načrta izvršiti potrebne izpremembe besedila, oziroma dopolnila, v kolikor odgovarja to smislu zakonskega načrta in ne zadeva bistvenih določil, če bi se za to pokazala potreba.

II. Deželnemu odboru se naroča, da sprejetemu načrtu zakona izposluje Najvišje odobrenje.“

Gospodje, ki se strinjate tudi s tema dvema resolucijama, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Resoluciji sta sprejeti in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

f) o deželnem zakladu za podporo v sili.
(Priloga 73 iz 1. 1909.);

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

f) über den Landes-Notstandsfond. (Beilage 73 de 1909.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Leta 1907. je poslanska zbornica državnega zbora sklenila, naj vlada vsako leto določi 10.000.000 K, katere naj se porazdele na posamezne dežele v ta namen, da se fundirajo takozvani deželni zakladi za podpore v sili, oziroma v bedi, katera bi nastala vsled elementarnih nezgod in raznih drugih uim. Izvršujé ta sklep državnega zbora, je ministrstvo za notranje stvari pozvalo c. kr. deželno predsedstvo kranjsko, naj povpraša deželni odbor, ali in pod kakimi pogoji bi bil on pripravljen ustanoviti tak zaklad, in deželni odbor nam je že leta 1909. predložil to poročilo v prilogi 73, katera je pa po čudnem slučaju v zbornici nerešena ostala. Deželni odbor pa ne izrazi svojega mnenja v tej prilogi in tudi finančni odsek ni mogel priti do kakega pozitivnega zaključka. Po mojem zasebnem mnenju bi bil tak zaklad jako koristen, kajti če ga sklenejo vse dežele, bi bila država prisiljena prispevati 10.000.000 kron, in tako bi res prišli do nekega zaklada, iz katerega bi mogli v slučajih sile ali bede zajemati, dočim moramo sedaj v vsakem slučaju toče itd. okrog vlade okolu beračiti za kako podporo. Ker pa regulativ, po katerem naj bi se ustanovil tak zaklad in kako naj

bi se upravljal, ne odgovarja našim razmeram, zaradi tega predlaga upravni odsek in je sklenil, da predlagam visoki zbornici (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Poročilo deželnega odbora v prilogi 73 z dne 1. aprila 1909 se vrne deželnemu odboru z naročilom, da razmišlja o vprašanju, ali naj se ustanovi poseben deželni zaklad za podpore v sili vsled elementarnih nezgod. Ako se deželni odbor odloči za tak zaklad, naj v dogovoru s c. kr. deželno vlado sestavi dotičen „regulativ“ in o tem v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru predloži svoje nasvete.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi) — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se) — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

g) o zgradbi nove deželne hiše (priloga 270).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

g) über den Bau des neuen Landeshauses (Beilage 270).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Dne 1. februarja t. l. je visoki deželni zbor naročil deželnemu odboru, naj zgradi novo hišo za deželne urade na svetu, ki leži ob Turjaškem trgu, Gosposki in Salendrovi ulici, po določenem stavbnem programu in v ta namen najame posojilo v znesku 464.000 K. Deželni odbor pa tega sklepa ni izvršil, ker se je med tem časom stavbni urad prepričal:

1. da je stavbišče neprikladno,

2. da bi stavbni program ne zadoščal potrebam za razne urade,

3. ker je med tem časom Kmetijska družba ponudila deželi 55 000 K za „stari lontovž“ in

4. ker centralna komisija za ohranjenje zgodovinskih spomenikov ugovarja, da bi se „lontovž“ podrl. Zaraditega se je deželni odbor odločil, da se deželna hiša zgradi na stavbišču kneza Auersperga. To stavbišče je na ponudbo po 20 K za m^2 , tako da bi kupni troški s pristojbinami vred znašali okroglo 80.000 K, in sicer ostane oskrbnitvo knez Auerspergovih posestev v besedi do 31. decembra t. l.

Dežela bi pri tem še prihranila, kajti kupni troški bi znašali 80.000 K, prihranki dežele pa

87.000 K. 55.000 K namreč bi dobila od Kmetijske družbe, njej preostajajoči svet za „lontovžem“ je vreden kakih 20.000 K, ostalih 12.000 K bi pa prihranila, in sicer 9000 K s tem, da bi imela Kmetijska družba za čas gradnje, torej za dobo treh let, brezplačno pod svojo streho v „lontovžu“ c. kr. agrarno komisijo, 3000 K pa s tem, da bi se za isto dobo pridržalo Kmetijsko kemijsko preskuševališče v sedanjih svojih prostorih v Pogačnikovi hiši. Finančni odsek se je pridružil predlogom deželnega odbora ter predlaga sledeče (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Sklep deželnega zbora v XXV. seji z dne 1. februarja t. l. se razveljavi.

II. Deželnemu odboru se naroča:

1. da izdela in predloži do prihodnjega zasedanja deželnega zbora podrobne načrte in proračun za gradnjo nove hiše na Auerspergovem svetu, v kateri naj bi bili nastanjeni sledeči uradi in zavodi:

deželna banka, c. kr. agrarna komisija, kmetijsko kemijsko preskuševališče, nadzornišтво deželne naklade, deželni stavbni urad, trgovska šola, zavod za pospeševanje obrti, deželni kulturni svet in deželna klet.

2. da sklene pogojno kupno pogodbo z oskrbništvom knez Auerspergovih posestev glede nakupa stavbišča nekdanjega knežjega dvorca in pogojno prodajno pogodbo s c. kr. kmetijsko družbo glede prodaje „lontovža“ za vsoto 55.000 K proti temu, da obdrži c. kr. kmetijska družba urade c. kr. agrarne komisije toliko časa brezplačno v hiši, dokler ne bo dozidano novo poslopje, oboje pa s pridržkom, da te kupni oziroma prodajni pogodbi stopita v veljavo šele takrat, ko bo deželni zbor končno veljavno sklenil zgraditi novo hišo na Auerspergovem svetu, oziroma ko sklep deželnega zbora glede prodaje „lontovža“ zadobi cesarjevo potrditev.

III. Deželnemu odboru se naroča, da za prodajo „lontovža“, izposluje Najvišjo potrditev.“

Deželni glavar

Debata je otvorjena.

Želi kdo besedo?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite tem predlogom, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht).

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

h) o raznih prošnjah vpokojenih učiteljev in njihovih vdov in sirot za zboljšanje užitkov, odnosno za dovolitev podpor in miloščin;

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

h) über verschiedene Petitionen pensionierter Lehrer und deren Witwen und Waisen um Aufbesserung ihrer Genüsse, resp. um Gewährung von Unterstützungen und Gnadengaben.

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! In der Session des Landtages im Jänner dieses Jahres wurde eine Reihe von Gesuchen von Lehrern, Lehrerswitwen und Lehrerswaisen um Erhöhung der Pension, beziehungsweise Bewilligung von Unterstützungen und Gnadengaben eingebracht. Es wurden Gesuche eingebracht um Gnadengaben und andere Aufbesserungen, außerdem haben die pensionierten Lehrer Kaspar Gasparin, Johann Gantar und G. Grossmann Gesuche eingebracht um Zuerkennung der sechsten Dienstalterszulage und schließlich hat auch die geschiedene Frau des pensionierten Lehrers Gross, Aloisia Gross, um Erhöhung der Gnadengabe, die sie jetzt bezieht, gebeten. In der Sitzung von 18. Jänner d. J. hat der hohe Landtag beschlossen, diese Gesuche dem Landesausschusse mit dem Auftrage zuzuweisen, zu ermitteln, wie sich der finanzielle Effekt stellen würde, wenn erstens bei der Bemessung der Pensionen drei provisorische Jahre in die Dienstzeit eingerechnet würden, und zweitens wenn bei Bemessung der Pension auch die Teuerungszulage in Anrechnung gebracht würde. Der Landesausschuß hat diesem Antrage entsprochen und aus seinem Berichte geht hervor, daß eine Summe von rund 34.000 K erforderlich wäre, wenn diese Gesuche in obigem Sinne erledigt werden würden. Bei der jetzigen Finanzlage und namentlich bei dem Umstande, als eine definitive Erledigung des Landesbudgets nicht in Aussicht steht und wir uns mit einem Provisorium werden begnügen müssen, weiters in der Erwägung, daß die Summe von 34.000 K eine schwere Belastung des Landesfonds bedeuten würde, hat der Finanzausschuß sich entschlossen, dem hohen Landtage folgenden Antrag vorzulegen (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

I. Die Gesuche der pensionierten Lehrer Kaspar Gasparin, Johann Gantar und G. Grossmann, werden, insofern in denselben um die Zuerkennung der sechsten Dienstalterszulage gebeten wird, zurückgewiesen.

II. Sowohl diese Gesuche, sofern sie ein anderweitiges Petit enthalten, dann das Gesuch der geschiedenen Lehrersgattin Aloisia Gross so wie alle übrigen Gesuche von pensionierten Lehrern, Witwen und Waisen um Aufbesserung der Genüsse, beziehungsweise um Bewilligung von Unterstützungen und Gnadengaben werden dem Landesausschusse mit der Ermächtigung zugefertigt, in vorläufiger Erledigung dieser Gesuche bis zur

definitiven Erledigung des Landesvoranschlages in rücksichtswürdigen Fällen Gnadengaben bis zum Höchstbetrage von 200 K für eine bestimmte Zeit oder einmalige Unterstützungen bis zu diesem Betrage zu bewilligen, wofür ein Kredit von 10.000 K bewilligt wird.“

Ich erwähne noch, daß mittlerweile einige dieser Gesuche wiederholt und drei neue gleiche Gesuche ebenfalls zu den anderen eingereicht wurden.

Ich erlaube mir im Namen des Finanzausschusses, den vorgelesenen Antrag dem hohen Landtage zur Annahme zu unterbreiten.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

i) o prošnji „Mlekarske zveze“ v Ljubljani za podelitev brezobrestnega posojila (pril. št. 264.).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

i) über die Petition der „Mlekarska zveza“ in Laibach um ein unverzinsliches Darlehen (zur Beilage 264.).

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Pod prilogo 264, podaje deželni odbor svoj predlog glede prošnje „Mlekarske zveze“ v Ljubljani za podelitev brezobrestnega posojila v svrhu ustanovitve osrednje prodajalnice v Trstu. Deželni odbor je utemeljeval to prošnjo „Mlekarske zveze“, katero toplo priporoča z razlogom gotovo upravičenim, da je mlekarstvo v deželi Kranjski gotovo gospodarska panoga, ki se je že dosedaj lepo razvila in katera je res v veliko dobro našemu kmetijstvu došla. Posamezne mlekarske zadruge so pošiljale, kar je naravno, svoje mleko direktno v pomorska pristanišča Pulj, Trst i. t. d. Le one, katere tega ne morejo storiti, morajo seveda porabiti mleko v to, da je podeljujejo v maslo in sir. Osobito če se v sir podeluje mleko, je treba mnogo aparatov in strojev, pa tudi več mesecev, več kakor leto dni poteče, da ljudje dobijo skupilo za mleko. Mi ležimo res takorekoč pred durmi teh velikih trgovskih mest, osobito Trsta. Zaradi tega je naravno, ko nas vežejo železne ceste s tem pristaniščem države, skušamo smer mlekarstva tako urediti, da direktno trgujemo s Trstom in tako tudi z ostalimi pomorskimi pristanišči. Toda bridke skušnje so imele nekatere naše mlekarske zadruge, ker

mnogokrat so padle v roke odjemalcu, ki je bil malo vesten v obračunu, ampak je pogostoma, ne da bi bilo mleko res pokvarjeno, ampak ker ga ni mogel prodati, vračal zadrugi vrč za vrčem nazaj, češ da je mleko pokvarjeno došlo, in tako so naši živinorejci izgubili marsikateri tisočak. Ko je po inicijativi ministerstva samega vzela stvar v roko „Mlekarska zveza“, v kateri zvezi je sedaj že vpisanih 38 zadrug, se je ta eksport nekoliko zboljšal, vendar se mora trdit, da bo ta organizacija šele takrat popolna, ko se bo posrečilo „Mlekarski zvezi“ tudi v Trstu kot v največjem tržnem kraju za mleko osnovati si lastno centralo, v kateri bo posloval uslužbenec „Mlekarske zveze“ in prodajal mleko, kar se ga pa slučajno ne bomoglo prodati, bo centrala preskrbljena s stroji, da se bo, kar preostane mleka podelalo v maslo ali sir. V Trstu se mleko lahko uspešno prodaja po visoki ceni, iz preostalega mleka pa se lahko pusti sir izdelati, ki se bo kaj lahko prodajal med italijanskimi delavci in težaki. In v resnici je „Mlekarska zadruga“ že najela prav dober prostor v bližini kolodvora in je tudi že nad 4.000 litrov mleka več naročil dobila. Z opravičenostjo je tedaj deželni odbor upoštevalje veliko važnost te gospodarske panoge predlagal visoki zbornici, da bi priskočila v pomoč „Mlekarski zvezi“ za napravo te centrale, in je stavil predlog, da naj se jej dovoli 15.000 K brezobrestnega posojila. Finančni odsek se je o tem predlogu posvetoval. V razpravi se je povdarjalo, da je treba, predno se bo zamoglo res s sigurnostjo trdit, da bo ta novoustanovljena centrala v Trstu res plodonosno delovala v pravo dobro našim kranjskim mlekarjem, tudi doma pri „Mlekarski zvezi“ vse primerno urediti, da bo že od tukaj vodstvo vse osiguralo za dobri uspeh osrednje prodajalnice v Trstu. Mi imamo v deželi nastavljenega mlekarskega nadzornika in prav je, da se je, ker je deželni zbor uvidel, da ima ta posla čez in čez dovolj, ako hoče uspešno organizirati mlekarstvo v deželi, nastavljal še posebni živinorejski nadzornik. Intencija finančnega odseka je, da se uredi najprej vprašanje, da se mlekarski nadzornik izključno posveti tej stroki in res duša postane „Mlekarski zvezi“, da bo njeno poslovanje urejeno strogo in da se bo to deželno posojilo uspešno moglo porabiti v prid „Mlekarske zveze“ in v prid ž njo združenih mlekarskih zadrug. Znano je nekaterim članom finančnega odseka bilo, da je ministerstvo samo se izjavilo, da hoče tudi vlada osrednjo ustanovo v Trstu za razpečevanje mleka iz Kranjskega podpirati, in zato je tudi finančni odsek stavil primeren predlog, naj deželni odbor izposluje od države podporo k ustanovitvi te osrednje prodajalnice tržaške.

Na podlagi teh podatkov predlagam visokemu zboru (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja Mlekarske Zveze se odstopa v rešitev deželnemu odboru, ki naj po konečni odreditvi in

ureditvi vztrajnega nadzorovanja te zadruga in sodelovanja po deželnem mlekerskem nadzorniku podeli tej Zvezi potrebno brezobrestno posojilo za dobo petih let.

Obenem se naroča deželnemu odboru, da izposluje pri c. kr. kmetijskem ministrstvu primerno državno podporo k ustanovitvi osrednje prodajalnice te zveze v Trstu.“

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

j) o nekaterih personalnih zadevah pri dež. dobrodelnih zavodih (priloga 286).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

f) über einige Personalangelegenheiten bei den Landeswohlthätigkeitsanstalten (Beilage 286).

Poročevalec Mandelj:

Visoka zbornica! Deželni zbor se je že v seji dne 28. januarja letošnjega leta pečal s peticijami nekaterih deželnih uslužbencev, katere peticije je pa potem odstopil deželnemu odboru z nalogom, da jih prouči in potem s primernim predlogom deželnemu zboru zopet predloži, kar je storil deželni odbor v prilogi 286. Prošnjo primarijev za zvišanje plač in preureditev službenega razmerja je odklonil zato, ker so se s splošno reorganizacijo plač že definitivno rešile. Nadalje se je tudi odklonila prošnja dr. Robide za definitivno nameščenje, ker to je šele mogoče potem, ko bo cel kompleks blazničnih vprašanj definitivno rešen.

Nadalje je dr. Plečnik, ki opravlja posel prosekture v deželni bolnici, vložil prošnjo, da bi se definitivno namestil in da bi se mu določila primerna plača. Deželni odbor ni bil v položaju tej prošnji povsem ugoditi, vendar se je pa, ker je delo dr. Plečnikovo za deželo potrebno in koristno, odločil za predlog, da bi se mu poleg pavšalne plače 2400 K tudi še priznala pravica do petih petletnic po 500 K, vštevših od dne, ko je vstopil v deželno službo.

Nadalje je tudi deželni odbor dobil prošnjo deželnega lekarnarja Ferdinanda Vrabiča za definitivno nameščenje, in ker se je ta lekarnar izkazal kot dobra moč in mora deželi biti na tem

ležeče, da se obdrži ta moč, se je odločil predlagati, naj se služba lekarnarja definitivno sistemizira s prejemki VI. plačilnega razreda, to je s početno plačo 2800 K in aktivitetno doklado 840 K.

Nadalje je deželni odbor predlagal visokemu zboru, da se nanovo regulirajo plače sekundarijev v deželni bolnici.

Deželni zbor je velikodušno določil plačo sekundarijev z letnimi 2800 K. (Poslanec — Abgeordneter dr. Zajc: „To ni bila velikodušnost, ampak ker jih dobiti ni bilo!“) To je najvišja plača v vseh avstrijskih bolnicah sploh in z ozirom na to, da se te že nastavljene sekundarije z novo regulacijo nič ne oškoduje, ker ti obdrže plače kakor jih imajo sedaj, predlaga sedaj deželni odbor, da naj se za novo vstopivše sekundarije izvrši regulacija plač na ta način, da dobi sekundarij prvo leto, ko vstopi, temeljno plačo 2000 K, drugo leto 400 K več, tretje leto zopet 400 K več, tako, da pride s tretjim letom na tisto stopnjo, na kateri so sekundariji sedaj.

Nadalje je rešiti še prošnji ključavničarja, kurjača in vrtnarja v deželni bolnici, in deželni odbor predlaga, da se smejo definitivno nastavit.

Finančni odsek se je pridružil predlogom deželnega odbora ter jih predlaga visokemu zboru v sprejem in s tem dodatkom, da se v 4. točki, katera govori o plačah sekundarijev pred besedami „znaša v prvem službenem letu“, vrinejo besede „brezkvarno užitkom sedanjih sekundarijev“.

Predlogi finančnega odseka, se torej glase (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Prošnji primarijev za ureditev plače in službenega razmerja, prošnji prof. dr. Alfreda pl. Valente za zvišanje remuneracije in za definitivno nameščenje kot primarij in dalje prošnji prov. ordinarija dr. Ivana Robide za definitivno nameščenje in priznanje odškodnine se ne ugodí.

2. Prosektorju v deželni bolnici dr. Janezu Plečniku se prizna pravica do petih petletnic po 500 K, in sicer od onega časa naprej, ko je vstopil v službo deželne bolnice.

3. Služba lekarnarja v deželni bolnici se definitivno sistemizira s prejemki VI. plačilnega razreda.

4. Adjutum za sekundarije se na ta način določa, da brezskvarno užitkom sedanjih sekundarijev znaša v prvem službenem letu sekundarija 2000 K, v drugem 2400 K in v tretjem 2800 K. Deželni odbor se pooblašča, da sme nastaviti sčasoma sekundarije preko sedaj sistimiziranega števila, kolikor bo to mogoče v okviru sedaj dovoljenega kredita.

5. Deželni odbor se pooblašča, da sme one uslužbence v deželni bolnici, ki izkažejo višjo strokovno usposobljenost, uvrstiti v kategorijo poduradnikov.

Prosim, da visoki deželni odbor tem sklepom pritrdi.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena. K besedi se je oglašil gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Gospodje! Z ozirom na 5. točko predloga, ki ga stavlja finančni odsek, si usojam sledeče pripomniti: Stvar sama po sebi je pravilna, ampak opozarjam na to, da deželni odbor s tem, ako bi tukaj pri kakem imenovanju ne upošteval vseh okolišnosti, ustvaril nevaren prejudic za naše finance, ker je čisto jasno, če se brez posebnih razlogov v tem ali onem slučaju uvrsti kak uslužbenec v kategorijo poduradnikov, da bodo potem tudi drugi uslužbenci prišli z enakimi, prošnjami, in zaradi tega priporočam deželnemu odboru, da se s posebno pazljivostjo poslužuje svoje pravice v tem slučaju, ako se točka 5. tega predloga sprejme.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — gospod poročevalec tudi ne — bomo torej glasovali.

Gospodje, ki se strinjate s predlogom gospoda poročevalca, izvolite ustati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje pride točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka.

k) o noveli k zakonu glede zdravstvene službe v občinah (priloga 271).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

k) über die Novelle zum Gesetze, betreffend den Sanitätsdienst in den Gemeinden (Beilage 271).

Poročevalec Mandelj!

Predležea zakonska novela novelira zakon glede zdravstvene službe v občinah z dne 27. oktobra 1900 dež. zak. št. 27, v §§ 8, 10, in 12. Z deželnozborskim sklepom od 16. januarja 1909. se je izvedla reorganizacija deželnih uradov in v konsekvenci tega se morajo, v kolikor to finančne razmere dopuščajo, tudi drugim uslužbencem dežele plače regulirati in del te regulacije je tudi predležea zakonska novela. V § 8, se štaturira službena doba ter uštevanje gotovega odstotka aktivitetne doklade v penzijo. Nadalje je tudi novo v tem paragrafu, da se pokojnina vdovam po okrožnih zdravnikih zviša od 800 na 1000 K, oziroma tudi 1200 K po gotovi dobi službenih let pokojnega okrožnega zdravnika.

V § 10 se urejuje penzijski donos, ki naj bi znašal prva tri leta po 15⁰/₀, poznejša leta pa po 43⁰/₀ za odmero pokojnine vštvenih aktivitetnih prejemkov. Z ozirom na to, da se skrči službena doba in da se užitki okrožnih zdravnikov in vzgojnine vdovam zvišajo, se je moral nastaviti višji nastavek za plačevanje pokojninskega prispevka.

§ 12. te zakonske novele donaša okrožnim zdravnikom tudi v tem oziru ugodnost, da se potnine računajo že od dveh kilometrov naprej, če se oddalji okrožni zdravnik od doma.

Kakor rečeno, vsa ta zakonska novela meri na to, da se zboljšajo plače okrožnim zdravnikom, oziroma da se zvišajo pokojnine in vzgojnine vdovam in sirotam.

Prosim, da visoka zbornica preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec nasvetuje prehod v nadrobno razpravo.

Generalna debata je otvorjena.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o predlogu gospoda poročevalca.

Gospodje, ki ste za prehod v špecijalno razpravo, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Prehod v špecijalno razpravo je sprejet. Imeli bomo samo eno špecijalno razpravo in jaz prosim gospoda poročevalca, da jo upelje.

Poročevalec Mandelj:

Pri § 8. v zadnjem odstavku in zadnji vrsti je v slovenskem tekstu med besedama „službeni“ in „pokojnino“ izpuščena besedica „dobi“, katero prosim tam vstaviti. Nemški tekst je pravilen. V drugem predlagam, da se sprejmejo vsi paragrafi, kakor so tiskani.

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

Ali želi kdo besede k posameznim paragrafom tega zakonskega načrta?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali, in sicer o besedilu paragrafov, kakor so tukaj tiskani, samo s to spremembo v slovenskem tekstu § 8., kakor jo nasvetuje gospod poročevalec.

Gospodje torej, ki ste za te paragrafe in za spremembo, ki jo predlaga gospod poročevalec pri § 8., in obenem za člen I., II., III., in IV., izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Prosim sedaj še glasovati o naslovu in uvodu. Gospodje, ki ste za naslov in uvod, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec Mandelj :

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar :

Gospod poročevalec predlaga tretje branje. Gospodje, ki pritrdite zakonskemu načrtu tudi v tretjem branju, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec Mandelj :

Predlagam še sledeči resoluciji (bere — liest):
Visoki deželni zbor skleni :

„I. Deželni odbor se pooblašča, da sme v smislu sklepa deželnega zbora z dne 28. decembra 1909. pred izposlovanjem Najvišje sankcije tega zakonskega načrta izvršiti potrebne spremembe besedila, oziroma dopolni, v kolikor odgovarja to smislu zakonskega načrta in ne zadeva bistvenih določil, če bi se za to pokazala potreba.

II. Deželnemu odboru se naroča, da sprejetemu načrtu zakona izposluje Najvišje odobrenje.“

Deželni glavar :

Gospodje, ki pritrjujete tudi tema dvema resolucijama, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sta tudi sprejeti in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka :

7. Ustno poročilo finančnega odseka :

1) **glede zistemiziranja mesta stalnega adjunkta v deželnem muzeju** (priloga 285).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

1) **betreffend die Systemisierung einer definitiven Adjunktenstellung im Landesmuseum** (Beilage 285).

Poročevalec Povše :

Visoki zbor ! V deželnem muzeju „Rudolfinum“ je sedaj za znanstveno delo nameščena le ena oseba, strokovno v to usposobljena in izobražena.

Želja visoke zbornice pa je po ponovnih sklepih in naročilih, danih deželnemu odboru, da naj se ta za našo deželo kranjsko preznameniti zavod preosnuje in vedno popolnjuje. Mi imamo bogate zbirke in v primeri z drugimi deželami marsikaj zanimivega, kar je treba vse imeti urejeno. Pri najboljši volji pa sedanji ravnatelji vsega dela ne zmore in deželni odbor je prepričan, da je, ako se hoče, da se bodo zbirke nahajale v pravem in prav urejenem stanju in da bo dosežen višek znatnosti, kar bo služilo v čast naši kronovini, treba, da se ravnatelju prideli pomoč v možu, ki je za to zmožen, ki ima potrebne študije in ki je tudi

že arhive v teku malih let tako uredil, da je tudi v tem oziru v popolnem redu muzej „Rudolfinum“. Dotični uradnik naj bi se definitivno nastavil, in sicer s prejemki, ki mu osigurajo stalno ostati v muzeju, in sicer s tem, da se mu podeli stalna služba adjunkta s temeljno plačo letnih 2800 K, ter z aktivitetno doklado 840 K, ki odgovarja VI. plačilnemu razredu deželnih uradnikov. Poleg tega pa, ker je le od tega upati, da bo mož vedno v tej stroki deloval z lepim in trajnim uspehom, je preskrbljeno tudi v predlogu deželnega odbora za to, da se mu priznajo petletnice, ki naj znašajo in sicer prvi dve po 500 K na leto, ostale tri pa po 800 K na leto, tako da more preskrbo na starost pričakovati, kakor profesor srednješolski, in posvetiti vse svoje moči cilju, ki ga imamo pred očmi.

Finančni odsek predlaga (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni :

V deželnem muzeju se sistemizira stalna služba adjunkta s temeljno plačo letnih 2800 K ter z aktivitetno doklado letnih 840 K, ki odgovarja VI. plačilnemu razredu deželnih uradnikov. Poleg tega je s to službo združena pravica do petih petletnic in sicer prvi dve v letnem znesku po 500 K, ostale tri pa v letnem znesku po 800 K. Kadar dosežejo prejemki plačo V. oziroma IV. plačilnega razreda deželnih uradnikov, je nakazati tudi višjo s tema plačilnima razredoma združeno aktivitetno doklado.“

Prosim, da visoki zbor pritrdi predlogu finančnega odseka.

Deželni glavar :

Želi kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka :

7. Ustno poročilo finančnega odseka :

m) **o prošnji Friderika Kaucky v Kočevju za vštetje službenih let na zasebni ljudski šoli kot učitelju v deželni službi ;**

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses;

m) **über die Petition des Friedrich Kaucky in Gottschee um Einrechnung der an der Privatvolksschule zugebrachten Dienstzeit in die Landes-Dienstzeit.**

Berichterstatter Graf Margheri :

Hohes Haus ! An der Volksschule in Gottschee ist Friedrich Kaucky als Lehrer angestellt. Dieser Kaucky war viele Jahre an der mit dem Öffentlich-

keitsrechte ausgestatteten Glasfabrik-Privatvolkschule in Gottschee Lehrer und nun bittet er, daß ihm diese seine vieljährige Dienstzeit bei der Glasfabrik-Privatvolksschule in seine Dienstzeit als Volksschullehrer eingerechnet werde.

Der Finanzausschuß stellt in dieser Angelegenheit folgenden Antrag (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch des Friedrich Kaucky, Lehrers an der fünfklassigen Volksschule in Gottschee, um Anerkennung der an der mit dem Öffentlichkeitsrechte ausgestatteten Glasfabrik-Privatvolksschule in Gottschee verbrachten Dienstzeit als Lehrer im Landesdienste wird dem Landesausschusse mit dem Auftrage übermittelt, nach Einvernahme der Schulbehörde unter Rückvorlage der Akten einen motivierten Antrag zu stellen.“

Das Gesuch ist nämlich wenig instruiert und so hat sich der Finanzausschuß zu diesem Antrage entschlossen, den ich dem hohen Hause zur Annahme empfehle.

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede? — (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.) Prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

7. Ustno poročilo finančnega odseka:

n) o načrtu zakona glede dež. melioracijskega zaklada (priloga 287).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

n) über den Gesetzentwurf, betreffend den Meliorationsfond (Beilage 287).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Deželni zbor je letos dne 26. januarja naročil deželnemu odboru, naj predloži načrt zakona glede melioracijskega zaklada. To je deželni odbor storil s prilogu 287. Omenjam samo toliko, da je ta načrt zakona izdelan na podlagi dosedanjih izkušenj in z ozirom na sedanje potrebe naše dežele. Finančni odsek ne predlaga nobene izpremembe tega zakona in zato predlagam (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Načrtu zakona glede dež. melioracijskega zaklada v prilogi 287. se pritrdi.

II. Deželni odbor se pooblašča, da sme v smislu sklepa deželnega zbora z dne 28. decembra 1909 pred izposlovanjem Najvišje sankcije tega zakonskega načrta izvršiti potrebne izpremembe besedila, oziroma dopolnila, v kolikor odgovarja to smislu zakonskega načrta in ne zadeva bistvenih določil, če bi se za to pokazala potreba.

III. Deželnemu odboru se naroča, da sprejeto načrtu zakona izposluje Najvišje odobrenje.“

Prosim, da se takoj prestopi v specialno razpravo.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga prestop v specialno razpravo.

Otvarjam generalno debato.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o predlogu gospoda poročevalca.

Gospodje, ki ste za prehod v specialno razpravo, prosim ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Prehod v specialno razpravo je sprejet.

Ker ni bilo nobenega ugovora, bomo torej lahko skupno razpravljali in glasovali o vseh teh 21 paragrafi. Prosim gospoda poročevalca, da uvede specialno razpravo.

Poročevalec dr. Žitnik:

Nimam nič omeniti.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec nima ničesar omeniti. Želi morda kdo drug besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo torej glasovali, in sicer skupno o vseh teh paragrafi od 1. do 21. Gospodje, ki ste za vse te paragrafe, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride še naslov in uvod.

Gospodje, ki ste za naslov in uvod, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Žitnik:

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujete zakonskemu načrtu tudi v tretjem branju, prosim, ustanite.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Načrt zakona je tudi v celoti sprejet.

Sedaj prideta še dve resoluciji.

Prosim gospoda poročevalca, da jih prečita.

Poročevalec dr. Žitnik

(bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Deželni odbor se pooblašča, da sme v smislu sklepa deželnega zbora z dne 28. decembra 1909

pred izposlovanjem Najvišje sankcije tega zakonskega načrta izvršiti potrebne izpremembe besedila, oziroma dopolnila, v kolikor odgovarja to smislu zakonskega načrta in ne zadeva bistvenih določil, če bi se zato pokazala potreba.

II. Deželnemu odboru se naroča, da sprejetemu načrtu zakona izposluje Najvišje odobrenje.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujete tudi tema dvema resolucijama, prosim, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht).

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

In sedaj pride na vrsto predzadnja točka, to je:

8. Ustno poročilo odseka za deželna podetja o poročilu deželnega odbora o uspehu študij in osnovnih del v zadevi ustanovitve hidroelektričnih central (priloga 284).

8. Mündlicher Bericht des Ausschusses für Landesunternehmungen über den Bericht des Landesausschusses über die Studien in Angelegenheit der Errichtung einer hydroelektrischen Zentrale (Beilage 284).

Poročevalec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Poročilo deželnega odbora v zadevi ustanovitve podeželne hidroelektrične centrale leži pred Vami in jaz ne bom ponavljal podrobnosti tega poročila. Pojasnil bom samo nekaj splošnih ozirrov, ki so dovedli deželni odbor do tega, da se je poslužil pooblastila, ki mu ga je dal deželni zbor v zadnjem zasedanju. Ti oziri so največjega javnega pomena in gotovo za kranjsko deželo tako važni, da jih je treba vsestransko poudariti.

Pred vsem bi opozoril na to, da je vprašanje izkoriščanja vodnih sil po deželi v največjem interesu dežele, naših občin, naše industrije in našega kmetijskega stanu.

Izkoriščanje vodnih sil postaja vedno splošnejše, ker se vsled napredka tehnične vede vodne sile vedno z večjim uspehom izkoriščajo. Industrija je navezana sedaj večinoma na kalorične naprave, na premog, in zato se je industrija razvila najbolj v onih deželah, ki imajo bogate premogovnike, kakor so Anglija, Belgija in Nemčija. Alpske dežele pa, ki nimajo teh zakladov, so v razvoju industrije zaostale, oziroma industrija se je pri nas v goratih krajih razvila samo tam, kjer imajo vode velik padec, ki ga je mogoče z lahkoto izrabit v industrijske namene.

Premog je vedno dražji, je v lasti posamnikov, ki s premogom špekulirajo in mu določajo trgovsko ceno. To je veliko vprašanje industrije, kajti čim dražji je premog, tem dražje je tudi proizvajanje industrije.

V naši deželi bomo imeli vodnih sil za kakih 100 do 120 tisoč konjskih sil. Samoobsebi je umevno, da se te velike vodne sile ne bodo v kratki dobi izrabile in izgradile, ampak nekaj je, na kar je treba že sedaj misliti, in to je racionalno izrabljanje vodnih sil. Vodne sile pomenjajo velikanski kapital, ampak ta postaja tem manjši, čim neracionalneje se izkorišča.

Vzglede je dovolj. Ob kaki reki, ki reprezentira veliko vodno moč, se napravijo manjše naprave, ki silo le deloma izkoriščajo. Ker je pa vodna moč vezana na lastninsko pravico, se za kaj velikega ne da več izrabit, dokler obstoje te majhne naprave. Tako so vodne sile v naši deželi razcepljene in raztrgane na majhne koščke in zato se ne doseže tisti efekt, kakor bi se sicer.

Namen deželnega zastopa je, da ustvari zdravo, solidno podlago za ekonomično izkoriščanje vodnih sil.

Ta naloga združuje v sebi dva štadija. Prvi štadij je, ustvariti znanstveno podlago za izkoriščanje vodnih sil, drugi štadij je pa izkoriščanje v dejanju. Danes se nahajamo v prvem štadiju, in naše delo je bilo to, da damo po tehnikih preštudirati vodne sile in da se določi, kje se bodo dale izkoristiti, da damo proučiti vse vodne in geološke razmere in potem sestaviti kataster teh vodnih sil, iz katerega katastra se potem sestavi program, ki bo najbolj praktičen za izkoriščanje vodnih sil.

To delovanje deželnega odbora je torej nekaj splošno koristnega. Ta kataster, katerega mi sedaj izdelujemo, ti računi, ki se sedaj delajo, ti splošni projekti, vse to je material, ki bo služil vsakemu, ki bo izkoriščal vodne sile. Šele potem, ko bomo imeli račun o rentabiliteti, bomo stopili do vprašanja, ali bo dežela kaj gradila ali ne. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Kaj pa mlini?!“) Deželni odbor ima pri teh delih na strani poleg svojih tehnikov najboljše tehnike, ki so danes v državi na razpolago. Ministrstvo za javna dela in železniško ministrstvo se že leta in leta bavit s tem, kar mi študiramo, in tehnihi obeh ministrstev proučujejo poleg znanstvenega vprašanja tudi dela in razmere zunaj v naravi. Letos so od spomladi pa do jeseni opetovano vse naše delo nadzorovali. Prva stopinja torej je, da poiščemo, kje se da kaj napraviti, in druga stopinja je, da se izdelajo projekti. Pri projektih se nam je pa ozirati na dve strani, na pravno in na tehnično stran. Pravne razmere so po sedanji zakonodaji tako težavne, da se mora zlasti privatna industrija odpovedati marsikateremu projektu iz privatnopravnih razlogov. Projektant mora priti v posest vodnih sil in zemljišč in je torej postavljen pred lastnike in odvisen od njih. Zemljišča mora odkupiti za cene, kakršne lastniki zahtevajo, ker ekspropriacijske pravice — vsaj za vodne sile — danes še nima nihče, tudi dežela ne. Država sicer pravi, da jo ima, toda to vpra-

šanje še ni končno rešeno, in zato ima dežela ravno take težave kakor privatniki.

Vse delo in vsi stroški bi bili torej zastonj, če bi imeli tehnike zunaj, pa bi si ne zagotovili poprej pravice do vodnih sil. Zato je vsak projekt brez pravne zagotovitve samo akademične vrednosti, brez praktičnega pomena. Zato je moral tudi deželni odbor gledati na to, da si tam, kjer je z gotovostjo upati, da se bo prej ali slej kaj gradilo, zagotovi lastninske pravice, in to je bil vzrok, da je moral deželni odbor nekatere vodne naprave odkupiti, nekatere si pa osigurati. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Mlini!“) Glede drugih so se sklenile s posestniki pogodbe, po katerih tisti tekom 30 let ne smejo svojih zemljišč odstopiti nikomur drugemu kakor deželi. To je torej nekaj bistvenega, in jaz moram reči, da je ravno to delo, ki se od različnih strani različno sodi, utrdilo v meni prepričanje, da je pot, po kateri hodimo, prava, ker smo pri obravnavah videli, da je misel, napraviti deželno električno centralo, danes splošna ljudska last. (Klici na levi — Rufe links: „Res je!“) Ljudstvo komaj čaka, da dežela nastopi in mu da električno moč, ki jo potrebuje za svoje obrtne in kmetijske namene. Gospodje, prišel sem pred mlinarja, ki mi je rekel: Jaz ne prodam, jaz hočem do smrti ostati na tem posestvu. Ko sem bil prvič tam, ga nisem mogel pregovoriti. Potem se je pa premislil in rekel: Nikomur drugemu ne dam, deželi pa dam, ker vem, da je to nekaj koristnega za nas. Pri Radovljici na primer so bile take težave, da bi jih noben privatni podjetnik ne zmagal. Tam je okoli 150 posestnikov, ki so lastniki samih majhnih parcelic, ki vodijo do Save in ki pridejo potem pod vodo, če se naprave izvrše.

Vprašam Vas, kje se dobi privatnik, ki bi 150 ljudi pripravil do tega, da mu svet odstopijo? Če se samo eden upira, je vsa naprava nemogoča. In glejte, iz šestih občin so prišli župani, prišli so vsi posestniki, in v treh dneh je bilo vse narejeno. Nobeden se ni ustavljal in vsi so rekli: Deželi damo svoja zemljišča samo zato, ker vemo, da bo naredila nekaj koristnega za nas. Nekateri so dali svoja zemljišča celo zastonj, drugi pa za primerne cene.

Torej vidite, da imamo trdna tla, zaupanje ljudstva, in da ljudstvo z nestrpnostjo pričakuje, da se nekaj koristnega izvrši.

Prepričan sem, da bi bila izraba vodnih sil v režiji dežele za deželo samo največje koristi, kajti računi pri naših projektih nam kažejo, da se dajo ob naših rekah zgraditi hidroelektrične naprave, pri katerih bodo stroški primeroma jako nizki. Računi nam kažejo, da bodo stroški, ako jako visoko računamo, znašali za letno kilovatno uro do 3-6 v. Ako računate, da znašajo stroški pri kaloričnih napravah za letno kilovatno uro celo čez 24 v in še več, potem vidite, da je rentabiliteta dana, če so dani odjemalci, in prvo vprašanje za nas je bilo, ali je prebivalstvo dežele toliko na-

predno, da bo moglo odvzeti toliko moči. Na naše tozadevno vprašanje se je takoj oglasilo odjemalcev za 7000 konjskih sil. Ena naprava bi dala 5 do 6 tisoč konjskih sil, in je torej za eno napravo odjem že popolnoma pokrit.

Koristi bi iz tega izviralale tudi za občine, in jaz mislim, da bi bilo najugodnejše, ako bi deželni zastop skupno z občinami postopal. Lahko bi se občinam za tok, ki ga oddajajo na svojem ozemlju, prepustil primeren dobiček.

Take naprave bi bile pa tudi v veliko korist industriji. V industrijskih krogih se pojavljajo sicer pomisleki zoper te naprave, ampak ti pomisleki nimajo nobenega realnega temelja. Tako izkoriščanje vodnih sil po deželi bo v največjo korist in povzdigo cele industrije. Ako hoče industrija sama izrabiti vodne sile, mora milijone investirati v vodne zgradbe. Ako pa ima v deželi centralo, iz katere lahko dobi potrebno moč, potem te kapitalije, ki bi jih drugače zazidala v vodne zgradbe, porabi lahko za svoj lastni razvoj. To velja glede velike industrije.

Potem pa pride srednji in mali obrt, ki se v naši deželi ne more razviti vsled pomanjkanja cenjenih gonilnih sil, in ravno zato vlada v krogih srednjega in malega obrta največje zanimanje za te naprave. Mnogoštevilni so obrtniki, ki povprašujejo, kdaj pridemo na dan z elektriko, in vsi pravijo, da že težko čakajo na podeželno elektriško centralo, da bi potem kupili stroje in razširili svoje obrate. Manjši obrtnik danes od napredka tehnike pri strojih nima nobene koristi, ker mu najlepši stroji nič ne pomagajo, ako je gonilna sila zanje predraga, in mi bomo največ storili za povzdigo malega obrta, ako mu cenjen električen tok preskrbimo.

To se bo dalo sistematično in ceno narediti, ako bomo imeli dobro poslujoč obrtnopospeševalni zavod, ki bo šel obrtnikom pri nakupovanju strojev na roko in proučeval, kako se bo dala električna sila porabiti za dotični obrat. Torej nam niti od daleč ne pride na misel, da bi hoteli industrijo kako oškodovati, ampak mi ji hočemo dati tisto dušo, ki ji je za življenje potrebna. Tudi polje-delec mora modernizirati svoj obrat, ker ne more dobiti delavskih sil in mora seči po strojih. Če se bodo osnovala strojne zadrage in pristopile centrali, bo kmetu precej pomagano, ker se bodo stroški za obdelovanje posestva silno zmanjšali. S strojnimi zadrugami se bo zmanjšala potreba delavcev, in posestva, katerih se sedaj niti obdelavati ne more, bodo zopet postala donosna. Taka povzdiga poljedelstva pa ne bo koristna samo za poljedelstvo, ampak za celo deželo, slednjič tudi za meščana, kot odjemalca kmečkih pridelkov.

Gospodje, iz tega torej vidite, da je postavljeno delovanje deželnega odbora na jako širok in — priznati morate — racijonelen temelj. Mi ne postopamo lahkomišljeno. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „O ne!“) Gospodje, bodite prepričani, da morda nikdar ni bila nobena vsota tako plo-

donosno naložena, kakor te svote, ki so se izdale za pripravljala dela za bodočo električno centralo. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Prorokovati je lahko!“) Prorokovati nam ni treba, kajti kar imamo danes, je veliko več vredno, kakor to, kar smo izdali za ta dela, in to Vam bo tudi vsak strokovnjak potrdil.

Na podlagi teh pojasnil izrecite svoje pomisleke. Mi hočemo, da se naše delo ostro kritizira, ker se ne bojimo nobene kritike, ki nam bo samo v korist.

Po teh kratkih pojasnilih, katere sem Vam tukaj podal, prosim, da glasujete za predloge odseka za deželna podjetja. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Debata je otvorjena.

Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Freiherr von Apfaltrern.

Abgeordneter Freiherr von Apfaltrern:

Hohes Haus! Der Bericht des Landesausschusses über die Arbeiten, welche derselbe zum Studium der Frage, betreffend die Errichtung von landwirtschaftlichen hydroelektrischen Zentralen eingeleitet hat, liegt Ihnen vor. In logischer Folge dieses Berichtes liegt Ihnen auch vor der Antrag, welchen der Landesunternehmungsausschuß stellt und welcher in den drei letzten Punkten des vorliegenden Berichtes enthalten ist.

Ich habe bis jetzt, meine Herren, seit ich Abgeordneter bin, nur in allerbeschränktestem Maße Ihre Geduld mit Reden in Anspruch genommen. Wenn ich mich aber heute, zumal unter dem Kontingendrucke, dennoch zum Worte gemeldet habe, so bitte ich daraus erlauben zu wollen, daß ich dieser Frage das größte Interesse entgegenbringe.

Ich bin kein Elektrotechniker, auf das elektrotechnische Gebiet mich zu begeben und auf alle Details, wie sie in dem Berichte des Landesausschusses ausführlich dargelegt sind, einzugehen, bin ich demnach nicht in der Lage. Ich kann mich daher nur daran halten, was der sehr geehrte Herr Berichterstatter gesagt hat, daß sich die bezüglichen Studien nämlich in Händen befinden, die, nach menschlichem Ermessen zu urteilen, die allerichtigsten sind. Es wandern Projekte zur Überprüfung nach Wien, die maßgebendsten Firmen werden mit Studien beauftragt u. s. w., — in dieser Beziehung wird also geleistet, was menschenmöglich ist.

Ich habe es, meine geehrten Herren, in der gestrigen Sitzung des Landesunternehmungsausschusses ausgesprochen und wiederhole es hier: Ich bin ein prinzipieller Gegner von industriellen Unternehmungen, welche das Land entriert, und wenn ich gerade heute dafür eintrete, so mag dies

paradox klingen, und ich tue es dennoch, denn ich betrachte die Frage der Exploitation der im Lande noch unausgenützten Wasserkräfte, welche 120.000 Pferdekkräfte betragen sollen, ich betrachte die Frage, in welcher Art und Weise dies geschehen soll, erstens, ob man prinzipiell eine Verwertung dieser Pferdekkräfte und zweitens inwieweit man deren Ausbeutung vornehmen soll, als eine Frage von außerordentlicher Bedeutung. Da muß ich schon sagen, daß ich den Standpunkt, daß die Landesvertretung sich für diese Frage interessiert und daß uns sogar der Gedanke vorschwebt, diese noch unausgenützten Pferdekkräfte dem Lande nutzbar zu machen, — daß ich diesen Standpunkt nicht verurteilen kann. Meine Herren, ich weiß nicht, ob wir jene Triglavrose finden werden, welche die verborgenen Schätze im Tale Bogatin erschließt, jedenfalls wünsche ich von ganzen Herzen, daß es dem Landesausschusse gelingen möge, diese Wunderblume zu pflücken!

Ich betrachte aber, meine Herren, die Bestrebungen des Landesausschusses auch noch von einem anderen Standpunkte und zwar vom einem Standpunkte, der wohl keinem Widerspruche begegnen dürfte. Wir brauchen nämlich neue Steuerkräfte im Lande! Wir haben noch viele Aufgaben zu lösen zum Wohle des Landes selbst und seiner Bevölkerung — sei es auf kulturellem Gebiete, sei es auf dem Gebiete der Landwirtschaft, des Sanitäts- und Unterrichtswesens u. s. w., wir brauchen diesfalls nur einen Blick in den Landesvoranschlag zu werfen! Die Steuerkraft des Landes ist aber bereits in einem so bedeutenden Maße in Anspruch genommen, daß ich es sehr begreiflich finde, wenn jeder Abgeordnete nur mit Zögern an den Gedanken einer Umlagenerhöhung herantritt. Wir brauchen also dringend neue Einnahmequellen und vielleicht werden sich uns neue Einnahmen gerade in jenen Quellen erschließen, die aus unseren heimischen Bergen kommen.

Dies also vom allgemeinen Standpunkte aus.

Bezüglich des ersten Punktes, womit der Landesausschuß an den hohen Landtag mit dem Ersuchen herantritt, ihm das Absolutorium zu erteilen für die zur Erwerbung von Wasserkraften bereits verausgabten 190.000 K, da möchte ich für meine Person das erbetene Absolutorium erteilen. In dem Erwerbe dieser Wasserkräfte würde ich sogar ein ganz gutes Geschäft erblicken. Es sind einzelne Kräfte gewesen, welche einfach zusammengezogen wurden und diese konzentrierten Kräfte haben nun einen ganz anderen Wert, als die ursprünglichen Einzelkräfte. Darin allein liegt vielleicht auch schon ein Ansporn hiezu, daß wir die zur Fortsetzung der eingeleiteten Aktion vom Landesausschusse weiter beanspruchten 50.000 K demselben nicht werden versagen können.

Meine sehr geehrten Herren, — seien wir einen Moment Geschäftsmänner!

190.000 K sind ausgegeben worden, 20.000 K wurden im vorigen Jahre bewilligt, jetzt haben

wir weitere 50.000 K zu bewilligen — das sind zusammen 250.000 K und soviel dürften die erworbenen Wasserkräfte wert sein, denn ich kann mir unmöglich denken, daß nicht auf Grund eines positiven und unzweifelhaften Antrages mir die Mitteilung gemacht worden wäre, daß dem Landesausschusse bereits ein wesentlich höheres Offert für die Überlassung dieser Wasserkräfte vorliegt. Ich glaube nicht, daß da ein Optimismus vorhanden ist, denn man sagt nicht, ich gebe soviel mehr, wenn man nicht überzeugt ist, daß eine Sache nicht faktisch einen höheren Wert repräsentiert. Das was das Land also ausgegeben hat, scheint im Erworbenen seine Deckung zu finden, und wenn wir auch sehr pessimistisch vorgehen und annehmen wollen, daß wir die in dieser Berechnung aufgenommenen 50.000 K zur Vollendung einer Studienarbeit, die noch immer im Interesse des Landes gelegen ist, eventuell à fond perdu bewilligen, so werden wir diesem Wunsche des Landesausschusses unsere Zustimmung nicht verweigern können.

Ich möchte nun noch auf den dritten Punkt übergehen, nämlich auf den dem Landesausschusse zu erteilenden Auftrag, die eingeleitete Aktion mit aller Energie weiter zu verfolgen und das Projekt der Ausnützung der Wasserkräfte ehemöglichst zu realisieren.

Nun, in der Realisierung erblicke ich den Ausbau einer Wasserkraft und der Ausbau kann ein Millionenerfordernis bedeuten. Diesbezüglich möchte ich mich auf den Standpunkt stellen, daß ich sage: es ist eo ipso ausgeschlossen, daß der Landesausschuß auf eigene Verantwortung einen solchen Bau auch nur beginnen würde, denn dann wagt der Landesausschuß viel zuviel und da vertraue ich ihm vollkommen, daß er dies ohne Ermächtigung des Landtages nicht tun wird.

Es könnte sich also nur um einen weiteren Erwerb von Wasserkraften handeln. Im Landesunternehmungsausschusse hatte ich die Absicht, einen Antrag einzubringen, es möge dem Landesausschusse für den Fall der Landesunternehmungsausschuß helfend zur Seite stehen, wenn es sich um weitere Erwerbungen von Wasserkraften handeln sollte. Ich konnte meinen Antrag nicht zur Abstimmung bringen lassen, weil der Landesunternehmungsausschuß nach Schluß der Session nicht ad hoc einberufen werden kann. Angesichts der Stimmung, die in diesem Hause bezüglich des vorgelegten Antrages herrscht, nämlich der Befürwortung, welche ihm von einem Teile des hohen Hauses zuteil wurde, und der vielfachen Bedenken, die von einem anderen Teile des hohen Hauses dagegen vorgebracht worden sind, erwarte ich, daß der Landesausschuß in der Behandlung dieser Angelegenheit nun erst recht die größte Vorsicht walten lassen, daß er diese Frage nicht nur als bonus sondern als optimus pater familias behandeln und alle seine Schritte und Maßnahmen, die er zu ergreifen gedenkt, immer nur im Hin-

blicke auf dieses Moment ergreifen wird, da er dem Landtage und dem ganzen Lande gegenüber für jeden in dieser Angelegenheit unternommenen Schritt verantwortlich ist.

Ich bin nun, meine Herren, überzeugt, daß dem Landesausschusse tatsächlich nichts anderes vor Augen schwebt, als das Wohl des Landes, als die Erreichung materieller Vorteile für das Land auf Basis einer jedem politischen Momente fernstehenden Aktion, und aus diesem Grunde werde ich wenigstens für meine Person für die Anträge des verehrten Herrn Berichterstatters stimmen.

Dželeni glavar:

Do besede pride gospod poslanec dr. Triller.

Poslanec dr. Triller:

Visoka zbornica! Stališče narodno-napredne stranke v tej velevažni zadevi je jasno, in zato je bom tudi jaz lahko preciziral v kratkih besedah. Tudi mi smo prepričani, da tvorijo neporabljene vodne sile v naši deželi velikansk nedvignjen zaklad in da je dežela v prvi vrsti poklicana, da dvigne ta zaklad. Zaradi tega smo brezpogojno za to, da dežela vse stori, kar je v njenih močeh, da pridobi vse važnejše vodopravne koncesije in to zlasti na Gorenjskem. Koncesije sem dejal! Stem pa je že tudi dana meja našemu delovanju v tem štadiju zadeve, zakaj, moja gospoda, vprašanje, ali in v kaki obliki naj nastopi dežela, če se ji posreči dobiti vodopravne koncesije, ali nastopi sama kot podjetnik, ali pa naj na kak drug način eksploatira svoje pravice, to vprašanje danes absolutno še ni zrelo. Meni se zdi, da je častiti gospod poročevalec danes nekoliko prejudiciral, ko je izrekel prepričanje, da bo dežela nastopila kot podjetnik. Jaz sem v tem pogledu izrazil svoje pomisleke že v odseku, katerih pa tukaj ne maram ponavljati, ker so deloma take narave, da ne sodijo v javnost; tudi ima dežela glede pridobitve koncesij premagati še jako močnega nasprotnika, katerega bo težko vreči ob tla. Zaradi tega se moram tukaj omejiti samo na principijelno stališče stranke in ne morem govoriti o raznih pomislekih, ki govore zoper to, da bi dežela nastopila kot podjetnik. Rentabiliteta prekodeželne hidroelektrične centrale še ni tako jasna, kakor meni gospod poročevalec. Jaz vse časti vrednemu deželnemu stavbnemu uradu, čegar načelnika smo imeli priliko poslušati v odseku, nikakor ne odrekam izrednih strokovnih zmožnosti in sposobnosti, ampak med tehnično in komercijelno rentabiliteto je velik razloček, in zato zadnjo deželni stavbni urad ni kompetenten. Tukaj bo treba zaslišati še vse druge izvedence in takrat se bo šele odločilo, ali ne kaže, da proda dežela svoje koncesije kaki akcijski družbi proti temu, da ji odda primerno število akcij in proti temu, da se zaveže, dati

občinam električni tok v obrtne in poljedelske namene po posebno ugodnih cenah. To je pa — kakor rekoč — šele stvar bodočnosti. Ne more pa naša stranka odobravati takega prejudica, kakor se ustvarja v predlogu deželnega odbora na kvar kompetenci deželnega zbora, ker je ta kompetenca že tako preveč utesnena vsled takozvane lex Lampe. Če bo deželni odbor postopal tudi v drugih stvareh tako korajžno in samostojno, potem za dolgo vrsto let deželnega zbora sploh treba ne bo, in iz proračuna se lahko črtajo stroški za deželni zbor. To pa ne gre. Ta prejudic, ki se je napravil s tem, da se je za deželo nakupovalo brez pooblastila deželnega zbora vodne sile, ne sme obveljati. Tu se je daleč prekoračilo pooblastilo, ki se je dalo deželnemu odboru v zadnjem zasedanju. Jaz sicer lojalno priznavam, da vsled svot, ki so se dozdej izdale, deželi še ne preti posebna nevarnost, ampak če boste to nadaljevali ob celi Savi navzgor in navzdol — in ponujalo se Vam bo, kajti exempla trahunt, — potem se lahko zgodi, da zabrede dežela v prav velike zadrege, posebno ako se danes ali jutri uzakoni ekspropriacija v vodopravne svrhe. Če bi dežela ne reflektirala na izvršitev, in če dobi kdo pravico ekspropriacije, smo že pri teh šestih mlinih udarjeni vsaj za polovico cene. Naše stališče, kratko reasumirano, je to, da se odobri to, kar je storil deželni odbor, ampak s pristavkom, da se deželnemu odboru naroči, naj nobene vodne sile več ne kupi brez izrecnega dovoljenja deželnega zbora. Naj se mi ne očita, da je naš upravni aparat pretežaven in da dostikrat ni časa za izposlovanje legalnega pooblastila. Dotičnega posestnika se lahko veže in se mu reče, če deželni zbor dovoli. (Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „Če pa neče čakati!“) Se ga pa pusti. A jaz mislim, da se v takem slučaju vsikdar lahko skliče deželni zbor za eno ali dve seji. Jaz bi v deželnem odboru ne imel korajže za take špekulativne operacije, meni se taka samostalnost vidi nevarna, in zaradi tega si usojam k prvemu delu nasveta deželnega odbora predlagati sledeči dostavek (bere — liest):

„... vendar pa se deželni odbor pozivlja, da ne nakupuje brez izrecnega dovoljenja deželnega zbora nikakoršnih vodnih naprav več.“

Tretjemu odstavku poročila deželnega odbora se pa ne morem nikakor akomodirati, ker se s tem daje deželnemu odboru generalno pooblastilo, da stori, kar hoče, in da lahko, če hoče, zgradi tudi precej električno centralo. To gre predaleč, in zato predlagam namesto tretje točke predloga deželnega odbora sledeči dostavek (bere — liest):

„Deželnemu odboru se naroča, da nadaljuje akcijo v svrhu, da deželi izposluje koncesije za izrabo vseh važnejših vodnih sil v deželi.“ (Živahno odobravanje v središču. — Lebhafter Beifall im Zentrum).

Landeshauptmann:

Zum Worte gelangt der Herr Abgeordnete Baron Born.

Abgeordneter Freiherr von Born:

Hohes Haus! Ich will die Kompetenzfrage, die der Herr Abgeordnete dr. Triller aufgeworfen hat, nicht weiter berühren. Nach meiner Meinung handelt es sich vor allem nur um die Frage, ob das Land sich in solche enormen Auslagen stürzen soll, oder nicht, sei es, daß dann der Landtag selbst oder der Landesausschuß Ursache derselben ist. Ich möchte nun das Land eindringlichst davor warnen, Millionen und Millionen an ein Projekt zu setzen, bevor man nicht nur von technischer, sondern auch von sehr ernster kommerzieller Seite eine verlässliche Rentabilitätsrechnung vorliegen hat. Es ist viel leichter, Wasserkräfte auszubauen, als an Mann zu bringen, und wenn das Land einmal die Wasserkräfte ausgebaut hat, so könnte es sehr leicht in die Zwangslage sich versetzt sehen, sie billig abgeben zu müssen. Was dann, wenn die Kraft zum größten Teile brach liegen würde? Wie der geehrte Herr Abgeordnete Baron Apfalter gesagt hat, hat der Zufall dem Lande geholfen, indem es heute möglich ist, die bereits aufgewendeten Kosten herauszubekommen. Ich, meine Herren, würde dem Zufalle dankbar sein und die 100.000 K einfach einstecken. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Šusteršič: „Mi pa ne!“) Wenn das Land aber doch daran geht, die Wasserkräfte auszubauen, dann möchte ich die Herren eindringlichst bitten, sich der Industrie gegenüber so freundlich als möglich zu stellen, damit in ganz Österreich bekannt werde, Krain sei ein industriefreundliches Land, und dann können reiche Industrien in das Land gebracht werden.

Im übrigen schließe ich mich für meine Person der Resolution des Herrn Abgeordneten Dr. Triller an.

Deželni glavar:

Do besede pride gospod tovariš dr. Šusteršič.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Izraziti moram predvsem svojo posebno zadovoljstvo, da se debata v tej za celo deželo in njeno bodočnost tako velevažni zadevi vrši tako stvarno, kakor bi gotovo bilo želeli, da bi se kolikor mogoče vse debate vršile po istem načinu, kakor ta debata, ko se ne gre za politične zadeve. Gospoda moja, na srečni prihodnosti naše dežele so ja vse stranke enakomerno interesirane. Priznati moram, da dežela napravi en jako važen in tudi pogumen korak, ko se loti te zadeve, ki je danes v razpravi, ali, gospoda moja, jaz odkrito rečem, da imam ta pogum in

da bom dal s svoje strani deželnemu odboru tisto pooblastilo, katero zahteva. Jaz nimam pomislekov, katere ima častiti gospod tovariš dr. Triller in pa neposrednji gospod predgovornik. Prvič nimam tistega ustavnega pomisleka, katerega je posebno poudarjal gospod govornik narodnonapredne stranke. Res je, deželni odbor je prekoračil tiste meje, katere so mu stavljene po zakonu, ali, gospoda moja, v celem vprašanju se gre za to, ali hočemo, da dežela pridobi gotove vodopravne koncesije, ali nečemo tega. Če hočemo, potem moramo tudi zadovoljni biti s sredstvi, katera se morajo uporabiti, da se ta namen doseže, in to moram reči, gospodje, ako deželni odbor, ako dežela po svojem organu ne postopa tako, kakor postopa zasebnik, zasebni podjetnik, trgovec, ako ne postopa tako, potem ne bomo nikdar prišli do cilja. Ja, če bi se tega držali mi, kar zahteva gospod tovariš dr. Triller, potem bi moral deželni odbor v vsakem slučaju, predno postane lastnik kakega mlina, sestaviti predlogo na deželni zbor in deželnemu zboru priporočati, da dežela kupi ta mlin, pri katerem bi se morda šlo za kakih 5, 10 ali 20 konjskih sil. V tak položaj, ko se Roma deliberante lahko že Bog ve kaj vse zgodi, v tak položaj se ne smemo podati, če imamo resno tisti cilj pred očmi, katerega smo imeli pred očmi takrat, ko smo se prvič o stvari posvetovali. Gospoda, angleški narod je gotovo tisti izmed vseh narodov, ki je v konstitucionalnih zadevah najbolj občuten. Jaz mislim, da je konstitucionalna občutnost tega, lahko rečem, najimenitnejšega kulturnega naroda izmed vseh, kar jih je na svetu, barometer konstitucionalnega čustvovanja za ves izobraženi svet, in, gospodje, kaj se je zgodilo na Angleškem, ko je Disraeli, eden največjih evropskih državnikov zadnjega stoletja, stal pred eventualiteto, da pokupi ne samo za en ali dva milijona, ampak za par sto milijonov delnic Sueškega prekopa? Ali je morda sestavil šele predlogo na parlament? Potem bi skoraj gotovo bil danes prekop v francoskih in ne v angleških rokah! Disraeli je postopal tedaj drugače in sicer tako, da je res prišel do cilja. On je na lastno pest — odločiti se je moral v 24 urah — kupil za to ogromno vsoto delnic, ker se mu je to v interesu domovine zdelo potrebno, in potem je stopil pred parlament in je rekel: Obglavite me, ampak to zavest imam, da to, kar sem storil, je bila moja patriotična dolžnost. In kaj se je zgodilo? Da mu je cela zbornica pritrdila. Angleži so skozi in skozi konstitucionalen, ampak tudi izredno praktičen narod, in kadar se gre za interes domovine, nečejo se držati praznih formalnosti! Tako torej moramo postopati tudi mi.

Hvaležen sem gospodu dr. Trillerju za priznanje, ker pravi: Damo za to, kar je storil deželni odbor, absolutorij. Jaz pa pravim še več: To kar je deželni odbor dosedaj storil, je bilo absolutno potrebno, ker sicer bi vsi naši projekti že v vodi ležali. Posebno hvaležni moramo biti go-

spodu referentu dr. Lampetu za njegovo pogumno, pametno in energično postopanje! Deželni odbor je varoval življenske interese dežele samo na ta način, kakor je postopal. Gospodje, in deželni odbor mora po tisti metodi tudi naprej postopati, če hočemo priti do cilja. Jaz ne vem in tudi ne povprašujem, kaj mora še storiti. Okolnost, da je deželni odbor dosedaj tako pametno, energično in strokovno pravilno postopal, kar so ja potrdili strokovnjaki, ki vendar nimajo pri tem nobenega drugega interesa, kakor povedati o stvari svoje strokovno mnenje, ta okolnost mi daje zaupanje tudi za prihodnost in zaradi tega bom to zaupanje tudi izrekel.

Gospodje, jaz se ne bom spuščal v podrobnosti, pravim pa, če sprejememo dodatek gospoda tovariša dr. Trillerja, ki gre na to, da deželni odbor nobene vodne sile ne sme več pridobiti brez posebnega sklepa deželnega zbora, potem celo pooblastilo, ki ga dajemo deželnemu odboru, nima nobene prave vrednosti več. Jaz ne vem, če se bo potreba izkazala, da deželni odbor kupi še kako vodno silo, v momentu pa, ko se pokaže ta potreba in pokaže ugodna šansa, da se kaka vodna sila pridobi, mora takoj zagrabiti to priliko. (Poslanec — Abgeordneter dr. Tavčar: „Naj se le zagradi pri Leykam-Josefsthalovi družbi!“) Ja če bi se bilo tu ob pravem času zgodilo, kar je bilo umestno, bi bila dežela morda za en milijon na boljšem in bi bila izdala samo kakih 40.000 K. Žalibog takrat deželni odbor še ni imel poguma, skočiti v kupčijo. V takih stvareh treba hitro izrabiti konjunkturo, in če se hoče resno cilj doseči, se tudi takih kupčij ne smemo ustrašiti.

Gospoda moja, in ravno tako bi bila tudi omejitve samo na pridobitve koncesij preveč ozkosrčna, kajti kako naj pa deželni odbor pridobi koncesije, ako se mu v eni sapi odreka tisti pouvoir, ki ga mora imeti, ako hoče res pridobiti koncesijo. Eno se ne sme pozabiti in na to opozarjam gospoda tovariša dr. Trillerja, namreč, da se vodne sile ne dajo ekspropriirati. Če ima kdo na vodi samo dve ali tri konjske sile in se jih krčevito drži in hoče preprečiti katerokoli novo podjetje, ki nasprotuje izvrševanju njegove vodne naprave, potem se ne da nič pomagati, ker ekspropriacija ni mogoča.

Tedaj, gospodje, kakor rečeno, in to je vedno moj „ceterum centeo“, — ali hočemo priti do cilja, ali ne; če ja, moramo sprejeti predlog tak, kakor ga predlaga odsek za deželna podjetja. Mi odobravamo, kar je deželni odbor dosedaj naredil, za bodočnost imamo pa zaupanje do njega in zato bomo glasovali za predlog gospoda poročevalca. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Zum Worte gelangt der Herr Abgeordnete Galle. Ich erteile ihm dasselbe.

Abgeordneter Galle:

Hohes Haus! Ich habe mir das Wort erbeten, um ganz kurz meinen persönlichen Standpunkt in dieser Frage festzusetzen, und dieser geht dahin, daß das Land nicht berufen ist, Spekulationen zu machen. Der Ankauf der Mühlen ist jedenfalls eine Spekulation und im Worte „Spekulation“ liegt es schon, daß man nicht nur gewinnen, sondern auch verlieren kann. Daß überlasse man Privaten, die das nötige Kapital haben, um so große Spekulationen durchzuführen.

Also das Land soll meiner Ansicht nach überhaupt nicht Spekulationen machen, umsoweniger aber noch, wenn es seinen Jahresschluß mit einem Defizit macht.

Dies bitte ich, meine Herren, zu bedenken.

Deželni glavar:

Ali želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).
Ne, — torej je debata zaključena.

Gospod poročevalec ima končno besedo.

Poročevalec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Hvaležen sem vsem gospodom gubernikom brez izjeme za stvarne razloge, katere so „pro“ in „contra“ izrekli proti predlogom deželnega odbora in našega odseka. Konstatirati moram, da so se nekateri gospodje, ki so govorili proti našim predlogom, zlasti gospod dr. Triller, da se je gospod dr. Triller postavil na veliko širše stališče nego deželni odbor, kajti on nam celo priporoča, da si osiguramo koncesije za vse vode na deželi. To je tako velika akcija, v kakoršni mi danes še nismo stopili, zakaj to bi bila ekspropriacija de facto, če ne de jure.

Gospoda moja, mi pa stojimo na popolnoma realnih tleh in računamo tako, kakor mora računati vsak privatnik, če hoče pametno postopati. Prepričan sem, da je dežela po svojem ustroju vsaj toliko, kakor vsaka akcijska družba sposobna, da se v taka podjetja spusti. Glede rentabilitete se seveda, dokler nimamo natančnih računov, ne moremo spuščati v podroben razgovor, ampak tukaj nismo novinci. Saj že imamo napravo v naši deželi, in zlasti v sosednih deželah vidimo hidroelektrične naprave, ki so skoro popolnoma enake nameravanim našim napravam. Na primer: Pegau pri Gradcu, Beljak in Celovec na Koroškem. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „To so le majhne reči!“) Ne Beljaška je tako velika, kakor jo mi nameravamo pri Radovljici. Naši inženirji hodijo tja gledat in primerjat koroške rezultate. Torej nismo v tem pogledu v temi, ampak računamo z dejstvi in z matematično gotovostjo.

Kar se tiče očitanja, da smo baje prekoračili kompetenco, ni to očitanje v ničemer utemeljeno.

Ustavne določbe so za to tukaj, da varujejo deželo, ne pa da preprečijo kaj koristnega za deželo, in deželni odbor je s tem, da stopi pred zbornico in predlaga indenniteto, storil svojo ustavno dolžnost. Gospoda moja, mi ne prosimo deželnega zbora, da potrdi naše ukrepe, ampak mi to samo predlagamo, in ako deželni zbor tega ne stori, mi nismo tisti, ki smo potem na škodi.

Dr. Triller je izrazil pomislek, da bi se mogel zgoditi sledeči slučaj: dežela pride v posest vodnih sil, potem pa pride kdo drugi in jo ekspropriira. Ta pomislek ni utemeljen, kajti jaz bi rad poznal tistega, ki bi deželo ekspropriiral! Tendenca zakonodaje je, dati deželi večjo oblast glede vodnih sil. Deželi in občinam namerava tudi država dati predprave pred privatniki. To je popolnoma v duhu našega časa, in jaz upam, da ne bomo tako nazadovali, da bi privatniki kedaj ekspropriirali deželo. Zato tudi ne menim, kakor gospod baron Born, da naj bi sedaj te mline prodali s „profitom“, ampak stojim na komercijelnem stališču, da bo vrednost rastla sama po sebi. Priznam, da se dežela ne sme spuščati v špekulacije. Toda vprašanje je, če ima to, kar smo mi storili, značaj špekulacije. Jaz pravim, da ne. To, kar smo mi storili, ima vse znake realnosti in solidnosti. Občinam priporočamo take naprave in večje mestne občine, katere ne bi gradile takih komunalnih naprav, bi smatrali kot reakcionarne, ki ne razumejo svoje naloge. In kaj pa je dežela drugega, kakor velika občina? Samo uprava je drugačna, in deželni zastop ima ne samo pravice, ampak tudi dolžnosti, ki jih imajo posamezne občine. Tudi ne bo noben del dežele oškodovan, kajti podjetje se mora plačati samo, in amortizirati samo iz sebe. Plačevali bodo samo tisti kraji, ki bodo imeli korist od tega podjetja, in zato se ne more noben del kranjske dežele pritoževati, ako sežemo tja, kjer imamo najlepše vodne sile, in to je ravno na Gorenjskem. Zato pa priporočam, da sprejmete predloge odseka za deželna podjetja, prosim pa tudi, da se obravnava tako vprašanje ne samo v zbornici, ampak povsod od nas vseh z zavestjo, da se gre za nekaj velikega, da imamo velikansko odgovornost in da si pridobimo lahko velike zasluge, da pa bi težak odgovor dajal tisti, ki bi te naprave oškodoval ali preprečil.

Zato še enkrat prosim, da sprejmete predloge, ki jih je stavil odsek za deželna podjetja, nasprotne predloge, pa prosim, da odklonite. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Mi preidemo na glasovanje, in sicer je samo po sebi umevno, da se bo glede na važnost predmeta glasovalo ločeno o vsaki posamezni točki predloga odseka za deželna podjetja.

Prva točka se glasi (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Poročilo deželnega odbora se odobri.“

K tej točki je stavil gospod tovariš dr. Triller dodatni predlog. Mi bomo torej najprej glasovali o odsekovem predlogu in potem šele o amendentu.

Gospodje, ki pritrjujete odsekovemu predlogu pod točko 1., prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

In sedaj pride amendement gospoda poslanca dr. Trillerja k tej 1. točki, ki se glasi (bere — liest):

„... vendar pa se deželni odbor pozivlja, da ne nakupuje brez izrecnega dovoljenja deželnega zbora nikakoršnih vodnih naprav več.“

Gospodje, ki se strinjate s tem dodatnim predlogom, prosim, da blagovolite ustati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je odklonjen.

Sedaj pride 2. točka odsekovega predloga, katera se glasi (bere — liest):

„2. Od deželnega odbora izvršeni nakup vodnih naprav med Mavčičami in Zbiljami odnosno med Mošami in Smlednikom se naknadno odobri.“

Gospodje, ki pritrjujete temu predlogu, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet.

Točka 3. odsekovega predloga se dalje glasi (bere — liest):

„3. Deželnemu odboru se za nadaljevanje poizvedb in pripravo načrtov v svrhu izrabe vodnih sil na Kranjskem za leto 1911. dovoli znesek 50.000 K.“

Gospodje, ki ste tudi za to točko, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je tudi sprejeta.

In sedaj imamo k točki 4. odsekovega predloga spreminjalni predlog gospoda poslanca dr. Trillerja, ki se glasi (bere — liest):

„Deželnemu odboru se naroča, da nadaljuje akcijo v svrhu, da deželi izposluje koncesijo za izrabo vseh važnejših vodnih sil v deželi.“

Predlog gospoda tovariša dr. Trillerja sega dalje kakor odsekov predlog, in bomo torej najprej o njem glasovali.

Gospodje, ki pritrdite predlogu gospoda poslanca dr. Trillerja, blagovolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je v manjšini in je odklonjen.

In sedaj bomo glasovali o predlogu odsekovem pod točko 4., ki se glasi (bere — liest):

„4. Deželnemu odboru se naroča, da z vso energijo nadaljuje to akcijo in vse ukrene, kar more čimpreje dovesti do realiziranja izrabe vodnih sil po deželi.“

Gospodje, ki ste za ta predlog, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je sprejet in s tem je rešena tudi ta točka dnevnega reda.

In, gospodje, sedaj bi mi bili pri zadnji točki dnevnega reda, to je namreč:

4. Ustno poročilo finančnega odseka:

r) o predlogu finančnega odseka glede provizoričnega pobiranja deželnih priklad 1. 1911. (k prilogi 257.).

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

r) über den Antrag des Finanzausschusses, betreffend die provisorische Erhebung der Landesumlagen im Jahre 1911 (zur Beilage 257.).

(Ploskanje. — Händeklatschen.)

Jaz bi pa rad to točko rezerviral za jutri in gospodje, da bi se mogli jutri bolj intenzivno baviti s tem predmetom, bi jaz rad videl danes še odpravljene nekatere druge stvari, ki jih imamo še rešiti in ki nas ne bodo dolgo zadržavale.

Ako tedaj ni ugovora, jih bom sedaj postavil na dnevni red (Ni ugovora. — Es erfolgt kein Widerspruch.) in sicer bom najprej prosil, da se izvrši volitev deželnega odbornika namesto odstopivšega gospoda tovariša prof. Jarca.

Gospod tovariš prof. Jarc je bil deželnim odbornikom izbran iz splošne kurije. Volijo tedaj novega deželnega odbornika gospodje poslanci iste kurije in jaz prosim gospode, da oddajo listke!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Gospoda zapisnikarja izvolita naj, prosim, prevzeti skrutinij!

(Zgodi se. — Geschieht.)

(Po prestanku: — Nach einer Pause:)

Oddanih je bilo 10 glasovnic, vse glasove je dobil gospod tovariš dr. Zajec in jaz ga vprašam, ali on sprejme izvolitev v deželni odbor?

Poslanec dr. Zajec:

Sprejemem! (Ploskanje na levi. — Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

In potem bi postavil na dnevni red še sledeče reči in bi prosil, da se še danes rešijo, in sicer:

A. Poročilo finančnega odseka o prošnji krajevnega odbora c. kr. pletarske šole v Radoljici za podporo (759/Pet.);

B. Poročilo upravnega odseka o prošnji županstva občine Črni vrh nad Polhovim Gradcem za cesto Sv. Katarina - Črni vrh (757/Pet.);

C. Poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu poslanca dr. Kreka in tovarišev glede postave o odvezi davščin v denarjih in rečeh za cerkve, župnije in njih organe (D. zb. št. 57):

D. Poročilo finančnega odseka o prošnji bivšega paznika Alojzija Ljubiča za službo (760/Pet.);

E. Poročilo odseka za reorganizacijo deželnih uradov o prošnji „Društva kranjskih deželnih računskih uradnikov v Ljubljani“ za reorganizacijo konkretalnega statusa ter za uvedbo časovnega avanzma-ja (743/Pet.);

F. Poročilo deželnega odbora o prošnji konventa usmiljenih bratov v Kandiji glede prevzeta jamstva s strani dežele za posojilo 50.000 K. (Glej dodatek št. II. — Siehe Anhang II.)

Najprej pride torej na vrsto točka:

A. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajevnega odbora c. kr. pletarske šole v Radoljici za podporo (759 Pet.);

A. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Gesuch des Ortsausschusses der Korbflechtereischule in Radmannsdorf um Suhwention (759. Pet.)

Poročevalec dr. Krek:

Pletarska šola v Radoljici prosi podpore. Za pletarstvo je v poglavju VIII. pod naslovom 3., točko 4. ustavljenih 3000 K. Zaraditega predlaga finančni odsek (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

Prošnja se odstopa deželnemu odboru glede na postavko VIII. 4. 3. dež. proračuna v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede, — (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu, da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

B. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva občine Črni Vrh nad Polhovim Gradcem za cesto Sv. Katarina - Črni vrh (757 Pet.);

B. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Gesuch des Gemeindefamtes Schwarzenberg ob Billichgratz, betreffend die Straße St. Katharina - Schwarzenberg (757. Pet.)

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Županstvo občine Črni vrh nad Polhovim Gradcem prosi, da bi se trasirala nova cesta iz Medvod do Sv. Katarine mimo Grmade na danes obstoječo okrajno cesto iz Ljubljane do Črnega vrha.

Upravni odsek se je posvetoval o tej prošnji in je prišel do sledečega predloga (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Ker ima občina Črni vrh vže dobro okrajno cesto mimo Polhovega gradca na Ljubljano in bi naprošeno podaljšanje od Sv. Katarine v dolino Božno bilo manjšega pomena in bi radi strme lege gradnja bila silno draga, naj se ta prošnja zavrne.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

C. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu poslanca dr. Kreka in tovarišev glede odveze davščin v denarjih in rečeh za cerkve, župnije in njih organe.

C. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Dr. Krek und Genossen, betreffend die Ablösung von Geld- und Naturabgiebigkeiten für Kirchen, Pfarren und deren Organe.

Poročevalec Povše:

Upravnemu odseku je bil odkazan samostalni predlog gospoda poslanca dr. Kreka in tovarišev, ki tendira na to, da se deželnemu odboru naroči, naj postavijo glede odveze davščin v denarjih in rečeh za cerkve, župnije in njih organe predela izkušnjam primerno in naj zlasti § 13. izpremeni v smislu dvakratnega sklepa deželnega zbora ter jo predloži deželnemu zboru v bodočem zasedanju.

Upravni odsek je proučil ta predlog in se prepričal, da na podlagi prvotnega zakona, po katerem en sam udeleženec sme provocirati dotično obravnavo, so težkoče in zaradi tega naj deželni odbor poizkusi napraviti nov zakon, po katerem bo treba vsaj polovice ali ene tretjine udeležencev, da se potem postopa za odkup.

Predlagam torej v imenu upravnega odseka (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj postavijo, tičočo se odveze davščin v denarjih in rečeh za cerkve, župnije in njih organe predela izkušnjem primerno in naj zlasti § 13. izpremeni v smislu dvakratnega sklepa deželnega zbora ter jo predloži v bodočem zasedanju deželnega zbora.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite.

Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

D. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji bivšega paznika deželne prisilne delavnice Alojzija Ljubiča za službo (760/Pet.).

D. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Gesuch des gewesenen Zwangsarbeitshaus-Aufsehers Alois Ljubič um Verleihung eines Dienstpostens (760/Pet.).

Berichterstatter Graf Margheri:

Hohes Haus! Der gewesene Zwangsarbeitshaus-Aufseher Alois Ljubič, welcher vor nicht langer Zeit entlassen wurde, hat ein Gesuch eingebracht, daß ihm irgendeine Dienerstelle verliehen werden möge.

Das Verleihen einer derartigen Stelle fällt in die Kompetenz des Landesausschusses und nicht in die des Landtages und deshalb glaubte der Finanzausschuß aus prinzipiellen Gründen dem hohen Hause folgenden Antrag vorlegen zu sollen (bere — liest):

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch des gewesenen Zwangsarbeitshaus-Aufsehers Alois Ljubič um eine Landesanstellung wird abgewiesen.“

Ich erlaube mir nomine des Finanzausschusses diesen Antrag dem hohen Hause zu unterbreiten.

Deželni glavar:

Ako nihče ne želi besede, —

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

prosim gospode, ki pritrdite temu predlogu da izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto točka:

E. Ustno poročilo odseka za reorganizacijo deželnih uradov o prošnji „Društva kranjskih deželnih računskih uradnikov v Ljubljani“ za reorganizacijo konkretalnega statusa ter za uvedbo časovnega avancementa (743/Pet.).

E. Mündlicher Bericht des Ausschusses für die Reorganisierung der Landesämter über das Gesuch des Vereines der Krainischen landschaftlichen Rechnungsbeamten in Laibach um Reorganisierung des Konkretalstatus und um Einführung des Zeitavancements (743/Pet.).

Poročevalec Jarc:

„Društvo kranjskih deželnih računskih uradnikov v Ljubljani“ je vložilo prošnjo za reorganizacijo konkretalnega statusa in za uvedbo časovnega avancementa.

Odsek za reorganizacijo deželnih uradov priporoča visoki zbornici predlog (bere — liest):

„Prošnja se odstopi deželnemu odboru, da stavi, ako se mu zdi umestno, v prihodnjem zasedanju primerne nasvete.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod tovariš dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Glede na pred kratkim izvršeno temeljito reorganizacijo deželnih uradov, ki se je za uradništvo izvršila zlasti tudi jako povoljno, ne morem prištevati predlogu odsekovem drugega pomena, kakor ta, da deželni zbor ne namerava nadalje reorganizirati deželne urade. Zdi se mi pa veliko umestneje, da je dotični sklep visoke zbornice popolnoma jasen, da ne bo v kom vzbujal popolnoma neopravičenih upov in nad in zaradi tega stavljam jaz spreminjalni predlog, ki se glasi:

„Deželni zbor skleni:

Prošnja se vrne deželnemu odboru.“

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali, in sicer najprej o spreminjalnem predlogu gospoda poslanca dr. Šusteršiča.

Gospodje, ki pritrdite predlogu gospoda poslanca dr. Šusteršiča, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Je z večino sprejet in torej odpade glasovanje o odsekovem predlogu.

In sedaj pride še kot zadnji predmet na vrsto točka:

F. Prošnja konventa usmiljenih bratov v Kandiji glede prevzetja jamstva s strani dežele za posojilo 50.000 K.

F. Bericht des Landesauschusses über das Ansuchen des Konventes der barmherzigen Brüder in Kandia um Übernahme der Bürgschaft seitens des Landes für ein Anlehen von 50.000 K.

Gospod poslanec dr. Zajec se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Zajec:

Predlagam v zmislu § 24. opravilnika, da se to poročilo vzame takoj v razprav, ne da bi se šele izročilo kakemu odseku.

Deželni glavar:

Želi kdo besede k temu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ne, — torej bomo glasovali.

Gospodje, ki ste za to, da se to poročilo deželnega odbora takoj in brez poprejšnjega odsekovega posvetovanja vzame v razpravo, prosim ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto in torej prosim gospoda referenta deželnega odbora, da prevzame poročanje.

Poročevalec deželnega odbora dr. Lampe:

Visoka zbornica! Bolnica usmiljenih bratov v Kandiji se je razširila, ker je potreba bila za to dana in je bolnikov v tej bolnici toliko, da se ne morejo že več sprejemati v sobe, temveč morajo ležati po hodnikih, kakor je to obče znano. Vsled razširjenja bolnice je konvent primoran najeti si posojilo 50.000 K, za kar pa potrebuje deželnega jamstva.

Deželni odbor predlaga (here — liest):

„Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

Deželni odbor se pooblašča, da sme v imenu dežele Kranjske prevzeti jamstvo za

posojilo, v znesku 50.000 K, katero bo najelo predstojništvo konventa usmiljenih bratov v Kandiji v pokritje stroškov za razširjenje bolnice.

Dolg mora biti vrnjen najpozneje v petih letih, sicer se sme dežela zavarovati na bolnici.“

Prosim visoko zbornico, da pritrdi temu predlogu.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrdite temu predlogu, prosim, ustanite!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

In tako smo rešili dnevni red.

Preden pa zaključim sejo, podam še besedo gospodu tovarišu prof. Jarcu v utemeljevanje nujnosti svojega predloga glede ohranitev spomenikov in varstvo domačije.

Poslanec Jarc:

Visoka zbornica! Deželni zbor je storil danes sklep, ki ima namen, da si zagotovi dežela Kranjska svoje naravne zaklade. Moj nujni predlog pa meri na to, da se ohranijo deželi Kranjski njeni kulturni zakladi, zgodovinski spomeniki in izkopnine in da se obenem varuje lepota naše dežele. Kultura pomenja vobče nekako nivelizacijo vseh življenskih oblik. Naravno je, da v taki dobi izenačenja vzbuja historična preteklost zanimanje znanstvenika, ki motri starine z znanstvenega stališča, kakor tudi zanimanje človeka, ki zbira s stališča športa, in ravno od teh proti našim starinam velika nevarnost. Odtod krivda, da se izvažajo naše izkopnine ne samo iz naše dežele, ampak celo v inozemstvo. Izkopavanje kot šport je neznanstveno, tako da nima za arheologijo nobenega pomena, in zato je potrebno, da sklenemo zakon v varstvo teh izkopnin. Druge države, kakor Francija, Grška, Italija, Danska itd., imajo že take zakone. Pri nas v Avstriji pa seveda še nismo prišli tako daleč. Centralna komisija in odredbe naučnega ministrstva pravzaprav kaj malo varujejo naše zgodovinske spomenike. Kranjski deželni zbor se je že enkrat pečal s tem vprašanjem, ali dotični zakonski načrt je doletela usoda, da leži pokopan v aktih naučnega ministrstva. Zakonski načrt, ki ga je predložil Helfert gosposki zbornici, ni prodril, ker je preveč centralističen. Sedaj je pa grof Pininski predložil drug načrt, ki daje inicijativo deželam. Meni se zdi ta določba jako srečna, ker so razmere v različnih deželah

zelo različne in ker razun tega vsaka centralizacija pomenja nekaj birokratizacije. Spomeniki se morajo ohraniti tam, kjer so zrasli, in zaradi tega sem predlagal, da naj izdelata deželni odbor dva zakonska načrta. Enega, ki naj zagotovi pravico do zgodovinskih spomenikov deželi, katera izvrši potem njihovo registriranje in prodajo v sporazumu s politično oblastjo.

Drugi zakon naj bi pa določal, kdo sme sploh kopati. V tem, da nimamo takega zakona, tiči velika nevarnost za naše izkopnine. Opozarjam, gospoda moja, da stoji v berlinskem nacionalnem muzeju velika omara z izkopninami, ki jih je izkopal Götze na Kranjskem, in katere je darovala neka visoka gospa.

To je za nas jako žalostno dejstvo. Mi moramo gledati na to, da so v našem muzeju zbirke vseh naših izkopnin in spomenikov, ker šele potem lahko postane naš muzej središče znanstvenega delovanja na tem polju.

Stavljam pa še tretji predlog, da naj se izdelata zakonski načrt za varstvo značilnega lica in prirodnih lepote naše domovine. V mislih imam prvič prirodne lepote. Imamo naš Šum in še mnogo drugih takih lepote, ki so vredne, da jih čuvamo. Moj predlog gre pa še dalje na to, da se ohrani značilno lice naših mest, trgov in vasi, naših stolpov in naših kmečkih hiš. Kako napačno je bilo naše delo dosedaj in kako prihajamo res v pozni uri, nam dokazuje Ljubljana sama. Ljubljana je nenadoma vzrasla iz potresa, a s potresom je bila tudi pretrgana vsa arhitektonična kontinuiteta mesta. Arhitekti, ki so delali načrte za nove zgradbe, ti arhitekti, ki so imeli nekdanj v dobi empira in baroka nekaj samorastlega, so zašli

v najskrajnejšo secesijo, in zato imamo toliko skvarjenih hiš v Ljubljani. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: „Union in Ljudska posojilnica!“)

Druge dežele so nam že dale vzgled v tem pogledu, in jaz opozarjam, da obstoji na Pruskem zakon, ki naravnost pravi, da se mora pri izvršitvi vsake stavbe ozirati na lice okolice in da ni dati stavbnega dovoljenja, ako bi nameravana stavba kazila značilno krajevno lice.

V tem oziru gre torej postava jako daleč. Vem, da od policijskih odredb nimamo bog zna kaj pričakovati, ampak treba je, da gre vzgoja našega ljudstva roka v roki s postavo, kakor jo nameravamo skleniti. Treba je, da vzgojimo naše ljudstvo, da bo čuvalo ne samo zaklade svoje zemlje, ampak tudi lepoto in zgodovino svoje zemlje, in v tem smislu Vas prosim, da glasujete za moj predlog. (Živahno odobravanje in ploskanje — Lebhafter Beifall und Händeklatschen.)

Deželni glavar :

Bomo glasovali o nujnosti. Gospodje, ki ste za nujnost predloga gospoda tovariša Jarca, prosim, izvolite ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Nujnost je sprejeta in jaz odkažem predlog upravnemu odseku.

In sedaj bomo sejo končali.

Prihodnja seja je jutri ob 10. uri dopoldne. Na dnevni red pride:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 8. uri 55 minut zvečer. — Schluß der Sitzung um 8 Uhr 55 Minuten abends.

Dodatek — Anhang.

I.

Interpelacija

poslanca Perhavca in tovarišev na gospoda deželnega predsednika glede slabe ceste c. kr. gozdnega erarja na črti Zadlog-Koševnik.

Cesto Zadlog-Koševnik so do lanskega leta vzdrževali samo ob cesti stanujoči kmetje (katerih je šest).

Ker pa ima tudi c. kr. gozdni erar v Idriji tukaj svoje gozdove, je na zahtevanje dotičnih kmetov in na podlagi neposrednega davka dobil del okoli 1500 m te ceste za vzdrževanje, za katero se pa prav malo ali pa nič ne briga. Dotični kmetje so že pogostoma prosili in zahtevali pri uradih imenovanega gozdnega erarja, naj se vendar ta cesta popravi, ali zadeli so vedno na gluha ušesa.

Gozdni erar je sicer popravil enkrat omenjeno cesto, na katero so pa tako debelo kamenje navalili, da se je s tem promet očitno oviral.

Ker omenjeni urad tako prezira upravičene prošnje dotičnih kmetov in ker je nujno potrebno, da se ta cesta popravi, usojajo si podpisani gospoda deželnega predsednika vprašati, ali hoče storiti potrebne korake, da bode c. kr. gozdni erar v Idriji omenjeno cesto primerno popravljal.

V Ljubljani, dne 28. oktobra 1910.

B. M. Perharc l. r.,

Ravnikar l. r., F. Košak l. r., Drobnič l. r., Jaklič l. r., Matjašič l. r., J. Hladnik l. r., Dular l. r., I. Piber l. r., dr. Zajec l. r., dr. Šusteršič l. r., Žitnik l. r., Fr. Demšar l. r.,

II.

Priloga — Beilage.

Št. 18.974.

Z. 18.974.

Poročilo deželnega odbora,

**o prošnji konventa usmiljenih bratov v
Kandiji glede prevzetja jamstva s strani
dežele za posojilo 50.000 K.**

Visoki deželni zbor!

Vsled razširjenja bolnice usmiljenih bratov v Kandiji je konventu narastlo toliko stroškov, da je sedaj primoran v pokritje še ne plačanih zgradbenih stroškov najeti posojilo 50.000 K.

Da se izogne predstojništvo konventa stroškom za vknjižbo tega posojila na bolnico, prosi, da dežela Kranjska prevzame jamstvo za posojilo. Deželni odbor priporoča z ozirom na občekoristni namen bolnice, da se navedeni prošnji ugodi, ter predlaga:

„Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

Deželni odbor se pooblašča, da sme v imenu dežele Kranjske prevzeti jamstvo za posojilo v znesku 50.000 K, katero bo najelo predstojništvo konventa usmiljenih bratov v Kandiji v pokritje stroškov za razširjenje bolnice.

Dolg mora biti vrnjen najpozneje v petih letih, sicer se sme dežela zavarovati na bolnici.“

Od deželnega odbora kranjskega.

V Ljubljani, dne 28. oktobra 1910.

pl. Šuklje,
deželni glavar.

Dr. Lampe,
poročevalec.

Bericht des Landesausschusses,

**über das Ansuchen des Konventes der
barmherzigen Brüder in Kandia um Über-
nahme der Bürgschaft seitens des Landes
für ein Anlehen von 50.000 K.**

Hoher Landtag!

Zufolge Erweiterung des Spitals der barmherzigen Brüder in Kandia sind dem Konvente so hohe Kosten erwachsen, daß derselbe zur Begleichung der noch nicht bezahlten Baukosten ein Darlehen im Betrage von 50.000 K aufzunehmen bemüssigt ist.

Um die Kosten für die Intabulierung dieses Anlehens auf die Spitalsrealität zu ersparen, bittet der Konvent, es möge das Land Krain die Bürgschaft für das Anlehen übernehmen. Der Landesausschuß befürwortet in Anbetracht des gemeinnützlichen Zweckes des Spitals die Stattgebung des Gesuches und stellt den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesausschuß wird ermächtigt, im Namen des Landes Krain die Bürgschaft für das seitens der Vorstehung des Konventes der barmherzigen Brüder in Kandia zur Bezahlung der Baukosten für die Erweiterung des Spitals aufzunehmende Anlehen im Betrage von 50.000 K zu übernehmen.

Die Schuld muß spätestens in fünf Jahren getilgt sein, widrigens das Land die Sicherstellung auf die Spitalsrealität bewirken kann.“

Vom krainischen Landesausschusse.

Laibach, am 28. Oktober 1910.

von Suklje,
Landeshauptmann.

Dr. Lampe,
Referent.